

ИЗБОРИ 2016

ФИНАЛЕН ИЗВЕШТАЈ ОД ДОЛГОРОЧНИОТ МОНИТОРИНГ НА ПОЛИТИЧКИОТ ПРОЦЕС И
ПРЕДВРЕМЕНИТЕ ПАРЛАМЕНТАРНИ ИЗБОРИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

ИЗБОРИ 2016

**ФИНАЛЕН ИЗВЕШТАЈ ОД ДОЛГОРОЧНИОТ МОНИТОРИНГ НА ПОЛИТИЧКИОТ ПРОЦЕС И
ПРЕДВРЕМЕНИТЕ ПАРЛАМЕНТАРНИ ИЗБОРИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА, 2016**

ЦИВИЛ - Центар за слобода
Скопје, 2017

ИЗБОРИ 2016: Финален извештај од долгорочниот мониторинг на политичкиот процес и предвремените парламентарни избори во Република Македонија, 2016

Издавач: ЦИВИЛ - Центар за слобода

За Издавачот: Џабир М. Дерала

Редакција/проектен тим на ЦИВИЛ:

Џабир М. Дерала (уредник на публикацијата), Синиша Станковиќ (уредник на ЦИВИЛ Медиа), Биљана Јордановска, Моника Талеска, Маја Ивановска, Дехран Муратов, Ермин Климента, д-р Сашо Орданоски (политички аналитичар), Александар Новакоски (правен експерт), Сандра Гавриловска (правна експертка), Петрит Сарачини (експерт за медиуми), Горан Наумовски (финансиски експерт), Драган Зелиќ (ГОНГ, Хрватска, експерт за изборно набљудување), Хедер Робертсон Гастон (САД, експертка за човекови права), Соња Ефтовска (претседателка на Извршен Комитет на ЦИВИЛ), Марија Теговска, Маријана Гугоски, Дијана Тахири, Крешник Ајдини

Јазична редакција: Наташа Цветковска, Дијана Тахири, Крешник Ајдини, м-р Гордана Ацеска, Хедер Робертсон Гастон

Layout & Design: Ивана Талеска

Фотографии: Биљана Јордановска, Архива на ЦИВИЛ

Илустрации: Мирослав Стојановиќ, Џабир М. Дерала

Печат: ТП Дуле 99, Скопје

Наодите и ставовите презентирани во оваа публикација се исклучиво на ЦИВИЛ и на автор(к)ите и не нужно ги отсликуваат ставовите на донаторите на ЦИВИЛ - Центар за слобода.

Оваа публикација е финансирана со германски средства при Пактот за стабилност на Југоисточна Европа.

Оваа публикација е достапна според условите на Creative Commons Attribution 4.0 License.

Контакти:

ЦИВИЛ, Максим Горки 31/1, Скопје, Република Македонија

02/5209176 | civil@civil.org.mk | civil.mk@gmail.com

Web: www.civil.org.mk | Facebook: www.facebook.com/civil.mk | Twitter: www.twitter.com/CivilMacedonia

YouTube: www.youtube.com/c/Civil.Macedonia

ISBN-10 608-4815-04-9

ISBN-13 978-608-4815-04-4

EAN 9786084815044

СОДРЖИНА | 4 Страв, поделби, заробена држава... И пркос! | 10 Проект „Слободна Македонија“ | 16 (Пред)изборните препораки на ЦИВИЛ | 22 Само слободи избори се шанса да се врати владеењето на правото | 28 Жесток политички притисок | 36 Цивил бара институциите и политичките партии да престанат со злоупотребите и притисоците | 46 Граѓани, не плашете се да гласате! | 52 Мирен, но тензичен ден за гласање, исполнет со голем број нерегуларности | 73 Прегласување воТеарце: Мала илустрација за големи проблеми | 78 Хаварија: Избирачкиот список и државната изборна комисија | 88 Извештаи на странските набљудувачки мисии | 96 На Македонија и треба процес слчен на денацификацијата | 106 Каде што има страв, не постои демократија | 114 Повредено е правото на глас | 126 Битка за демократија во Македонија | 134 Финансирање на изборните кампањи на политичките партии | 142 Највалканата медиумска кампања досега | 158 Диригираните медиуми пак по старо: послушните пропагандисти на власта едвај го дочекаа крајот на мандатот на ад-хок телото! | 162 Црна кампања | 170 Двесте тешки денови за Македонија | 188 Битките со лошиот сајбер-волк | 196 За проектот

СТРАВ,
ПОДЕЛБИ,
ЗАРОБЕНА
ДРЖАВА...
И ПРКОС!

Џабир Дерала, ЦИВИЛ, презентација на принципот НУЛТА ТОЛЕРАНЦИЈА ЗА ИЗБОРНИТЕ НЕРЕГУЛАРНОСТИ

СТРАВ, ПОДЕЛБИ, ЗАРОБЕНА ДРЖАВА... И ПРКОС!

ЏАБИР ДЕРАЛА

Изборните процеси во Република Македонија исфрлаат цела палета од социо-политички и институционални дефекти на површината. Парламентарните избори 2016, на многу начини, го претставуваат наследството од десетгодишното институционално заробеништво кое го спроведуваат владејачките партии. Структурното насилство, широко распространетата политичка корупција и кршењето на законите и демократските стандарди станаа доминантна карактеристика на секојдневниот живот, обележан со поделби, страв и заплашување. Од бесрамно до суптилно, ваквите дефекти и тешкиот упад во демократскиот систем создадоа услови за заробување на сечиј ум и општествен инженеринг од невидени размери.

Традиционалните и новите медиуми продолжија да бидат арена во која валканата и агресивна пропаганда ги заменија информациите, замаглувајќи ја сликата за она што навистина се случува во земјата. ЦИВИЛ ги следи овие предизвици уште од 2008 година, носејќи заклучок дека медиумите, со многу мали исклучоци, не може да одговорат на задачата да ги информират гласачите за опциите кои им се нудат, бидејќи се водат, пред сè, според интересите на политичките партии.

Изборниот систем и администрацијата, односно Државната изборна комисија (ДИК), се голем дел од причината за нерегуларностите и неефикасноста во изборниот процес. Огромни домашни и меѓународни напори, стручност, поддршка и нова легислатива ѝ беа дадени на располагање на Државната изборна комисија, со што се обезбедија досега невидени можности за оваа институција да ја заштити законитоста на изборите. А всушност, Државната изборна комисија стана една од најсериозните проблеми кои му се наметнаа на изборниот процес. ДИК манифестираше крајна ароганција и ги навреди граѓаните со својот молк и непостапување. Со тоа, ДИК спречи илјадници граѓанки и граѓани да го остварат своето уставно право да гласат на изборниот ден.

Фантоми гласаа на денот на изборите, додека живи граѓанки и граѓани беа избришани, без никаков систем за надомест на предизвиканата штета и повредата на гласачкото право. Затоа, ДИК мора веднаш да поднесе оставка барем за ова, ако не за многубројните други недостатоци.

Ароганцијата на институциите, почнувајќи од ДИК, па сè до владините и државни агенции, продолжува и понатаму. Тие не реагираа, ниту пак успеаја да дадат одговор на големиот број нерегуларности нотирани за време на изборниот процес во земјата.

Изборниот процес и кампањата беа исполнети со жестока националистичка хистерија, манипулации и сеење страв. Општеството од овој процес излезе уште позбунето, погневно и со поголем страв за иднината.

Злоупотребата на јавни пари, како и целосната и безмилосна злоупотреба на јавната администрација беше повеќе од очигледна. Ова е толку редовна и долготрајна практика што ретко и се зема предвид од страна на релевантните и независни ентитети. Кога набљудувачите на ЦИВИЛ ќе постават прашања во однос на злоупотребата на администрацијата, реакцијата е насекаде иста: „Па тоа е нормално!“. Жестоките и системски промашувања се толку длабоко вкоренети и претставуваат реалност во животот на луѓето толку долго време, што веќе се сметаат за „нормалност“ и „баналност“.

Сепак, некои работи се сменија во изминатите две години. Тоа може да се опише со еден единствен збор. Пркос!

Во текот на предизборието и на самиот ден на гласањето, канцеларијата, тимовите за мониторинг и за време на многуте настани во организација на ЦИВИЛ – Центар за слобода, посведочивме на рекордно голем број засегнати граѓани на Република Македонија кои сакаа да земат учество во политичкиот процес или барем да го изразат своето незадоволство, а во некои случаи, и да ги споделат тешкотиите при гласањето. На ова му претходеа две години континуирани протести, кога улиците редовно беа исполнети со десетици илјади граѓанки и граѓани на Македонија кои бараа промени на системот.

Борбата на граѓанките и граѓаните за слобода, демократија и правда се одрази и во резултатите од изборите. Наспроти огромниот притисок и измамничките активности на владејачките партии, голем број граѓанки и граѓани, сепак, гласаа за опозицијата. А владејачката партија ВМРО-ДПМНЕ, одговорна за опасните трендови на заробување на државата и националистичката реторика, заврши со мала предност во изборните резултати, наспроти напорите да однесе убедлива победа.

Овој изборен процес имаше уште еден фантастичен резултат. Десетици илјади Албанци гласаа за социјалдемократите, која се смета(ше) за етничка македонска политичка партија. Сите етнички заедници во земјата испратија силна порака против национализмот и поделбите и истовремено влеаја надеж дека граѓанките и граѓаните се определуваат за мултикултуризам и демократија, наместо за омраза и поделби.

Меѓутоа, Македонија е далеку од слободни избори какви што заслужува.

И, еве сме. Со гордост ви ја претставуваме оваа публикација кој е резултат на несебичната посветеност на стотици луѓе кои работеа заедно кон креирање на сеопфатен извештај и анализа на политичкиот процес и предвремените избори во земјата. Ние ги изнесуваме реалните факти, и покрај притисоците и заканите. Ние не правиме и никогаш нема да направиме компромис!

Ова е плод од работата на триста луѓе кои работеа со ЦИВИЛ една долга година исполнета со предизвици и притисоци. Многу граѓанки и граѓани со кои се среќававме на улиците и плоштадите нè нарекуваа Спартанци. Со гордост го носиме тој прекар и ќе продолжиме со неуморна решителност и упорност да ги

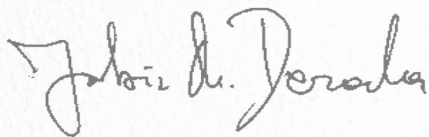
изнесуваме фактите на реалноста, без оглед на тоа колку е болна вистината.

Во името на ЦИВИЛ, би сакал да ја изразам мојата благодарност кон донаторите на проектите кои беа поврзани со политичкиот процес и изборниот мониторинг во текот на 2016 година.

Дозволете ми исто така да ја изразам мојата благодарност за посветеноста на сите набљудувачи на ЦИВИЛ, на експертите и сите авторки и автори во овој Извештај. Благодарам на сите граѓани на Република Македонија кои ни ја дадоа својата доверба и споделија вредни информации со нашите тимови.

Можам да ветам:

ЦИВИЛите ќе останат бескомпромисни и искрени.

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'Zahir D. Derali'.

Џабир Дерала

Претседател на ЦИВИЛ

ПРОЕКТ

„СЛОБОДНА
МАКЕДОНИЈА”

„Сите временски услови се погодни за активизам“ - ЦИВИЛ

ПРОЕКТ „СЛОБОДНА МАКЕДОНИЈА“

СИНИША СТАНКОВИЌ

Скопје – Македонски Брод – Долнени – Крушево – Демир Хисар – Новаци – Битола – Куманово – Скопје.... Од рано наутро до доцна во ноќта. Всушност, до утредента, рано наутро. Со еден автомобил, маршрута од 500 километри низ Македонија, посети на 6 населени места, за 18-19 часа... Само еден ден од проектот, официјално наречен „Напред!“ (Forward!), дел од активностите на ЦИВИЛ – Центар за слобода, насочени кон јакнење на свеста кај граѓаните за важноста на слободните избори за демократизацијата на Македонија. За мене, како уредник на ЦИВИЛ Медиа, и овој и сите други проекти што паралелно ги спроведува(в)ме, се дел од мегапроектот за ослободување на Македонија од стравот и автократијата.

Македонија 2016. Февруари март, април мај, септември ноември... Перманентна кампања и непрекинато предизборие. Државата во длабока криза, граѓанките и граѓаните потонати во зачмаеност и депресија поради сиромаштијата, киднапираните институции, децениското тапкање в место и фрустрирачката безизлезност...

Активистите на ЦИВИЛ – Центар за слобода, цела година преку патувања и посети, организирање јавни настани и средби со граѓан(к)ите, преку истражувања, анкети и анализи, преку стотиците текстови, видеоматеријали и фотографии, се трудеа да покажат и да докажат дека може и поинаку, дека и по десет години назадување и невиден грабеж, Македонија сè уште има шанса да се врати на евроатлантските патеки. И конечно да тргне по патот на прераснување во пристојно место за живеење.

Скопје – Македонски Брод – Долнени – Крушево – Демир Хисар – Новаци – Битола – Куманово – Скопје.... Од рано наутро до доцна во ноќта. Всушност, до утредента, рано наутро. Со еден автомобил, маршрута од 500 километри низ Македонија, посети на 6 населени места, за 18-19 часа... Четворица активисти, тројца новинари, еден возач, еден директор, еден уредник, една професорка, еден политиколог, сите заедно, всушност, сепак, само четворица ЦИВИЛ-и, двајца мажи и две девојки поради „цендер-балансот“, но со сите нивни „функции“ во невладината организација, во која секојдневно, сите работат сè. Што треба. Особено, кога се набљудува предизборие, но и на изборен ден и на постизборните посети.

Ваква четиричлена екипа, обично беше само еден од двата или трите тима што паралелно, во периодот на подготовките на долгоочекуваните и на двапати пролонгираните предвремени парламентарни избори, минатата година во три големи тури, ја крстосуваше Македонија. И даваше сè од себе за заживување на демократијата, за воспоставување нови правила на играта, во кои граѓаните самостојно, без притисоци, уцени и застрашувања, ќе одлучат кому да му ги дадат својата доверба и правото да ја води државата. На свој, ЦИВИЛ-начин, кој многумина во политичката сфера (за жал, и во „канцеларискиот“ дел на граѓанскиот сектор во Македонија) не го разбираат и не го прифаќаат. Но и тоа, или токму тоа е ЦИВИЛ...

Или... Скопје – Маврови Анови – Ростуше – Центар Жупа – Дебар – Вевчани – Белчишта – Ботун - Скопје.... Од рано наутро до доцна во ноќта. Всушност, до утредента рано наутро. Еден автомобил, маршрута од 400 километри низ Македонија, посети на 7 населени места, за 18-19 часа... Турбо турнеја.

Со илјадници флаери, два банера, два звучника, некогаш и видеобим и проектор, со една пластична маса „скоцкана“ со постери од страните (како импровизиран штанд, на кој се поставуваат информативни и едукативни материјали и публикации на македонски и албански, но и на турски, српски, ромски... Материјали чија содржина говори за важноста на слободното изразување на волјата, за неопходноста во Македонија конечно да се организираат слободни, демократски и фер избори, за правата на гласачите и должностите на државата. Три-четири лаптопа, два фотоапарата, проектор, една камера, сето тоа во „гепекот“ и на задните седишта во автомобилот... Активизам, журнализам, идеализам. Три во едно. На терен. Меѓу граѓанките и граѓаните. За да се чуе и нивниот глас. Да се дознае за нивните маки...

Разговори со претставници на политичките партии на локално ниво и со членови на невладините организации, гостувања во локалните медиуми и прес-конференции „од нога“, на отворено – пред банерот на ЦИВИЛ или пред некоја локална знаменитост, за откриените нерегуларности во предизборието, за кампањите, и изборниот процес, за финансирањето на партиите и „фантомските“ гласачи, за неподготвеноста на изборната администрација на локален план...

Средби со жителите на населените места на централните плоштади, пред гранапчињата и во угостителските објекти, но и на нивите и во бавчите, во нивните домови... Делење флаери, објаснување на целите на проектите за мониторирање на изборите, мобилизирање на набљудувачи, зајакнување на свеста за важноста на слободните избори за иднината на Македонија.

Редовноста и зачестеноста предизвикуваат препознавање, а песните од нашите звучници се „лозунг“ дека ЦИВИЛ е повторно на гости. Граѓаните, главно, ни приоѓаа резервирано, водејќи сметка кој ќе ги забележи, ама, сепак, приоѓаа и самите да се пожалат, да реагираат, да побараат помош... Да побараат работа за своите деца, социјална и здравствена заштита, еднаквост пред законот, хуман и чесен третман од државните институции. А потоа, и попис и чист Избирачки список, и општински власти што ќе ги решаваат локалните проблеми, а не - „високата политика“, и домови на култура, и амбуланти и аптеки, добро, некаде и електрична енергија, и водовод и канализација....

На секое патување ни се повторуваа репликите за природните убавини на Македонија и за сиромаштијата, но ни се случуваа и десетици случајни средби што едноставно исполнуваат, и долго потоа остануваат во сеќавањата. Пиење чај со градоначалник чии гласачи живеат главно од парични дознаки од странство, од иселените роднини, но кој верува дека „луѓето ќе се вратат“, или пиење кафе со претставници на локалната власт, кои признаваат дека ситуацијата е извонредно тешка, но редовно потенцираат дека претходниците биле полоши и дека граѓаните биле апсолутно во право кога нив ги избрале, оти, сепак, нешто се работи... Или, муабет на минување со тракторист што ветува дека ќе му го даде флаерот на синот што „завршил школо“, но иако е невработен, бега од тракторот... Или, безболен „трансфер“ од зајадливи дофрлувања од група повозрасни жители, кои пијат пиво, седнати на гајби пред маалската продавничка што останала со „внатрешното уредување“ и со понудата на полиците, во шеесеттите години од минатиот век во политичка дебата за партиите

и изборите на македонски начин, зачинета и со геостратегиски предвидувања за местото на Македонија во надворешнополитичките агенди на САД и Русија...

Сите наши соговорници, без разлика на регионот во кој живеат, етничката припадност, религијата..., имаа желба да разговараат за она што ги мачи, за неправото и неправдите, за егзистенцијалните проблеми што ги ситнат семејствата и ја зголемуваат раселената Македонија. Но она што во првиот дел од 2016 нè вџашуваше, при средбите со граѓан(к)ите беше стравот. Во очите, во гестовите, во начинот на скришум изговорените неколку збора на минување...

Речиси неверојатното ниво на неинформираност на просечниот жител на населените места во внатрешноста на Македонија им овозможува(ше) на партиските ПР-експерти и спинери да манипулираат и бескрајно да заплашуваат, играјќи на картата на безнадежноста изсидана во деценијата на молк („Молчи, трај, да не биде полошо!“) и лаги. Многу, премногу разговори со граѓан(к)ите ни поминаа во разубедување дека локалниот моќник и неговите насилници во партиски униформи, или сопственикот на фирмата или директорот, или професорот на децата, или дури и лекарот, или инспекторот, полициски, или од подрачните единици на централна власт..., не смеат да се закануваат и, едноставно, не можат да знаат како кој гласал... Дека никој не го снима гласачкото место и дека можат слободно да се изјаснат и да го изберат за свој претставник оној кому му веруваат, и да не се покоруваат на заканите да сторат кривично дело со снимање на ливчето или со обезбедување на „гарантниот список“ од 10-15-30 пријатели, колеги, комшии или роднини што сигурно ќе гласаат за „нашите“.

Сепак, она што охрабрува е евидентното намалување на стравот и ослободување од стегите на Партијата – Држава. „Бомбите“, студентските протести, Шарената револуција, ги отворија закатинерените врати... Нешто, конечно, почна да се менува. Со ветрот на ентузијазмот на младите колеги во грбот, сфатив дека проектот на ЦИВИЛ, за враќање на надежта, успева... Оти мора. Едноставно, зашто нема алтернатива. Македонија мора да оди напред! Кон слободата...

(Синиша Станковиќ е новинар и писател, главен уредник на ЦИВИЛ Медиа – организациска единица на ЦИВИЛ – Центар за слобода.)

(ПРЕД)ИЗБОР-
НИТЕ ПРЕ-
ПОРАКИ НА
ЦИВИЛ

Конференција: „Слободни избори 2016“ (22.11.2016)

(ПРЕД)ИЗБОРНИТЕ ПРЕПОРАКИ НА ЦИВИЛ

Јавноста треба да биде запознаена дека ЦИВИЛ – Центар за слобода многу активно се обидува да даде придонес кон разрешување на политичката криза од самиот почеток во 2008 година, а особено по ескалацијата на почетокот на 2015 година.

ЦИВИЛ е инволвиран во набљудување на изборите од 2008 година и стекна големо искуство во таа област, при што понуди нови пристапи и методологии кои соодветствуваат со реалноста во земјата. Политичката криза, според нас, започна уште во 2008 година и само се продлабочуваше, особено по насилното исфрлување на опозициските пратеници на 24 декември 2012 година. По јавното разоткривање на прислушуваните разговори направени по налог на власта, кои ги обелодени опозицијата, меѓународната заедница понуди асистенција и медијација, која резултираше со потпишување на политичките договори на 2 јуни и 15 јули.

ЦИВИЛ објави бројни анализи и препораки за процесот во целина, вклучително и за изборниот процес. Тука е важно е да се потсетиме дека ЦИВИЛ разоткри

голем дел од изборните измами во своите извештаи „Бескрупулозна борба за власт“ за локалните избори во 2013 година и “Дисквалификувана демократија“ за претседателските и предвремените парламентарни избори во 2014 година. Прислушуваните разговори кои ги изнесе опозицијата се горчлива потврда на нашите наоди за изборите, како и на бројните извештаи за состојбата на човековите права во земјата, а кои ги објавувавме во текот на изминатата деценија.

Тука, сакаме да ги наведеме резимеата на нашите главни препораки објавени во текот на изминатиот период, со намера да ја потсетиме домашната и меѓународната јавност на горливите проблеми кои треба да се решат или се во процес на решавање.

ЕДНА ИЗБОРНА ЕДИНИЦА; ОТВОРЕНИ ЛИСТИ; ГЛАСАЊЕ НА ДИЈАСПОРАТА

Македонија треба да биде една изборна единица, со отворени кандидатски листи на изборите. Овие решенија се понудени во јавноста веќе подолго време, но беа игнорирани од владејачките партии. Изборниот модел на Република Македонија повеќе пати е менуван, но никогаш не се зеде предвид решенија кои ќе доведат до застапеност на сите заедници и на помалите политички партии, како што е моделот според кој целата земја би била една изборна единица.

Воедно, отворените кандидатски листи ќе обезбедат поголема демократија внатре, во партиите, а уште поважно од тоа, ќе ја зголемат одговорноста на пратениците кон нивното гласачко тело.

Гласањето на дијаспората мора да се рedefинира и да биде овозможено на тој начин што ќе се изедначи вредноста на гласот на иселениците со онаа на гласачите во матичната земја. Тоа најефикасно ќе се постигне ако иселениците гласаат во една изборна единица, а тоа е Македонија.

ЦИВИЛ понуди и низа други решенија во рамките на изборниот систем во земјата и ќе продолжи со нивно претставување пред сите граѓанки и граѓани, а не само на учесниците во преговорите зад затворени врати.

Предлагаме конкретни решенија со едноставни и јасни мерки кои мора да се преземат за да се отстранат сериозните недостатоци на изборниот систем, за да имаме минимум нормална држава. Се разбира, свесни сме дека е потребна политичка волја и доблест за нивно донесување и спроведување.

РЕШЕНИЈА ЗА КАТАСТРОФАЛНАТА СОСТОЈБА НА ИЗБИРАЧКИОТ СПИСОК

Избирачкиот список е во катастрофална состојба. ЦИВИЛ на изборите во 2013 и 2014 година го разотки проблемот со измислените влезови, згради, станови, ги пронајде фантомските гласачи, успеа да ја разобличи демографската интервенција и операцијата „Пустец“ и низа други сериозни проблеми кои им обезбедија незаборавно гласање граѓанките и граѓаните на изборните циклуси од 2008 година наваму. Како потсетник за овие исклучително мачни и срамни избори, може да послужат извештаите „Бескрупулозна борба за власт“ од 2013 година и „Дисквалификувана демократија“ во 2014 година.

Затоа, го поддржуваме моделот на активна регистрација на гласачите која треба да биде задолжителна за сите. Во тие рамки, потребно е да се подобри Законот за пријавување на живеалиштето и престојувалиштето за да се избегнат дополнителни манипулации со бројот на гласачите и демографската интервенција. проблемот со повеќекратни документи кои се појавија за време на изборите минатата година ќе биде надминат со оставање на отпечаток од прст за време на активната регистрација.

РЕФОРМИ ВО ДРЖАВНАТА ИЗБОРНА КОМИСИЈА (ДИК)

Реформите во ДИК се од суштинско значење за изборите. Ние веруваме дека Државната изборна комисија треба да биде професионално тело составено од домашни и странски експерти и претставници на граѓанското општество, а не од партиски претставници. Со оглед на околностите, ваква суштинска реформа се чини невозможна во овој период, но мора да се има предвид во догледна иднина таа и да се спроведе.

Доколку таква реформа не е возможна во овој период, важно е опозицијата да има мнозинство во Државната изборна комисија, за да се обезбедат услови за слободни избори. Тоа мнозинство треба да биде реално, а не фиктивно како што беше случај со досегашниот состав на ДИК кога опозицијата практично беше во малцинство.

Воедно, ДИК треба да биде главен носител на изборниот процес и на сите мерки и проекти поврзани со изборните процеси. Ингеренциите на ДИК мора да се зголемат и реално, не само на хартија. Една од најважните ингеренции на ДИК треба да биде Избирачкиот список, а не да зависи од волјата на инсититуции во кои довербата е оправдано разнишана, како што е случајот со Министерството за внатрешни работи.

РЕФОРМА НА ЈАВНИОТ СЕРВИС МРТВ И АВМУ

Само со реформирање на јавниот сервис МРТВ ефектот ќе биде минимален, бидејќи и понатаму ќе останат коруптивните практики во поглед на останатите медиуми во земјата чие влијание е многу поголемо.

Оттаму, потребно е контролата на Агенцијата за аудио и аудио-визуелни медиумски услуги (АВМУ), а соодветно на тоа и Агенцијата за електронски комуникации (АЕК) да ја преземе опозицијата во соработка со независни експерти и граѓанското општество.

САМО СЛОБОДНИ
ИЗБОРИ СЕ ШАНСА
ДА СЕ ВРАТИ
ВЛАДЕЕЊЕТО НА
ПРАВОТО

Голем интерес на јавноста на секој од настаните на ЦИВИЛ посветени на изборниот процес и политичките состојби (фото запис од Конференцијата: „Слободни избори 2016“ (22.11.2016

САМО СЛОБОДНИ ИЗБОРИ СЕ ШАНСА ДА СЕ ВРАТИ ВЛАДЕЕЊЕТО НА ПРАВОТО

Цврсто сме убедени дека дадениот рок за подготвување на предвремени парламентарни избори во април 2016 е премногу краток. Наша силна препорака е да се продолжи овој период до 18 месеци или повеќе, со цел да се создадат потребните услови за слободни избори. Поточно, препорачуваме овој период да се смета од денот на формирање на преодната влада – беше една од препораките на ЦИВИЛ – Центар за слобода, објавени на 9 јуни 2015 година, со кои баравме итни мерки за надминување на политичката криза и враќање на демократијата во Република Македонија.

Седум месеци подоцна, Македонија сè уште е растргната од политичката криза, дополнета со агресивни и валкани политички кампањи, силен притисок врз гласачкото тело, медиумска манипулација и злоупотреба на јавните ресурси и администрацијата. Ситуацијата во Македонија не се подобрува, а партиите на власт остануваат глуви за сите барања и препораки на ЦИВИЛ и и низа релевантни

организации на граѓанското општество и експертската јавност. Партиите на власт и понатаму ги кршат човековите права и ги задушуваат слободата на изразувањето и медиумските слободи.

Наспроти Договорот за надминување на политичката криза (Пржино 2 јуни/15 јули) со посредство на меѓународната заедница со кој премиерот Никола Груевски презеде обврски да спроведе итни реформски зафати во клучни области поврзани со владеењето на правото, медиумите и изборните процеси, тие не само што не се спроведени, туку злоупотребите и недемократското владеење само се продлабочија во текот на минатата година.

ЦИВИЛ и пред девет месеци бараше оставка на целата Влада, како единствен логичен завршеток на политичката криза, одговорност за злоупотребите и криминалот за кои има индикации во прислушуваните разговори кои ги објави опозицијата, а дури потоа да са воспостави привремена експертска влада која ќе спроведе брзи, но суштински реформи.

Тој процес подразбира ревизија на Изборниот законик, промена на изборниот систем со кој Македонија ќе биде една изборна единица и воведување отворени листи, прочистување и подобрување на Избирачкиот список, реформа на Државната изборна комисија, одвојување на партијата од државата, реформи во медиумите и медиумската регулација со цел да се елиминира партискиот диктат врз медиумите, формирање комисија или институција за истрага врз основа на прислушуваните разговори, истрага за безбедносната криза во Куманово, а на крајот од тој процес, да се спроведат слободни избори.

Преговорите не даваат резултати, а на власт останува најголем дел од структурата врз која никој не може ни да помисли да спроведе каков и да е облик на демократска, граѓанска контрола. Тоа е структурата која е директно одговорна за долгогодишната политичка криза и за ерозијата на демократијата, владеењето на правото и човековите права.

Накратко, со ваква имплементација на политичкиот договор, агонијата на Република Македонија само се продолжи.

Поточно, остана во функција машинеријата со која раководат Никола Груевски и неговиот братучед Сашо Мијалков, кој само формално ја напушти функцијата

директор на Управата за безбедност и контраразузнавање. Режимот на Никола Груевски продолжи со добро познатите практики на злоупотреба на администрацијата и јавните ресурси, политичка корупција и медиумски манипулации.

Водени од искуството од долгорочното набљудување на изборите, на социополитичките процеси и на состојбата на човековите права и слободи во Македонија, ЦИВИЛ и пред девет месеци инсистираше на спроведување на приоритетните мерки, кои се надоврзуваат на низа други барања за кои воопшто не стана збор за време на преговорите.

ЦИВИЛ бара крај на политичкиот прогон уште од 2010 година, ослободување на сите политички затвореници и одржување и на предвремени локални и претседателски избори, истовремено со предвремените парламентарни избори, тогаш кога ќе има минимум услови тие да бидат слободни.

За жал, пропаднаа сите обиди на претставниците на граѓанското општество, меѓу кои и оние од ЦИВИЛ, процесот за надминување на политичката криза да биде транспарентен и да вклучи повеќе засегнати страни, а не само лидерите на четирите најголеми политички партии.

Да потсетиме, политичката криза трае од предвремените парламентарни избори во 2008 година, а кулминираше со „црниот понеделник“ на 24 декември 2012 година, со присилното исфрлување на опозиционите пратеници и на новинарите од парламентот со цел, по секоја цена, да се донесе енормно високиот буџет во сè посиромашната Македонија.

Ако се погледне искуството на ЦИВИЛ само во изминатите три години, а да не говориме за бројни други организации и институции на национални и меѓународно ниво, ќе се забележи дека алармот е вклучен одамна. ЦИВИЛ разоткри голем дел од изборните измами во извештаите „Бескрупулозна борба за власт“ во 2013 година и „Дисквалификувана демократија“ во 2014 година, по што следеа бројни анализи и препораки за состојбите на човековите права и социополитичките процеси. Во таа смисла, може да се издвои анализата и прегледот на предизвици и препораки објавени на 17 септември „Случај Македонија: да се потсетиме“, како и неодамнешните извештаи кои се однесуваат на жестоките политички притисоци

врз вработените во јавната администрација и јавните претпријатија, како и засилувањето на партиско-политичките притисоци врз наставниот кадар.

Преговорите на четворицата лидери на најголемите парламентарни партии, навистина доведоа до потпишување на политичкиот договор, но опструкциите од власта за негова имплементација, и понатаму ја загрозуваат и самата идејата за одржување на слободни избори на 24 април.

Едноставно, договорот за надминување на политичката криза се трансформира во награда за премиерот Груевски, средство за продолжување на неговиот политички живот и одржување на недемократските политики и практики во земјата.

Власта продолжува со притисоци, уцени и закани врз опозицијата и врз неопределените граѓани, Груевски ја форсира својата кампања преку медиумите, се задолжува и се однесува раскалано кон парите на граѓаните со кои, всушност, ја купува токму нивната лојалност. Воедно, во скапа и валкана кампања, ги сатанизира опозицијата, граѓанското општество, а неретко и меѓународната заедница.

Една од главните поенти на агресивниот популизам на Груевски е да прикаже дека ужива широка народна поддршка, дека неговото владеење е повеќе од тоа, дека тој е спасител. Тоа не му е тешко да го постигне со оглед на неограничените ресурси кои ги присвои. На тој начин, освен што спроведува криминални политики, тој ги криминализира и односите во општеството, а самите граѓани ги прави соучесници во сопствената трансгресија.

Затоа, единствената препорака која во овој момент може да се испорача до меѓународната заедница, до Вашингтон и Брисел, е да дадат зелено светло за одложување на изборите, но без одложување на рокот за оставка на премиерот Груевски.

ЖЕСТОК
ПОЛИТИЧКИ
ПРИТИСОК

ЖЕСТОК ПОЛИТИЧКИ ПРИТИСОК

Извештаите за дискриминацијата, мобингот и заканите врз основа на политичката припадност се интензивираа токму по склучувањето на Договорот за надминување на политичката криза на 2 јуни и 15 јули 2015 година. Извештаите на ЦИВИЛ – Центар за слобода се подготвуваат врз основа на пријави од граѓанки и граѓани по електронски пат или лично, на состаноци со претставници на граѓанското општество, вработени во јавниот, но и во приватниот сектор, политички партии на локално ниво, на семинарите за обуки и по многу други основи.

Информации за политичките притисоци пристигнуваат од целата земја. Овој извештај е уште еден во долгата низа извештаи и информации кои ЦИВИЛ ги објавува веќе со години и се заснова на повеќе сведоштва за жесток политички притисок во повеќе општини во земјата.

Фотографии, видео записи и анонимни изјави од повеќе извори говорат за систематска злоупотреба и притисок врз политичка основа, со цел да се контролира гласачкото тело. Нашите соговорници велат дека очекуваат уште поголеми притисоци во пресрет на изборите.

Истражувачката екипа на ЦИВИЛ дојде до фотографии од СМС пораки и списоци на кои треба да се најдат „сигурни гласачи“, како и кореспонденција по социјалните мрежи. Нашите извори се категорични дека сакаат да останат анонимни од страв дека тие и нивните блиски може да се соочат со уште поголеми притисоци, отпуштања и низа други „казни“ предвидени за непослушните.

Вработените во општини, основни и средни училишта, детски градинки, комунални претпријатија и низа други институции на локално и централно ниво се мета на систематска политичка агит-проп обработка.

За ЦИВИЛ сведочи и еден адвокат во поголема општина во Македонија, кој вели дека во последно време расте бројот на вработени во јавниот сектор, кои кај него бараат заштита од политичките притисоци од страна на раководниот кадар. Според нашиот извор, вработени во јавните претпријатија изјавуваат дека нивните раководители ги повикуваат во партиските штабови и во општината и дека таму добиваат наредби да им наложат на своите подредени да составуваат списоци со по 5-6 или повеќе политички неопределени граѓани. Оваа „операција“ има цел, да се влијае на неопределените гласачи да гласаат за владејачката партија на изборите во април идната година.

Изворите јавуваат дека овие притисоци се уште поагресивни во споредба со претходните години. Вработените се задолжуваат на раководните лица во јавните претпријатија да им доставуваат списоци во кои мораат да внесат име, презиме и телефон.

На вработените во јавните претпријатија и во јавната администрација, најчесто им се закануваат со бркање од работа или бркање од работа на нивни блиски, вработени во истата или во некоја друга институција или јавно претпријатие. На оние кои имаат договори на определено време им се закануваат дека нема да им ги продолжат. Исто така, вработените кои нема да достават списоци се деградираат или се преместуваат на работни места со што им се отежнува работата.

Политичкиот притисок врз јавната администрација и јавните претпријатија е придружен со најразлични видови дискриминација и мобинг врз вработените, што е спротивно на Законот за администрација, а е кривично дело против Законот за избори и изборен процес.

Мобингот досега има ретки случаи на судска разрешница, така што, единствен начин да го заштитат своето работно место и голата егзистенција за вработените во јавната администрација е да се покорат и да станат соучесници во кршењето на законите, како што им налагаат партиски поставените раководители.

Вработените во јавниот сектор не се единствени жртви на политичкиот притисок. На политички притисоци се изложени и работници во приватните фирми.

Притисоците кои ги трпи приватниот сектор е посебна приказна, во зависност од притисокот што се врши преку Управата за јавни приходи. Како се приближува времето на избори, притисоците ќе се интензивираат.

Не е познато дали некој граѓанин се охрабрил да поведе постапка против политичките притисоци, согласно со законската регулатива.

*

Истражувачкиот тим и долгорочните набљудувачи на ЦИВИЛ дојдоа до низа податоци и изјави за тоа како се врши континуиран политички притисок и врз наставниот кадар во повеќе основни и средни училишта низ земјава. Поточно, ЦИВИЛ дојде до директни сознанија за тешката состојба на наставниот кадар во пет поголеми општини надвор од Скопје, како и во четири образовни институции во главниот град.

Наставниот кадар во последните години се наоѓа во сè потешка состојба, а притисоците кои се вршат ги доведуваат учителите и наставниците во основните и професорите во средните училишта во крајно понижувачка позиција. Овој извештај се темели на искази и документација кои ни ги дадоа наши бројни соговорници кои инсистираа на тоа да останат анонимни, бидејќи се плашат за своето работно место. Сепак, за признание е тоа што тие се осмелија конечно да проговорат и да ни помогнат да ја разобличиме крајно штетната политика и практика на власта која во целост го партизираше образованието во земјата.

„Со толку површни измени на закони, со толку проекти за секое дете и секој наставник, со толку реформи на Владата, стигнавме до ситуација образованието да ни е во очајна состојба.“ – вели една професорка во средно училиште.

Наставниците се соочуваат со голем број различни дискриминаторски постапки, притисоци, уцени и закани кои, во најголем дел, се засновани на политичката афилијација на жртвите на ваквите практики. Кога се вели политичка афилијација, забележливо е дека голем дел од нашите соговорници се, всушност, политички неопределени, но имаат подеднаков третман како и поддржувачите на опозицијата. Во неколку прилики, нашата екипа доби искази од сведоци кои тврдат дека политички неопределените се ставени дури и под посилен притисок отколку приврзаниците на опозицијата.

Што се однесува до самиот систем на образование, забележлива е состојбата во која, наместо да си ја вршат својата работа, наставниците се пренатрупани со секакви административни обврски, а и се соочуваат со секакви притисоци, уцени и закани. Токму тоа ги поттикнува и активностите на наставниците кои ги согледаа погубните образовни политики на власта и побараа да се престане со лошите реформи во образованието. Тие излегоа во поддршка на своите ученици, а голема поддршка добија и од родителите на голем број ученици.

Но, наместо да им излезе во пресрет на учениците, наставниот кадар и родителите, власта побрза да креира валкана кампања против демонстрантите, а граѓанскиот активизам на наставниот кадар дословно го стави вон законот. Тие наставници кои што се осмелија да застанат зад барањата на учениците за подобро образование и против лошите реформи се соочија со притисоци, казни и груби етикетирања.

„Константно има притисоци, од секаков вид. На пример, после активности на Наставничкиот пленум, кај директорот има прецизен список на учесниците. Директорот ги повикува сите поединечно на разговор во кој на ‘обвинетите’ им се заканува и грубо навредува. Секаков ангажман во пленумот или во некоја од ‘облежаните’ организации како што е ЦИВИЛ е окарактеризиран како предавство, а тие иницијативи и организации се нарекуваат со најразлични имиња како ‘нелегитимни, предавнички, криминални, сороспии, мрачни сили’ и што уште не. И вие морате да стоите и да го слушате тоа“ – сведочи една група наставници во една општина во Македонија.

Поради својата „политичка неподобност“ и „непослушност“ кон партиски поставените раководители во училиштата, наставниот кадар се соочува со казни и отпуштање од работа, непродолжување на договорите за работа, драстично

намалување на фондот на часовите, односно на платата. Освен од раководителите, „непослушните и неподобните“ наставници се надгледувани и често се под притисок од партиските војници меѓу своите колеги.

Воедно, сите вработени во образовните институции во кои имаме наши извори, дознаваме дека се под притисок да составуваат листи со „сигурни гласачи“, како што е случајот со вработените во други делови на јавната администрација и јавните претпријатија, како што објавивме неодамна во извештајот под наслов „ЦИВИЛ открива случаи на жесток политички притисок“.

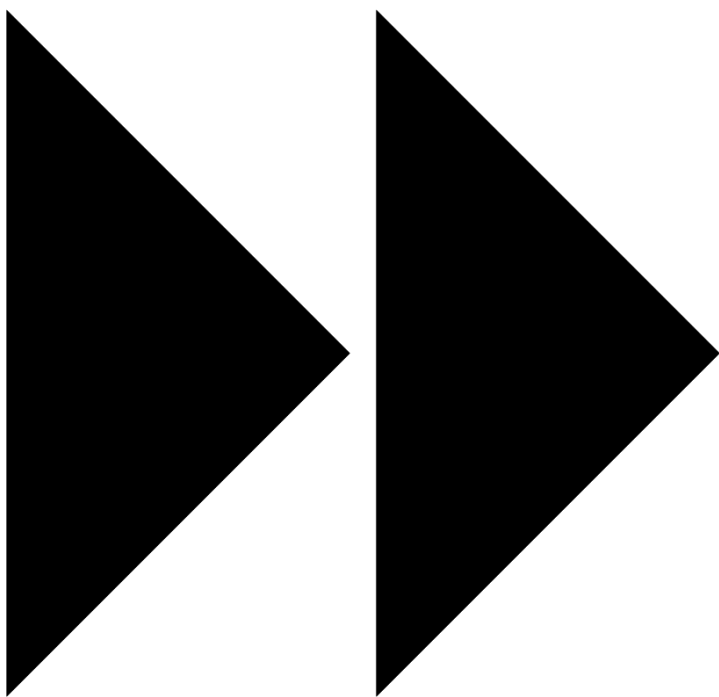
Власта врши контрола и политички притисок преку ресорното министерство, поточно преку Бирото за образование кое спроведува неевообичаено интензивни посети и инспекции. Вообичаено е таквите инспекции да се најавуваат, но тоа се прави само за „подобните“ наставници, не и на другите наставници.

Според нашите извори помошници директори и класни раководители во средните училишта биле разрешувани, односно им биле одземени класовите, поради поддршката на Средношколскиот пленум или на Шарената револуција.

ЦИВИЛ – Центар за слобода многу пати во јавноста излегува со повик до вработените во јавната администрација да се спротистават на политичките притисоци и да ги пријават ваквите случаи во организацијата.

ЦИВИЛ БАРА
ИНСТИТУЦИИТЕ
И ПОЛИТИЧКИТЕ
ПАРТИИ ДА
ПРЕСТАНАТ СО
ЗЛОУПОТРЕБИТЕ
И ПРИТИСОЦИТЕ

ЦИВИЛ БАРА ИНСТИТУЦИИТЕ И ПОЛИТИЧКИТЕ ПАРТИИ ДА ПРЕСТАНАТ СО ЗЛОУПОТРЕБИТЕ И ПРИТИСОЦИТЕ

ЦИВИЛ – Центар за слобода објави периодичен извештај од набљудувањето на изборниот процес. Извештајот претставува сублимат врз основа на кратка селекција од извештаите на долгорочните набљудувачи на ЦИВИЛ, од пријавите на онлајн-формуларот на веб-страницата Слободни избори и од граѓанските новинарки и новинари.

ДРЖАВНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА И ИЗБИРАЧКИОТ СПИСОК

Граѓанките и граѓаните на Република Македонија имаат право да знаат што се случува со нивните пари што им се дадени на располагање на Државната изборна комисија и на сите други институции и политичките партии во земјата.

Наместо тоа, нотираме целосно отсуство на транспарентност во процесите што во овој момент се приближуваат кон својата завршница, во пресрет на изборите, закажани за само еден месец од денеска.

Ревизијата на Избирачкиот список не дава резултати. Во над 200 случаи на фантомски гласачи доставени до ЦИВИЛ во текот на пролетните месеци оваа година, нотираме дека само два случаја се решени, односно податоците се коригирани. Два од двесте!

Но уште позагрижувачки се случаите кога фантомските гласачи се тргнати од одредени адреси, за потоа, на истите адреси да се појават сосема нови гласачи. Овие случаи се пријавени во ЦИВИЛ, откако засегнатите граѓанки и граѓани поднеле претставки до ДИК и до матичните служби. Тие, исто така, јавуваат дека биле третираны како пинг-понг топчиња меѓу институциите.

Посебен случај се иселениците што сè уште фигурираат во Избирачкиот список, а живеат во странство повеќе од 20 години. И покрај тоа што дознаваме дека постојат пријави и претставки за одреден број иселени лица за бришење од списокот, односно нивно ставање во посебен список, нивните имиња сè уште се на Избирачкиот список, но не во посебниот список со иселени лица. Исто така, граѓанките и граѓаните се жалат дека процедурата е нејасна, а повратните податоци за статусот на нивните пријави изостануваат или се штурни.

Една членка на набљудувачкиот тим на ЦИВИЛ направи детално истражување на процедурите што ги овозможува ДИК за учество на граѓанките и граѓаните во ревизија на Избирачкиот список, кое во моментот е на проверка кај правниот тим на организацијата, по што истражувањето ќе го објавиме.

Во овој контекст, сакаме да истакнеме дека ДИК и другите надлежни институции треба да бидат свесни дека во моментот и премногу се потпираат на помошта од граѓанките и граѓаните на нашата земја, а за возврат, не нудат ни минимум транспарентност и квалитет на услугите. Напротив, нивните примања се фантастични, а патните трошоци за кои имаат побарувања од буџетот на ДИК се како да живеат на некоја од соседните планети.

ЦИВИЛ констатира дека процедурите и ингеренциите во овој процес често се менуваат и не се доволно јасни. Без оглед на динамичната кампања за информирање на јавноста и љубезноста на персоналот на ДИК и на други институции што се обидуваат да објаснат кои се правата на граѓанките и граѓаните во процесот на ревизија на Избирачкиот список, многу прашања остануваат неодговорени, а граѓанките и граѓаните талкаат низ лавиринтите на неефикасните институции и нивните подрачни единици.

Нашите мониторинг-тимови и истражувачи дојдоа до голем број случаи во кои напуштени куќи, урнатини, па и непостојни објекти се дом на фантомските гласачи. Сторијата што доаѓа од Прилеп за гласачи регистрирани на адреса на напуштена куќа и случајот со паркингот во Тетово се само илустрација за состојбите што се забележуваат низ целата земја.

Јавноста треба да знае каде се сместени сега десетици жители на Пустец што претходно беа откриени на адреса на улицата „Максим Горки“ во центарот на Скопје. На кои адреси се гласачите во многу други вакви случаи? Сакаме да знаеме и имаме право да знаеме, а институциите имаат обврска да одговорат!

Понатаму, до ЦИВИЛ дојдоа пријави за двојни адреси на исто живеалиште, со различни станари, од кои едни реално постојат, а други не. Што се случува?

ЗЛОУПОТРЕБА НА НАЈСИРОМАШНИТЕ ЗА ИЗБОРНИ ЦЕЛИ

Злоупотребата на прашањата поврзани со социјалната правда во Република Македонија е ноторна и има долга традиција во изборните процеси и контексти. Поточно, политичките партии редовно си поигруваат со очекувањата на гласачите во земјата.

Целиот политички и општествен контекст е поставен во изборен контекст, придружен со тешки политички потреси, повремени безбедносни предизвици и тензии, како и со чести изборни процеси, меѓу кои и три вонредни парламентарни изборни процеси.

Предвремените парламентарни избори на 11 декември 2016 година беа четврти вонредни парламентарни избори за осум години. Сите вонредни изборни процеси се одржуваат во сè позаострени состојби во сите сфери на општеството и државата, придружени со сериозно кршење на човековите права, отсуство на демократијата и на владеењето на правото.

Домашната и светската јавност подолго време се запознаени со фактите за владеењето на владината коалиција во Република Македонија. Тоа владеење е придружено со сериозни индикации и материјални докази за тешки криминални злоупотреби на моќта, структурно насилство, политичка корупција и изборни кражби што во целост ги разградуваат општественото ткиво и политичкиот систем на земјата.

Во такви услови, главната цел на владејачките структури е да се задржи и да се зацврсти власта, односно моќта и контролата. Тоа се постигнува со жестока партизација, односно со заробување на државата и на општеството. Со контролата врз финансиите и економијата, на владејачките структури им е многу лесно да воведат високо коруптивна практика на континуирано купување на наклоноста на гласачите, во комбинација со структурно насилство и жестока медиумска манипулација.

Нереалните ветувања најчесто се граничат со криминална злоупотреба на јавните ресурси, буџетот и администрацијата во периодите меѓу два изборни циклуса, за потоа да премине во отворена и систематска злоупотреба и антидемократско владеење.

Општествено-политичкиот систем е нокаутуиран, а со тоа се нокаутираат и сите вредности во кои може да се негуваат и да се развиваат демократијата и владеењето на правото. Затоа, широко распространетата шема на злоупотреби на очекувањата на граѓанките и граѓаните, без оглед на тоа колку се очигледни бескрупулозната измама и криминалот, изгледа како нормална и секојдневна појава.

Тоа подразбира дека ветувањата за нешта што веќе им припаѓаат на граѓанките и граѓаните, според Уставот и законите, ѝ се припишуваат на милоста на Партијата, која се однесува како стопан на животот, приватноста и стремежите на луѓето. Поделбите на подобни и неподобни стануваат критериум за тоа кој ќе добие социјална помош или работно место за мизерна плата и тешки услови, стануваат врвен дострел на социјалната политика на владејачките структури.

Токму во доменот на прашањата поврзани со социјалната правда, очекувањата намерно се зголемуваат, и тоа во високо коруптивен манир. Политичката корупција длабоко се вгнезди во сите пори на општеството и државата, како на локално, така и на национално ниво.

Овие политики и практики доведуваат до состојба во која изборните процеси, најблаго кажано, се проблематични и нелегитимни, дури и да ги нема сите други манипулации, злоупотреби и кражби на гласови.

Создавањето нереални очекувања со ветувањето за работни места или условувањето на социјалните бенефиции со лојалност или со глас на изборите, се најчестиот облик на злоупотребата на социјално ранливите граѓанки и граѓани. Многу од ветувањата претставуваат дискриминација и злоупотреба и практично воведување на политичка корупција, и тоа во огромни размери, на сите нивоа. Тоа, во дадените услови, можат да го спроведат само партиите што реално ја поседуваат власта и располагаат со парите на граѓанките и граѓаните. Со ваквото однесување, партиите на власт однапред го манипулираат изборниот

резултат, ги кршат Уставот и законите на Република Македонија и го стеснуваат просторот на гласачите слободно да ја изразат својата волја на денот на изборите.

ПРИТИСОЦИ, УЦЕНИ И ЗАКАНИ

ЦИВИЛ нотира стотици случаи на притисоци, уцени и закани врз граѓанките и граѓаните низ целата земја. Без оглед на формалните напредоци во спроведувањето на политичкиот договор меѓу водечката партиска четворка, забележливо е тоа дека кршењето на човековите права и слободи во изборен контекст, структурното насилство и политичката дискриминација продолжија со речиси истото темпо.

НЕМА НАПРЕДОК ВО МЕДИУМСКАТА СФЕРА

ЦИВИЛ не забележува суштински напредок во медиумската сфера. Продолжуваат говорот на омраза, повиците на егзекуција на бранителите на човековите права и валканата кампања што се спроведува преку одредени медиуми и медиумски експонирани апологети на власта. ЦИВИЛ нотира говор на омраза и од одредени интернет-изданија блиски до опозицијата.

ОПСТРУКЦИИ ОД КРИВИЧНИОТ СУД

Загрижувачко е и однесувањето на Кривичниот суд во Скопје, кој одеднаш има проблем да им издаде навремени потврди за неосудуваност на изборните кандидати на Либералната партија и на СДСМ. Бараме одговорност за оние што ги прават овие опструкции и ги повикуваме совесните административци да споделат со нас факти за злоупотребите на администрацијата во овој процес. Им гарантираме целосна анонимност на оние што ќе пријават случаи на злоупотреби и притисоци во администрацијата.

ЗЛОУПОТРЕБА НА ЈАВНИТЕ РЕСУРСИ И ЗАШТИТА НА ЛИЧНИТЕ ПОДАТОЦИ

Злоупотребата на јавните ресурси е нотирана во голем број случаи низ целата земја. Во последниот случај, со превозот на учесничките на собирот на Унијата на жените на владејачката партија со автобуси на ЈСП Скопје, се нотира молкот на јавното претпријатие за тоа кој и дали платил за таа услуга. Исто така, употребата на службените возила за партиски цели е евидентна и мора да престане.

Бараме од институциите да го почитуваат Законот за заштита на личните податоци и да не ги споделуваат со партиските штабови. До ЦИВИЛ пристигнаа пријави од кои станува очигледно дека приватните податоци на граѓанките и граѓаните се злоупотребени и се користат за партиски анкети, пропаганда и притисоци.

Во еден случај, како илустрација, бележиме дека една граѓанка чиј број на мобилен телефон гласи на име на друг член на семејството, прима повици од партиски штаб, при што ѝ се обраќаат со нејзиното име и презиме. Тој телефонски број граѓанката го пријавила како контакт во една здравствена установа и една банка. Оттука произлегува дека еден од овие ентитети го отстапил овој личен контакт за потребите на политичката партија.

ЗЛОУПОТРЕБА НА МАЛОЛЕТНИЦИТЕ

Во основните и во средните училиштата во цела Македонија се забележува силен притисок врз малолетниците и условување на нивните родители врз грбот на децата. Оваа практика мора да престане веднаш, а одговорните за ваквото криминално однесување кон децата и младите да бидат повикани на одговорност. Малолетниците мора да бидат заштитени од оваа валкана политичка контаминација!

КОРУПЦИЈА И НЕТРАНСПАРЕНТНОСТ НА ИНСТИТУЦИИТЕ И ПОЛИТИЧКИТЕ ПАРТИИ

Ја алармираме јавноста и бараме да престанат коруптивните практики и нетранспарентноста на институциите, особено во поглед на финансирањето на политичките партии. Јавноста има право да знае како се финансираат политичките партии, со колку средства располагаат за кампања, од каде се тие средства и како се трошат! На 19 јули ЦИВИЛ испрати писмо до 70 политички партии со барање да дадат основни податоци за финансирањето на партиите и за нивните планови за финансирање на нивните политички активности и изборната кампања. До овој момент, само пет политички партии одговорија на ова барање: Левица, Либерална партија на Македонија (ЛПМ), Движење за обнова на Македонија (ДОМ), Народно движење на Македонија (НДМ) и Социјалдемократскиот сојуз на Македонија (СДСМ).ЦИВИЛ ќе упати уште едно барање за финансирањето на изборната кампања на политичките партии. Ќе ги употребиме сите правни механизми да ги принудиме политичките партии на отчет.

Ова не е сè. ЦИВИЛ располага со огромен материјал што досега е прибран од извештаите на долгорочните и мобилните набљудувачи, од пријавите на граѓанките и граѓаните, како и од граѓанските новинарки и новинари низа целата земја. Ја користиме и оваа пригода да им благодариме на сите за поддршката и довербата што ни ја укажуваат постојано и насекаде.

ГРАЃАНИ, НЕ
ПЛАШЕТЕ СЕ
ДА ГЛАСАТЕ!

Прес конференција на ЦИВИЛ пред ДИК, 9 декември 2016

ГРАЃАНИ, НЕ ПЛАШЕТЕ СЕ ДА ГЛАСАТЕ!

Македонија ги дочекува изборите со целосна хаварија во Избирачкиот список. По сите теренски вкрстувања и проверки, „фантомите“ сè уште се на Избирачкиот список, а хаосот е дополнет со масовното исчезнување на граѓанки и граѓани што досега не биле спорни и кои сè до затворањето на списокот биле на него. Тие со години живеат на иста адреса и гласаат на исто гласачко место.

Само во периодот од 5 до 8 декември, ЦИВИЛ доби над 600 повици од граѓанки и граѓани, загрижени за тоа дали ќе имаат можност да го искористат своето право на глас на предвремените парламентарни избори!

ЦИВИЛ бара одговорност од Државната изборна комисија (ДИК) за исчезнатите гласачи. кои, едноставно, без своја вина, „исчезнаа“ од Избирачкиот список, односно, тие се избришани и доведени во ситуација да не можат да го остварат своето уставно гарантирано право на глас.

Хаосот во електронскиот список на гласачи и партизираноста на ДИК не смеат да бидат причина за уште една изборна манипулација со волјата на граѓаните.

ЦИВИЛ бара од ДИК и од општинските изборни комисии и избирачките одбори да им овозможат на сите гласачи со валидни документи да гласаат. ЦИВИЛ упатува отворена порака до избирачките одбори, општинските изборни комисии и до ДИК – стриктно да ги почитуваат и да ги спроведуваат законите и изборната процедура и адекватно да ги информираат гласачите, особено ако ги „снемало“ од списоците.

Доколку членовите на Избирачкиот одбор утврдат дека гласачот го нема во изводите од Избирачкиот список, задолжително да го упатат во подрачното одделение на ДИК, за на интернет-страницата www.izbirackispisok.gov.mk да се провери дали тој е запишан во Избирачкиот список и ако е запишан, на кое избирачко место може да гласа. Оние што имаат валидни документи, а целосно се избришани, да им се овозможи да гласаат соодветно со максимално широко толкување на Изборниот законик.

ЦИВИЛ повторно потенцира дека е строго забрането да се уценуваат и да се заплашуваат гласачите. За жал, сè до последниот ден на кампањата продолжуваат притисоците врз гласачите!

Од почетокот на втората недела од предизборната кампања, до ЦИВИЛ стигнаа уште над 100 пријави од сите краишта на Република Македонија. Вкупно, над 170 случаи на притисоци, закани, злоупотреби и други категории на нерегуларности пристигнаа во ЦИВИЛ од 21 ноември до 8 декември, не броејќи ги пријавите што се однесуваат на проблемите со Избирачкиот список.

ЦИВИЛ бара веднаш да се престане со заплашување, уцени, притисоци и со купување гласови. ЦИВИЛ им гарантира анонимност на сите граѓани што ќе пријават неправилности и ги охрабрува веднаш да ги пријават сите нерегуларности и злоупотреби. Ги повикуваме избирачите слободно да излезат на 11 декември на избори, затоа што никој не смее да го крши или да го узурпира нивното право – слободно да ја изразат својата волја за тоа кој треба да ја води Македонија во следниот период.

ЦИВИЛ бара од политичките партии да ги почитуваат законите и правилата за фер и демократски, слободни избори. Бараме од сите учесници во изборниот процес да помогнат изборите да поминат мирно и во демократска атмосфера, без насилство!

Бараме почитување на изборниот молк, а медиумите на изборниот ден да известуваат – не навивачки, туку коректно и објективно. Особено предупредуваме да нема говор на омраза или повици на насилство.

ЦИВИЛ ги повикува и набљудувачите коректно да ја извршат својата должност и да ја известат македонската јавност за сите забележани неправилности и кршење на правата на гласачите.

За овозможување на сите граѓанки и граѓани да го остварат своето право на глас, ЦИВИЛ ги повикува работодавците да им овозможат на вработените, кои и во недела се на работните места, да излезат од работа и да гласаат, а од избирачките одбори бара да им го олеснат пристапот до избирачкото место на лицата со посебни потреби.

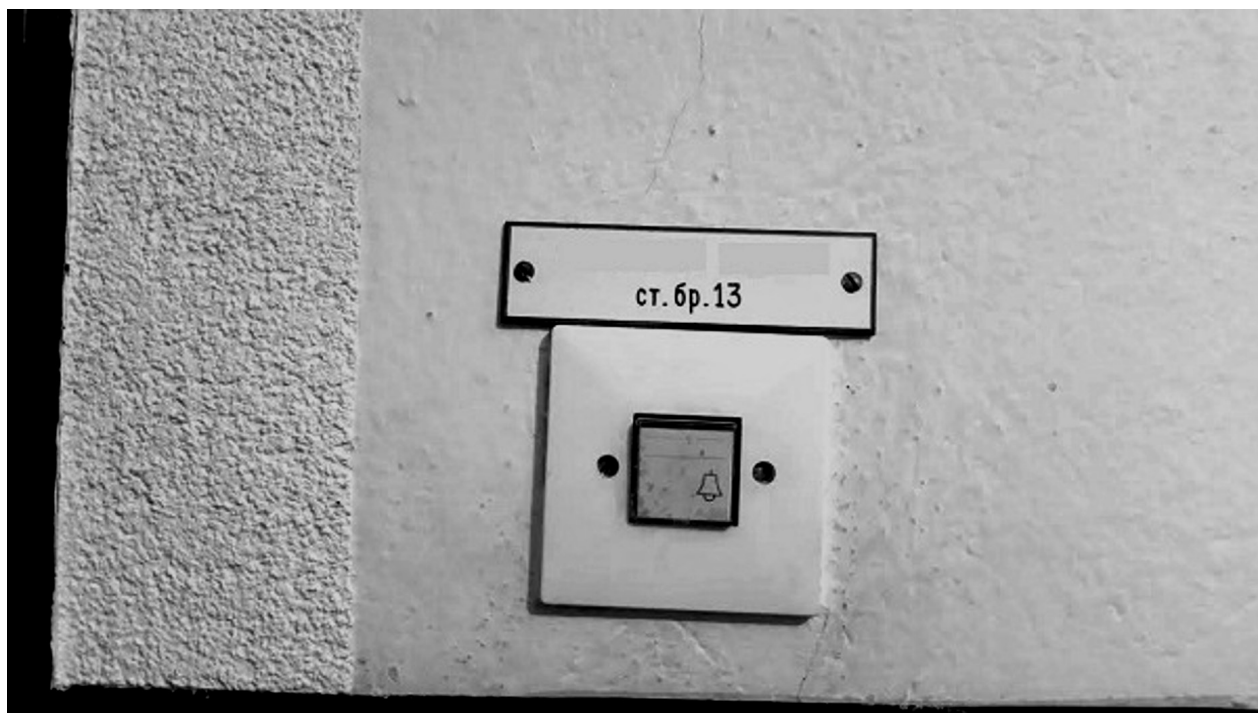
Со оглед на нетранспарентноста на финансирањето на кампањите на политичките партии, ЦИВИЛ бара на јавноста да ѝ станат достапни целосни и детални финансиски извештаи и спроведување на вистински надзор за да се знае кој од какви извори ги финансирал партиите со колкави износи и за што се потрошени тие средства.

Јавноста има право да знае!

Државата е должна да го почитува и да го заштити правото на глас!

Одговорните за изборните нерегуларности и за отежнувањето на изборниот процес мора да одговараат!

Белешка: По прес-конференцијата пред Државната изборна комисија, претставници на ЦИВИЛ се обидоа да достават документирани случаи на „исчезнати“ лица од Избирачкиот список до релевантен претставник на ДИК. За големо и непријатно изненадување, сфативме дека во ДИК немаше практично никој што можеше да го прими материјалот што го подготви тимот на ЦИВИЛ, во обид да им помогне барем на стотина граѓанки и граѓани да го остварат своето право. Во ДИК немаше никој.

МИРЕН, НО
ТЕНЗИЧЕН ДЕН
НА ГЛАСАЊЕ,
ИСПОЛНЕТ СО
ГОЛЕМ БРОЈ
НЕРЕГУЛАРНОСТИ

Име и презиме: **Марија Прелева**
Адреса: **Прилеп**
Контакт телефон: **075/**
Општински комитет **Прилеп**
Број на избирачко место **1351**

Jas sum odgovoren za izleznosta na glasawe do 12:00 часот за
slednite 15 lica:

бр.	Име и презиме	Адреса (улица и број и општина)	Телефон (фиксен и мобилен)	Општински комитет	Број на избирачко место
1.			048	Прилеп	1381
2.			076	Прилеп	1351
3.			076	Прилеп	1351
4.			048	Прилеп	1381
5.			076	Прилеп	1351
6.			048	Прилеп	1414
7.			048	Прилеп	1414
8.			048	Прилеп	1414
9.			048	Прилеп	1414
10.			048	Прилеп	1410
11.			048	Прилеп	1410
12.			048	Прилеп	1410
13.			048	Прилеп	1410
14.			048	Прилеп	1397
15.			048	Прилеп	1397
16.					
17.					
18.					
19.					
20.					
21.					
22.					
23.					
24.					
25.					
26.					
27.					
28.					
29.					
30.					

Список со „сигурни гласачи“

МИРЕН, НО ТЕНЗИЧЕН ДЕН НА ГЛАСАЊЕ, ИСПОЛНЕТ СО ГОЛЕМ БРОЈ НЕРЕГУЛАРНОСТИ

ЦАБИР ДЕРАЛА
ВО СОРАБОТКА СО ТИМОВИТЕ НА ЦИВИЛ

На изборниот ден, 11 декември 2016 г., ЦИВИЛ Центар за слобода, распореди 308 изборни набљудувачи. Меѓу нив беа и 41 долгорочен набљудувач што веќе беа на терен за да ги набљудуваат избирачките места, но и поширокиот терен на кој дејствуваа политичките партии. Набљудувачите го насочија своето внимание и кон надлежните претставници на изборните тела и ги забележаа поплаките на гласачите што имале проблеми при гласање или сведочеле за нерегуларности и злоупотреби. За време на изборниот ден, ЦИВИЛ ги држеше своите 10 телефонски линии отворени за сите граѓанки и граѓани што имале проблеми за време на гласањето или посведочиле некоја нерегуларност на пултот. Добивме над 1.000 повици на изборниот ден.

Над 700 извештаи за нерегуларности пристигнаа во аналитичкиот центар на ЦИВИЛ во текот на денот на гласање на 11 декември 2016 година, од кои, одобрени се 642 извештаи. Нивните извештаи беа поделени според следниве категории:

1. Незаконито постапување и кршење на изборните процедури
2. Проблеми со Избирачкиот список
3. Нарушување на тајноста на гласањето
4. Поткуп на гласачи
5. Кршење на изборниот молк
6. Злоупотреба на малолетници
7. Закани, злоупотреби, притисоци и уцени
8. Попречување на гласањето
9. Семејно и групно гласање
10. Полиција пречекорувања и злоупотреба
11. Опструкции на работата на набљудувачите
12. Насилство
13. Оружено насилство
14. Други нерегуларности.

Пријавените случаи на изборни нерегуларности неретко се однесуваат и на други категории нерегуларности и облици на кршење на Изборниот законик, кршење на други закони и повреда на правото на глас, но и на други човекови права и слободи. Во постапката на категоризирање се водеше сметка за тоа која димензија на случајот е доминантна, односно од која категорија произлегува целиот случај.

Сите извештаи од набљудувачите на денот на гласањето се подложија на двојна проверка преку поединечни разговори со дел од набљудувачите, верификација на пријавите преку специјални мониторинг-тимови или споредба на извештаите на набљудувачите со друг вид информации од теренот, како што се телефонски или онлајн-пријави од граѓанки и граѓани, информации од граѓанските новинарки и новинари и од истражувачкиот тим на ЦИВИЛ, кој постојано беше на терен.

Набљудувањето на денот на гласањето започна во 6 часот наутро и заврши со завршувањето на броењето и предавањето на изборниот материјал на општинските изборни комисии. ЦИВИЛ го промовираше принципот НУЛТА ТОЛЕРАНЦИЈА ЗА ИЗБОРНИТЕ НЕРЕГУЛАРНОСТИ во текот на предизборниот период и бараше од

своите набљудувачи да ги нотираат и најмалите нерегуларности во текот на денот на гласањето. Сепак, уште на самиот почеток на денот на гласањето на 11 декември 2016 година, стана јасно дека ќе има огромен број нерегуларности, така што овој извештај третира само информации и извештаи, кои, според ЦИВИЛ, се посериозни и неприфатливи за изборен процес во една демократска земја, претендент за членство во ЕУ. Тимот на ЦИВИЛ направи и дополнителна, потесна селекција од пријавите за изборните нерегуларности, со цел да ги илустрира состојбата и измамничките практики и постапки за време на изборите, со цел да му даде прегледност и практична применливост на Извештајот.

Во ова поглавје од Извештајот ќе ги наброиме најкарактеристичните нерегуларности, според наведените категории.

ВАЖНА НАПОМЕНА:

Сите извештаи што ги обработи и ги одобри аналитичкиот центар на ЦИВИЛ содржат низа информации, меѓу кои: точна локација на настанот за кој се известува, број на избирачкото место, име и презиме на набљудувачот што пријавува нерегуларности.

Во голем дел од извештаите се содржани имиња, описи, а во еден дел и аудио, видео и фотографски записи на оние што ги извршуваат дејствата, сведоците, како и имиња на претставниците на органите и телата на ДИК, каде што тоа е релевантно за извештајот.

На набљудувачите на ЦИВИЛ им беше стриктно забрането да снимаат или да фотографираат внатре, во избирачките места.

1. НЕЗАКОНИТО ПОСТАПУВАЊЕ И КРШЕЊЕ НА ИЗБОРНИТЕ ПРОЦЕДУРИ

Аналитичкиот тим на ЦИВИЛ обработи и одобри 196 извештаи за незаконито постапување и кршење на изборните процедури. Тие се однесуваат, пред сè, на работењето на службени лица што се дел од институциите, односно на телата на Државната изборна комисија.

Најчесто, незаконитото постапување е дело на поединци – членови на избирачките одбори, но во голем број случаи се работи за кршење на изборните процедури на Избирачкиот одбор во целост.

Општо земено, забележливо е ниското ниво на познавање на процедурите и отсуство на информации за ингеренциите, обврските и одговорностите на членовите на

избирачките одбори. Оваа појава е распространета и видлива на денот на гласањето и, доколку се известуваше и за незнаењето и ненамерните грешки на членовите на избирачките одбори, овој Извештај сигурно ќе имаше трикратно повисока бројка од регистрирани нерегуларности во оваа категорија.

Често, изборните нерегуларности предизвикани од незаконитото постапување и кршење на изборните процедури од страна на избирачките одбори или претставници на други институции и тела на ДИК се придружени и со други облици на нерегуларности, но се наоѓаат во оваа категорија, затоа што се случуваат најчесто внатре, во избирачкото место.

Избирачките одбори се впуштиле во кршење на изборниот молк преку отворено агитирање во полза на владејачките партии ВМРО-ДПМНЕ и нивните коалициски партнери, освен во еден случај на агитирање во полза на опозициската СДСМ. Исто така, се нотираат повеќе десетици случаи во кои избирачките одбори не реагираат на агитација од партиски активисти внатре, во избирачкото место, го занемаруваат јавното гласање и ги игнорираат укажувањата од набљудувачите дека ваквите случаи треба да влезат во записник.

Во над 50 случаи нотирани во извештаите на набљудувачите на ЦИВИЛ, избирачките одбори ги игнорираат укажувањата за нерегуларностите или кршењето на процедурата.

Во еден случај, член на Избирачки одбор во Општина Аеродром бил видливо обележан со партиски симболи на владејачката партија и долго време бил непопустлив пред сугестиите да ги симне симболите од себе.

Избирачките одбори на повеќе гласачи во Општина Аеродром не само што не им помогнале на гласачите што биле избришани од Избирачкиот список во последните неколку дена пред денот на гласањето туку и дополнително го попречиле нивното гласање со тоа што прво ги обележале со спреј, а потоа им соопштиле дека не се на Избирачкиот список. Така обележани, тие не можеле да гласаат повеќе никаде, без оглед на тоа што биле упатувани на други избирачки места.

Избирачките одбори спроведувале контрола и партиска мобилизација на гласачите, со тоа што во голем број избирачки места отворено комуницираат со партиските штабови во текот на целиот ден и им дозволуваат на партиските набљудувачи, особено на владејачките партии, да ги прелистуваат изводите од Избирачкиот список.

Тие го толерираат групното и семејното гласање, а не реагираат ниту на асистенција при гласањето што е спротивно на процедурите. Исто така, нотирани се десетина случаи во кои претседателот или членовите на Избирачкиот одбор им сугерираат на гласачите да заокружат број 1 (ВМРО-ДПМНЕ). Во Општина Карпош, на пример, членовите на Избирачкиот одбор отворено ги прашуваат гласачите за кого ќе гласаат.

Немало реакција на фотографирањето во избирачкото место во најмалку три случаи, а во еден случај во Битола, самите членови на Избирачкиот одбор се сликале меѓусебно, внатре, во избирачкото место. Во истата општина, на друго избирачко место, член на Избирачкиот одбор ги надгледувал гласачите при гласањето, со што го повредил принципот на тајност на гласањето.

Избирачките одбори не се потрудиле да спроведат ред во случаи кога се создавале турканици и неред во десетина избирачки места, наспроти јасните законски овластувања што тоа им го овозможуваат. Се нотираат и случаи на гласно читање на името и презимето на гласачите.

Членовите на избирачките одбори, иако се надлежни за средување на избирачкото место и на изборниот материјал, вклучувајќи ги и гласачките кутии, често се немарни. Во повеќе случаи низ цела Македонија се нотира дека гласачките кутии не се запечатени. Дури по инсистирање на набљудувачите, од кои во еден случај од меѓународна набљудувачка мисија, тие ги запечатуваат.

Избирачките одбори го спроведуваат броењето на гласовите на многу сомнителен и недоследен начин. На пример, при прогласувањето на гласачките ливчиња за неважечки, избирачките одбори не секогаш се придржуваат кон Изборниот законик и различно одлучуваат во однос на заокружувањето на бројчето пред кандидатот. Во над 50 случаи се нотира дека ливчињата на кои јасно е изразена волјата на гласачот, сепак, се прогласиле за неважечки, особено во случаи кога е заокружен бројот 4 (СДСМ). Ливчиња, заокружени на ист начин во Општина Аеродром и во Тетово, различно се третираат. Додека во Аеродром се прогласуваат за неважечки, истите тие се важечки во Тетово.

Нотиран е еден случај во кој Избирачки одбор во избирачко место во Општина Кисела Вода, според извештајот на набљудувачот, гласало лице што не е на Избирачкиот список. Во Сарај, пак, Избирачкиот одбор му дозволил на еден граѓанин да гласа на местото на својот брат што живее во странство.

Во еден случај нотиран во извештајот на набљудувач од Општина Куманово, член на Избирачкиот одбор, инаку член на ДУИ, истовремено бил и партиски набљудувач на таа партија.

Во повеќе десетици случаи набљудувачите нотираат дека Избирачкиот одбор не е комплетен, односно најмалку еден член од составот на ова тело речиси никогаш не е на своето место.

Во повеќе случаи избирачките одбори се однесуваат дрско кон набљудувачите, ги провоцираат и вршат притисок врз нив. Во едно избирачко место во Општина Бутел, Избирачкиот одбор, едноставно, го избркал набљудувачот на ЦИВИЛ без никакво објаснување, веднаш штом тој се легитимирал.

Во два случаја се нотира извонредно недостојно однесување на Избирачкиот одбор. Во три избирачки места е нотирано пиење алкохол и мезење во текот на денот на гласањето, ситуации во кои учествуваат и дел од набљудувачите на други организации и партиските набљудувачи.

Најголем број од нив не носат беџови, не ги познаваат процедурите, па понекогаш прават и ненамерни пропусти и грешки, но помалите прекршувања на процедурите беа толку редовни и многубројни што тие случаи и не влегуваат во статистиката на овој Извештај, инаку бројот на случаи во оваа категорија ќе беше неспоредливо повисок.

Незаконитото постапување и кршење на изборните процедури се нотира во: Аеродром (15 случаи), Берово (2), Битола (17), Бутел (3), Валандово (1), Велес (1), Гази Баба (7), Гевгелија (3), Ѓорче Петров (4), Гостивар (1), Делчево (3), Демир Хисар (15), Кавадарци (3), Карпош (7), Кисела Вода (6), Кичево (4), Кочани (4), Крива Паланка (1), Крушево (3), Куманово (4), Липково (5), Маврово – Ростуша (1), Могила (2), Охрид (3), Петровец (1), Прилеп (18), Пробиштип (1), Радовиш (1), Сарај (8), Свети Николе (3), Струга (1), Теарце (1), Тетово (9), Центар (8), Чаир (12) и Шуто Оризари (18).

2. ПРОБЛЕМИ СО ИЗБИРАЧКИОТ СПИСОК

ЦИВИЛ се појавува во јавноста со повеќе десетици соопштенија и низа информации објавени на веб-страниците на организација и на социјалните мрежи, со голем број изјави за медиумите и прес-конференции посветени на оваа тема. Имаше и голем

број обиди да се стапи во контакт со Државната изборна комисија, по официјален, писмен пат и огромен број повици по телефон со намера да се помогне во напорите да се обезбедат слободни избори и почитување на правото на глас на сите граѓанки и граѓани. Тоа подразбираше и поддршка на процесот за ревизија и чистење на Избирачкиот список за кој ЦИВИЛ предвидуваше дека може да биде важна алатка за обезбедување на правото на глас и еден од најважните услови за одржување слободни избори.

За жал, тоа не се случи.

Во 83 обработени и одобрени извештаи од набљудувачите на ЦИВИЛ се сведочи за стотици случаи во кои граѓанките и граѓаните не можеа да го остварат своето право на глас затоа што биле избришани од Избирачкиот список во последните неколку дена пред денот на гласањето на 11 декември 2016 година.

Регистрирани се и случаи во кои некои гласачи биле пронајдени во посебниот список на иселени лица, но само во неколку случаи, членовите на избирачките одбори се сетиле да бараат таму.

Во најголем дел од случаите, едноставно, гласачите не можеле да го искористат своето право, дури ни откако реагирале во општинските изборни комисии. Таму биле немоќни да им помогнат, бидејќи Државната изборна комисија немаше никаков систем да ги заштитат правата на гласачите, ниту да ја исправат неправдата што им била нанесена поради хаваријата на Избирачкиот список, како што ја нарече ЦИВИЛ во комуникација со јавноста.

Во извештаите од набљудувачите на ЦИВИЛ се јавува и за случаи на починати лица што се во Избирачкиот список и голем број фантомски гласачи, односно лица што не живеат на тие адреси.

Фантомските гласачи беа особено актуелни во текот на изборните процеси во 2013 и 2014 година, а стана очигледно дека голем број фантомски гласачи се наоѓаат на Избирачкиот список и на денот на гласањето на 11 декември 2016 година. Едноставно, гласаа починати лица и фантоми, а на живи луѓе тоа им беше оневозможено.

Во три одделни случаи, во извештаите на набљудувачите на ЦИВИЛ се изнесуваат сериозни сомнежи дека „гласале“ починати лица и фантоми. Овие информации, според набљудувачите, се поткрепени со анонимни дојави од релевантни извори, вклучувајќи членови на избирачки одбори.

Извештаи за проблемите со Избирачкиот список доаѓаат од општините: Аеродром (17), Арачиново (1), Битола (13), Бутел (7), Валандово (2), Велес (2), Гази Баба (9), Ѓорче Петров (4), Гостивар (2), Демир Хисар (6), Карпош (3), Кисела Вода (2), Кичево (1), Крушево (3), Куманово (8), Македонски Брод (1), Охрид (6), Прилеп (11), Пробиштип (1), Радовиш (2), Ресен (2), Сарај (3),

Во секој од извештаите се работи за поголем број случаи, односно повреда на правото на глас во оваа категорија.

Важно е да се забележи и дека во текот на денот на гласањето во ЦИВИЛ се јавија околу илјада граѓанки и граѓани, од кои речиси две третини се однесуваа на проблеми поврзани со Избирачкиот список.

Тимовите на ЦИВИЛ ја третираат оваа тема со особено внимание и во други делови на овој Извештај, како и на онлајн-каналите на организацијата.

3. НАРУШУВАЊЕ НА ТАЈНОСТА НА ГЛАСАЊЕТО

Нарушувањето на тајноста на гласањето е строго забрането со закон. Тоа го подразбира и фотографирањето внатре, во избирачкото место, а особено фотографирањето на гласачкото ливче, нешто што упатува и на постоење други кривични дела поврзани со изборите.

Набљудувачите на ЦИВИЛ поднесоа 30 извештаи со повеќе случаи на нарушување на тајноста на гласањето.

Во рамките на оваа категорија се нотираат 18 случаи на фотографирање на гласачкото ливче, и тоа во општините: Битола (1 случај), Бутел (1), Велес (1), Врапчиште (1), Гевгелија (1), Зелениково (1), Карпош (2 случаи), Крушево (1), Куманово (2), Прилеп (3), Центар (2) и Чаир (2).

Во 5 од 18 случаи на фотографирање на гласачкото ливче нема реакција од Избирачкиот одбор, додека во 13 случаи има реакција од Избирачкиот одбор, а во речиси повеќе од половина случаи нашите набљудувачи јавуваат и за навремена

полициска интервенција, како и за коректна реакција на членови на избирачките одбори во тие избирачки места.

Во другите случаи во рамките на категоријата Нарушување на тајноста на гласањето, се работи во најголем дел за јавно гласање, проследено со агитација, односно кршење на изборниот молк, како и за гласно и очигледно сугерирање и наведување на гласачите што имаат потреба од асистенција.

Според извештаите, параваните зад кои се гласа биле поставени така што било сосема лесно да се види кој за кого гласа, а во два случаја имало паравани чиј преден дел бил оштетен. Во повеќето случаи, по укажувањето на набљудувачите на ЦИВИЛ, се направиле напори да се коригира недостатокот.

Исто така, нотирано е снимање и фотографирање во две избирачки места, на начин што можел да ја наруши тајноста на гласањето, да се изврши притисок и евиденција врз гласачите.

Освен наведените случаи со фотографирање на гласачкото ливче, набљудувачите на ЦИВИЛ нотираат и други нерегуларности во рамките на оваа категорија, и тоа во општините: Гевгелија (1), Гостивар (1), Демир Хисар (2), Кисела Вода (2), Кичево (1), Крива Паланка (1), Охрид (1), Прилеп (5 случаи) и Струга (1).

4. ПОТКУП НА ГЛАСАЧИ

Поткупот на гласачите на денот на гласањето, како и во текот на изборниот молк, ден пред тоа, претставува еден од најтешките облици на изборна нерегуларност, но и голем предизвик за набљудувачите.

Во поткупот се вклучени партиски активисти, вработени во администрацијата, но и високи претставници на власта на локално ниво. Оваа операција, очигледно, се спроведувала подолго време пред денот на гласањето, но во овој дел од Извештајот на ЦИВИЛ се третираат исклучиво случаи регистрирани на самиот ден на гласањето, на 11 декември.

Во текот на изборниот молк, дента пред гласањето, набљудувачите на ЦИВИЛ регистрираа 11 случаи на поткуп на гласачи, и тоа во Битола, Велес, Демир Хисар, неколку општини во Скопје и Ресен. Во 5 од овие случаи, ЦИВИЛ нотира интервенција и на полицијата.

Поткуп на гласачи, според обработените 12 извештаи од денот на гласањето, се нотира во општините: Берово (1), Битола (2 случаи), Велес (2), Прилеп (2), Ресен (1), Свети Николе (1), Старо Нагоричане (1), Струга (1) и Штип (1).

Набљудувачите доставија и снимени материјал во фото, видео и аудиоформати со сведоштва на лица што инсистираат да останат анонимни.

5. КРШЕЊЕ НА ИЗБОРНИОТ МОЛК

Иако кршењето на изборниот молк е строго забрането и казниво, тој како да не постоеше во текот на изборниот молк, ден пред и за време на гласањето на 11 декември.

Практично насекаде во земјата се бележи кршење на изборниот молк, а тој најчесто е компонента и во сите други категории на нерегуларности, како втора или трета нерегуларност во речиси сите извештаи од набљудувачите на ЦИВИЛ. На пример, во најголем дел од извештаите во категоријата Незаконито постапување и кршење на изборните процедури, се сведочи и за кршење на изборниот молк, токму од страна на избирачките одбори, партиските набљудувачи, но и во неколку случаи се нотира кршење на изборниот молк и од набљудувачи на непартиските (невладините) организации. Затоа, овој дел од Извештајот на ЦИВИЛ треба да се третира како надополнување во смисла на посебно обработени извештаи за оваа категорија на изборни нерегуларности, за да послужат како илустрација за дрското и безобзирно кршење на законите и демократските стандарди.

Оваа појава мора посебно да биде третирана во постизборниот период и да се побара решение за извонредно ниската политичка култура и склоност кон беззаконие практично од сите учесници во изборниот процес.

Партиските активисти, па дури и високите претставници на власта, во улога на партиски набљудувачи, отворено агитираат дури и во самото избирачко место. Така, набљудувачот на ВМРО-ДПМНЕ стои на вратата на едно избирачко место во Прилеп и им кажува на луѓето што влегуваат да заокружат број 1 (ВМРО-ДПМНЕ).

Во Битола, пак, во близина на Центарот за социјална работа, партиските активисти на ВМРО-ДПМНЕ се поделени во две групи. Едната група отворено ги запира минувачите и агитира, а другата група дели сендвичи.

Набљудувачите на ВМРО-ДПМНЕ во избирачко место во Општина Карпош го прашувале секој гласач што влегувал за кого ќе гласа или, едноставно, му се обраќале со зборовите: „Гласај за Македонија!“

Кршењето на изборниот молк оди дотаму што пред избирачко место во Прилеп, толпа активисти на ВМРО-ДПМНЕ скандира политички слогани.

Еден набљудувач на невладината организација агитира пред избирачко место во Радовиш. Други вакви случаи се забележани во Штип, Велес и Скопје.

Како во извештаите во другите категории, каде што кршењето на изборниот молк е придружна компонента на доминантниот облик на изборната нерегуларност, така и во оваа категорија набљудувачите на ЦИВИЛ бележат несразмерно поголеми прекршувања од страна на владејачката ВМРО-ДПМНЕ и нивните коалициски партнери, пред сè, Демократска унија за интеграции (ДУИ) во општините каде што живеат Албанци, како и Сојузот на Ромите на Македонија (СРМ) во општините каде што живеат Роми.

Нотирани се три случаи на кршење на изборниот молк од партиски активисти на СДСМ во Општина Карпош (Скопје), Куманово и Струмица.

Од другите нерегуларности во оваа категорија, може да се издвои дека во неколку десетици случаи пропагандниот материјал не е отстранет од самите избирачки места или од нивната непосредна околина. Ова е придружен елемент и во низа други извештаи од теренот, но е третиран како споредна нерегуларност.

Во оваа категорија се издвојуваат 39 извештаи, иако, како што се наведува и погоре, кршењето на изборниот молк е масовно и непрекинато низ цела Македонија. Посебно издвоени извештаи од теренот за кршење на изборниот молк се однесуваат на: Берово (1 извештај), Битола (2), Велес (1), Гостивар (1), Демир Хисар (6), Карпош (3), Кичево (1), Кочани (1), Куманово (1), Липково (1), Лозово (1), Прилеп (3), Пробиштип (1), Радовиш (1), Струмица (2), Центар (3), Чаир (3), Чучер Сандево (1) и Шуто Оризари (6 извештаи).

6. ЗЛОУПОТРЕБА НА МАЛОЛЕТНИЦИ

Злоупотребата на деца и малолетници е присутна во сите изборни процеси и не изостана ни во овој изборен процес. ЦИВИЛ остро и категорично ја осуди

политичката злоупотреба на малолетниците во текот на изборната кампања и упати остри јавни критики на прес-конференциите и на самиот ден на гласањето.

На самиот ден на гласањето, на 11 декември, нотирани се 12 случаи на злоупотреба на малолетници, за разлика од предизборниот период, кога ЦИВИЛ објави голем број случаи на злоупотреба од целата земја. За овие злоупотреби, посебно се пишува и во овој Извештај.

Карактеристична е злоупотребата на малолетници во Шуто Оризари, каде што групи малолетници се забележуваат во шест случаи како скандираат и учествуваат во пропаганда и кршење на изборниот молк во непосредна близина на избирачките места во оваа општина.

7. ЗАКАНИ, ЗЛОУПОТРЕБИ, ПРИТИСОЦИ И УЦЕНИ Гласачите беа под постојан притисок во текот на целиот период, долго пред официјалниот почеток на предизборната кампања. ЦИВИЛ во континуитет објавува извештаи и анализи за голем број случаи што во овој Извештај се сведуваат во единствена категорија: Закани, злоупотреби, притисоци и уцени.

Се работи за комплексни случаи на сериозно кршење на човековите права и слободи во изборен контекст. Без исклучок, во сите случаи се говори за последици од долгогодишно структурно насилство и политичка корупција со широки размери.

Повредите и незаконитото постапување и практики на институциите и на други структури на моќта упатуваат и на учество на повеќе различни ентитети и претставуваат сплет од околности создадени или предизвикани од ваквите практики. Затоа, оваа категорија обединува повеќе елементи, и тоа: закани, злоупотреби, притисоци и уцени.

Гласачите се под притисок од раните утрински часови на денот на гласањето. Голем број од нив веќе се наоѓаат на списоците со „сигурни гласачи“ и добиваат телефонски повици од партиските штабови да излезат на гласање.

Партиски активисти ги чекаат со возила за да ги превезат или, пак, ги чекаат пред избирачките места, во кои партиските активисти со списоци во рацете будно ги бележат сите што се појавиле на гласање.

Пред избирачките места често се наоѓаат партиски војници, најчесто вработени во администрацијата и ги поздравуваат и „пријателски“ ги потсетуваат „за кого треба да гласаат“. Има случаи кога организираниот превоз го спроведуваат вработени во администрацијата со службени возила. Во неколку случаи возилата што се употребуваат за „контрола на излезноста“ немаат регистарски таблички.

Во неколку случаи е нотирано дека припадници на специјалната единица Алфи ја спроведуваат „мобилизацијата“ на гласачите.

Во еден случај, две лица буквално спроведуваат еден гласач до изборно место во Општина Битола и му кажуваат како да гласа, без никаква реакција од Избирачкиот одбор.

Оваа категорија е присутна како елемент и во речиси сите други категории, особено во категориите: Незаконито постапување и кршење на изборните процедури, која во најголем дел ја спроведуваат избирачките одбори и партиските набљудувачи; Нарушување на тајноста на гласањето, која е последица од притисокот врз гласачите да го фотографираат гласачкото ливче или да гласаат јавно; Поткуп на гласачи што во најголем дел го спроведуваат вработени во администрацијата, па и функционери на власта на локално ниво; Кршење на изборниот молк; Попречување на гласањето, во оние случаи кога се спречуваат гласачите што би гласале „за противничката страна“ да го остварат своето право на глас; Полиција пречекорувања и злоупотреба...

Оние гласачи што го фотографираат своето гласачко ливче, затоа што така мораат – принудени се да докажат дека гласале за владејачката партија, која ги убедила дека се должни да гласаат за неа. Во спротивно, тие се под закана и се уценети со работното место, социјалната помош, здравствени услуги или некоја друга „дарежлива услуга“ од администрацијата.

На денот на гласањето се нотираат 55 случаи на различни видови закани, злоупотреби, притисоци и уцени, и тоа во општините: Аеродром (3 случаи), Берово (1), Битола (3), Бутел (1), Гази Баба (5), Гевгелија (1), Гостивар (1), Делчево (2), Демир Хирсар (2), Зелениково (1), Кавадарци (1), Карпош (3), Кисела Вода (4), Кичево (1), Крушево (2), Лозово (2), Прилеп (6), Радовиш (3), Ресен (1), Сарај (2), Свети Николе (5).

8. ПОПРЕЧУВАЊЕ НА ГЛАСАЊЕТО

Попречување на гласањето најчесто значи дека партиски активисти се обидуваат да ги спречат да гласаат оние лица за кои претпоставуваат дека ќе гласаат за политичкиот опонент. На овие активности најчесто им претходат подготовки и изработка на списоци на гласачи за кои се утврдило дека се „неподобни“, односни членови или поддржувачи на друга партија. Оваа категорија најчесто е поврзана и со категориите Поткуп на гласачите и Кршење на изборниот молк.

Така, во Општина Лозово се забележани две групи активисти на ВМРО-ДПМНЕ, од кои едната група се наоѓа пред избирачкото место и агитира, додека другата група е со возило од кое повремено излегуваат активистите и ги запираат гласачите за кои претпоставуваат дека ќе гласаат за опозицијата. Во својот извештај набљудувачот на ЦИВИЛ ја опишува состојбата со зборовите „неверојатен притисок“... Сличен опис на атмосферата се бележи и во извештаите што доаѓаат од Општина Прилеп, но и од помалите и руралните општини низ Македонија.

Попречување на гласањето се нотира во 32 случаи во општините: Битола (3 случаи), Бутел (2), Гази Баба (4), Делчево (1), Зелениково (1), Кичево (1), Лозово (2), Прилеп (8), Ресен (2), Струга (2), Струмица (1), Центар (1), Чешиново-Облешево (1) и Шуто Оризари (2 случаи).

9. СЕМЕЈНО И ГРУПНО ГЛАСАЊЕ

Лице со посебни потреби пристигнува на избирачко место во Пробиштип, во придружба на својот родител, кој зад параванот оди да гласа сам, во името на лицето со посебни потреби, без да се консултира. Потоа родителот му го подава гласачкото ливче на лицето со посебни потреби, кое, при ставање на гласот во кутијата, вели: „Страв ми е“ – се вели во извештајот на набљудувачот од Пробиштип.

Во избирачко место во Демир Хисар, кога набљудувачот на ЦИВИЛ укажал на случај на групно гласање, членовите на Избирачкиот одбор реагирале со зборовите: „Аман, овде сите се знаеме!“ Во Сарај, пак, Избирачкиот одбор му дозволил на едно лице да гласа за петмина, и тоа за себе, за братот, мајката за која тврдел дека не гледа добро и за уште две лица што не биле ни во роднинска врска со него.

Набљудувачите на ЦИВИЛ приложија 78 извештаи со најмалку еден случај на семејно или групно гласање, и тоа во општините: Аеродром (1 извештај), Арачиново (2), Берово (1), Битола (5), Бутел (4), Велес (4), Врапчиште (1), Гази Баба (8), Гевгелија (2), Делчево (1), Демир Хисар (3), Кавадарци (2), Карпош (1), Кисела Вода (3), Кичево (1), Крушево (1), Липково (1), Лозово (1), Охрид (2), Прилеп (6), Пробиштип (2), Сарај (5), Струга (1), Струмица (1), Тетово (3), Центар (1), Чаир (3), Чешиново-Облешево (1), Шуто Оризари (9 извештаи).

10. ПОЛИЦИЈА - ПРЕЧЕКОРУВАЊА И ЗЛОУПОТРЕБИ

Во оваа категорија, за разлика од низа претходни изборни процеси, полицијата манифестираше високо ниво на професионалност. Сепак, во два извештаја се нотираат нерегуларности во кои учествува полицијата. Дополнително, во еден случај се бележи симптоматична ситуација кога на гласачи во Прилеп им се издаваат лични карти на самиот ден на гласањето во невообичаено голем број.

Во Општина Чешиново-Облешево се бележи еден случај на селективна интервенција на полицијата во изборниот штаб на СДСМ, за кој веќе постои извештај дека го кршел изборниот молк. Штабот на СДСМ бил привремено затворен и бил отворен само откако се отстраниле пропагандните материјали.

Но истата нерегуларност е забележана и од изборниот штаб на ВМРО-ДПМНЕ, каде што полицијата не реагираше.

Во Општина Демир Хисар полициски службеници вршеле контрола и евиденција на гласачите за потребите на локалниот разгранок на ВМРО-ДПМНЕ.

11. ОПСТРУКЦИИ НА РАБОТАТА НА НАБЉУДУВАЧИТЕ

ЦИВИЛ бележи рекорден број случаи на опструкции на работата на набљудувачите на ЦИВИЛ за време на денот на гласањето, во споредба со претходните изборни процеси, што претставува специфичен индикатор на состојбите и квалитетот на спроведување на изборниот процес. Најголем дел од случаите на опструкции доаѓаат токму од претставниците на телата на Државната изборна комисија, поточно, од членовите на избирачките одбори, но еден дел од извештаите говорат за неприфатливо однесување на активистите на владејачките партии, кои, во

неколку случаи, извршија силен притисок врз нашите набљудувачи. Во три случаи се работи и за смртни закани за нашите набљудувачи. Во еден случај, наш набљудувач беше противправно задржан од активисти на ВМРО-ДПМНЕ, а беше ослободен дури по полициска интервенција. Во еден случај, наш набљудувач беше принуден да побара полициска интервенција, поради тоа што постоела очигледна намера за физички напад, а потоа имало и закани и следење.

На ова се надоврзуваат случаи во кои членови на избирачките одбори противзаконски постапуваат кон набљудувачите на ЦИВИЛ, ги задржуваат овластувањата или на други начини ја попречуваат работата, а да не говориме за дрски и провокативни коментари, зајадливи прашања што се спротивни на процедурите и овластувањата на избирачките одбори.

Тоа не е прифатливо! ЦИВИЛ излезе со неколку јавни повици до институциите да го заштитат правото на акредитираните набљудувачи да ја вршат својата работа непречено, во текот на денот на гласање и уште еднаш, во овој Извештај, бара да престане ваквата практика.

Опструкции на работата на набљудувачите на ЦИВИЛ се бележат во 21 извештај, и тоа во општините: Битола (2 случаи), Валандово (1), Гази Баба (2), Гевгелија (2), Гостивар (1), Демир Хисар (1), Кавадарци (1), Крушево (1), Куманово (1), Охрид (1), Прилеп (2), Пробиштип (1), Сарај (3), Струмица (1) и Штип (1).

12. НАСИЛСТВО

Изборниот ден помина мирно и без насилство е општата констатација и оценка на домашните и на странските набљудувачки мисии. ЦИВИЛ се придружува кон оваа општа оценка, но не во целост.

Регистрирани се 9 случаи на насилство во текот на денот на гласањето, и тоа во општините: Битола (2 случаја), Валандово (1), Велес (1), Кавадарци (1), Кичево (2), Ресен (1) и Сарај (1).

Карактеристичен е случајот забележан од набљудувач на ЦИВИЛ, кој известува дека едно лице со блага попреченост во развојот било заклучено во гаража за да се спречи да оди на гласање. Полицијата интервенирала по пријава од набљудувачот на ЦИВИЛ.

13. ОРУЖЕНО НАСИЛСТВО

ЦИВИЛ не бележи случаи на оружено насилство во текот на денот на гласањето. Сепак, употреба на огнено оружје во случаи на славеничко пукање се нотира во 27 случаи низ целата земја, вклучувајќи ги повеќето општини и во Град Скопје.

14. ДРУГИ НЕРЕГУЛАРНОСТИ

Во оваа категорија се поместени 43 случаи што се однесуваат на нерегуларности или состојби што не спаѓаат во ниедна од претходно наведените или се комбинација од повеќе различни категории на нерегуларности.

Во оваа категорија е важно да се забележи дека голем број избирачки места се непристапни за лица со посебни потреби. Оваа состојба се бележи и во низа претходни изборни процеси и го предизвикува вниманието и негодувањето на голем број граѓанки и граѓани, како и набљудувачките мисии од земјава и од странство.

ДИК треба да обезбеди пристапност на избирачките места за сите гласачи.

Во оваа категорија спаѓаат и крајно лошите услови за работа на избирачките одбори во десетина објекти во кои се одвива гласањето. Во два случаја, граѓани се организирале да однесат греалки во избирачките места во кои членовите на избирачките одбори се смрзнувале.

ДИК треба да обезбеди пристојни услови за работа на сите избирачки места во земјата.

Во два извештаја од набљудувачите на ЦИВИЛ во Ресен се нотираат гласачи од Пустец, Албанија, кои не се жители на општината. Тие не знаеле каде треба да гласаат и кружеле од едно до друго избирачко место. За дел од нив, нашите набљудувачи посведочиле дека гласале. Во оваа општина е забележано и возило со скопски регистарски таблички со кое се вршел превоз на гласачите од Пустец, Албанија.

Непознато лице украдо гласачко ливче и избегало, па избирачкото место било привремено затворено. За овој случај, не е познат епилогот.

Во записниците од избирачките одбори ретко се внесуваат имињата на набљудувачите на невладините организации, а често ни на партиските набљудувачи.

*

Овој Извештај е сублимат од огромниот материјал кој аналитичкиот тим на ЦИВИЛ го прибра во текот на денот на гласањето. Изворите, фото, видео и аудио записите, записниците од избирачките одбори и низа други материјали се дел од заштитената архива на ЦИВИЛ, која ќе ѝ послужи на организацијата за понатамошни истражувања, формулирање стратегии и методологии за мониторинг и препораки за реформи во земјата.

ПРЕГЛА—
СУВАЊЕ ВО
ТЕАРЦЕ: МАЛА
ИЛУСТРАЦИЈА
ЗА ГОЛЕМИ
ПРОБЛЕМИ

Теарце, 25 декември 2016

ПРЕГЛАСУВАЊЕ ВО ТЕАРЦЕ: МАЛА ИЛУСТРАЦИЈА ЗА ГОЛЕМИ ПРОБЛЕМИ

Прегласувањето на избирачкото место 2011 во Теарце, на 25 декември 2016 година, претставува една мала илустрација и тегобен потсетник за големите проблеми со изборниот процес во Република Македонија. Се работи за едно избирачко место со 714 регистрирани гласачи, во мала, етнички мешана рурална општина за која Управниот суд пресуди дека треба да се изврши повторно гласање, по приговор и жалба од Социјалдемократскиот сојуз на Македонија (СДСМ). Ова мало место можеше да направи голема разлика во крајниот исход од тешката изборна битка која се водеше на 11 декември. Во 6. Изборна единица, разликата меѓу ривалските коалиции предводени од владејачката ВМРО-ДПМНЕ и опозициската СДСМ, изнесуваше 303, односно со повтореното гласање, 207 гласови во полза на владејачката партија. Затоа, Теарце беше важно за двете жестоко спротивставени партии. Победа со разлика повисока од 303 гласови во полза на СДСМ ќе значеше и изедначување на бројот на освоени пратенички места, од сегашните 51:49 во полза на ВМРО-ДПМНЕ во потполно изедначен број пратеници, 50:50.

ШТО СЕ СЛУЧИ ВО ТЕАРЦЕ?

Накратко, прегласувањето во Теарце беше речиси како нарачана показна вежба за тоа како не треба да се спроведуваат избори.

ЦИВИЛ – Центар за слобода, чии долгорочни набљудувачи се во фаза на постизборно набљудување на состојбите, распореди набљудувачи веднаш по одлуката на Управниот суд за прегласување во избирачкото место 2011, на 20 декември. Партиите имаа само три дена за подготовка и дополнително промовирање на своите програми, со оглед на тоа дека ден пред гласањето настапува изборниот молк.

Очекувано, веќе во текот на првиот ден по одлуката на Управниот суд, набљудувачите на ЦИВИЛ дојдоа до првите информации дека веднаш започнал силен изборен притисок врз гласачите.

Тие нотираа низа нерегуларности и при прегласувањето во Теарце на 25 декември, а кои соодветствуваат со природата на нерегуларностите регистрирани и во текот на изборниот процес кој заврши со денот на гласањето на 11 декември 2016.

Според извештаите од теренот во четирите дена пред прегласувањето, поткрепени со сведоштва од очевидци, се вршел поткуп на гласачи.

Од гласачите се барало да не излезат на гласање, а за возврат им се нуделе високи суми, при што тие морале да ги предадат своите лични документи „на чување“ до ден по прегласувањето, со цел да се намали излезноста на гласачите за кои се претпоставувало дека ќе гласаат за опозицијата. Цената на апстинирањето од гласање, била од 50 до 100 евра по гласач, односно достигнувале суми од 500 до 1.000 евра по семејство. Други пак, добивале парична „награда“ за глас повеќе за една или друга политичка опција.

Наспроти обидите на одредени медиуми да ги дисквалификуваат информациите на ЦИВИЛ за поткуп на гласачите, конечно, овие случаи беа потврдени и со соопштението на МВР на денот на прегласувањето, според кое за две лица е покрената постапка за ова дело.

Набљудувачите на ЦИВИЛ – Центар за слобода дојдоа и до неофицијални податоци дека околу 40 лични карти на гласачи во Теарце им биле вратени на гласачите во текот на денот на прегласувањето.

Што се однесува до изборниот молк, тој како да не постоеше. Како и во текот на изборниот молк при гласањето на 11 декември, така и во оваа мала средина, уште поочигледно беше дека изборниот молк не се почитува. Партиските активисти од сите политички партии, без никаква задршка, агитираа во текот на изборниот молк.

Набљудувачите на ЦИВИЛ го набљудуваа прегласувањето на избирачкото место 2011 во Теарце од 6:30 часот. Изборниот материјал на избирачкото место не бил среден на време, но бил целосен. Гласањето било овозможено во неколку минути по 7 часот.

УВ ламбите биле неисправни. Првата се расипала во 8:30 часот утрината, додека втората се расипала во 8:55 часот, за во 9:05 да се утврди дека тие, сепак, работат. Осум или повеќе гласачи биле вратени во периодот кога УВ ламбите наводно не работеле. Чудно е тоа како токму овие две ламби не работела тој ден. Се работи за едно избирачко место!

Според извештаите на набљудувачите на ЦИВИЛ – Центар за слобода, членовите на Избирачкиот одбор постојано биле на телефон. Во периоди кога немало гласачи во избирачкото место, тие постојано го прелистувале Избирачкиот список, по што се јавувале, веројатно, за да ги известат партиските штабови за кои работеле, за излезноста на гласачите кои се под контрола.

ЦИВИЛ јавно ги потсети членовите на ИО дека споделувањето информации со партиски штабови и мобилизација на гласачи е спротивно на законот и на изборните процедури, но без успех.

Избирачкиот одбор можеби не функционираше според законот во целост, но затоа строго се придржуваше кон правила кои сами ги измислиле. Така, Избирачкиот одбор ги побара и ги задржа овластувањата на набљудувачите на ЦИВИЛ, спротивно на процедурата. Во текот на броењето на гласовите, членка на ИО запалила цигара по што сите пушеле во просторијата, за на друга членка да ѝ се слоши, по што уследила лекарска интервенција.

Забележливо беше огромното присуство на полицијата, медиумите и претставници на граѓанското општество, домашни и странски набљудувачки мисии, како и голем број високи партиски претставници.

Комуникацијата меѓу Избирачкиот одбор и новинарските екипи на моменти беше на висок тон, а камерманите и фоторепортерите ги фотографираа и снимаа буквално, сите гласачи поединечно. Според набљудувачите на ЦИВИЛ, неколку граѓанки и граѓани се пожалиле дека им е непријатно да бидат под толкаво медиумско внимание.

Член на Избирачкиот одбор со висок тон се обратил кон новинарите и ги избркал од избирачкото место, иако тоа, се чини, не важело за една телевизија со национална концесија.

Едно лице без акредитација влегло во избирачкото место и неовластено снимало, по што било побарано од него да престане со снимање, но тоа не влегло во записник и покрај укажувањето на набљудувачот на ЦИВИЛ.

Избирачкиот одбор бил немоќен да му помогне на еден гласач кој не бил пронајден на Избирачкиот список, иако претходно го имало на онлајн верзијата.

Забележливо беше зголеменото присуство на полициски сили во Теарце, каде што се прегласува избирачкото место број 2011. Полицијата се однесуваше професионално и коректно, а зголеменото присуство беше со цел да се обезбеди правото на глас и законитоста на процесот.

ХАВАРИЈА:
ИЗБИРАЧКИОТ
СПИСОК И
ДРЖАВНАТА
ИЗБОРНА
КОМИСИЈА

Прес конференција на ЦИВИЛ пред ДИК, 9 декември 2016

ХАВАРИЈА: ИЗБИРАЧКИОТ СПИСОК И ДРЖАВНАТА ИЗБОРНА КОМИСИЈА

БИЉАНА ЈОРДАНОВСКА

Според извештајот за спроведените парламентарни избори на Државната изборна комисија, во второто поглавје „Евиденција на избирачкото право“, вкупно 1.784.416 гласачи имаа право на глас на 11 декември:

- 1.531.368 гласачи запишани во Избирачкиот список
- 230.122 гласачи во посебниот Избирачки список со привремена работа или престој во странство, а не поднеле барање во дипломатско-конзуларните претставништва
- 20.573 запишани во посебни изводи во Избирачкиот список за странство, а не се заведени во Избирачкиот список за гласање во Македонија
- 2.015 гласачи запишани во посебните изводи на Избирачкиот список за гласање во казнено-поправните установи
- 325 гласачи, членови и заменици-членови во странство

- 13 гласачи, кои според Министерството за труд и социјална политика се водат како внатрешно иселени лица.

Од нив, 28.341 гласач не биле заведени во Избирачкиот список, односно по вкрстените проверки се регистрирани како спорни гласачи.

На денот на гласањето, на 11 декември 2016 година, своето гласачко право го оствариле вкупно 1.153.962 граѓанки и граѓани.

Според финалниот извештај од изборното набљудување на ЦИВИЛ, на изборниот ден во Избирачкиот список право на глас не оствариле:

- На 10 ноември 2016 г. ЦИВИЛ објавува пријави на над 200 случаи на фантомски гласачи доставени до ЦИВИЛ во пролетните месеци, кои до моментот на објавување воопшто не биле решени и сè уште фигурирале на Избирачкиот список.

- На истиот датум во село Долно Перово, Ресен, 60 фантоми, но и жители од Мала Преспа што се евидентирани и со место на живеење во селото.

- На 21 ноември 2016 г. во Избирачкиот список евидентирани 66 избирачи во село Стрима, Општина Липково. Во селото не живее ниту еден жител.

- На 28 ноември во Општина Ресен од вкупно 17.011 гласачи, за околу 1.000 постојат силни индикации дека се фантоми.

- Во периодот од 5 до 8 декември, ЦИВИЛ прими над 600 повици од граѓанки и граѓани, загрижени за тоа дали ќе имаат можност да го искористат своето право на глас на предвремените парламентарни избори на 11 декември. ЦИВИЛ тогаш им предаде шеесет добро документирани и образложени случаи на службите во ДИК.

- Над 1000 граѓанки и граѓани од сите страни на Македонија, на 11 декември 2016 г. до 18 часот не можеле да го остварат своето уставно право на глас, врз основа на обработените пријави за случаи во оваа категорија што пристигнаа до 18 часот на денот на гласањето.

- По обработка на вкупно 750 извештаи од набљудувачите на ЦИВИЛ на денот на изборите, на бројката од 1.000 пријави на граѓанки и граѓани се надоврзуваат уште 500 избирачи што по различна основа не биле евидентирани на Избирачкиот список

Претходно, во период од 25 дена, од 26 јули до 19 август, Избирачкиот список повторно беше на јавен увид за граѓанките и граѓаните, по фијаското од двојното одложување на изборите во април и јуни 2016 г. Од 39.502 спорни гласачи во Избирачкиот список, само 8.922 пријави стигнаа на адресата на Државната изборна комисија, од кои 3.620 биле доставени лично до ДИК или до нејзините подрачни единици, додека 5.302 биле поднесени преку електронската апликација. За бројката од 30.467 непријавени лица требаше дополнително да се одлучува до денот на распишување на предвремените парламентарни избори на 18 октомври 2016 г.

Тогаш, по усвојувањето на Извештајот за јавен увид во Избирачкиот список на 23 август, д-р Субхи Јакупи, поранешен потпретседател, а сегашен член на ДИК, изјави дека и покрај јавниот повик, медиумската кампања, личното повикување (по пошта), кампања во дигиталните и во печатените медиуми, можноста за електронско пријавување, дури и од мобилен апарат, за резултатите од 20%, од вкупниот број пријавени спорни гласачи во активната проверка на Избирачкиот список, не е виновна Државната изборна комисија. Според нив, за неуспехот виновни беа временските услови и годишните одмори.

Тоа е периодот кога ЦИВИЛ се обрати до ДИК, по којзнае кој пат, со прашања поврзани со Избирачкиот список и, воопшто, со работата на оваа институција. Одговори не добивме до затворањето на оваа публикација во јануари 2017 година.

Бројот на спорни гласачи ДИК ја сведе на 28.341 гласач што останаа со нерешен статус. На таа бројка, една недела пред изборите се додаде огромна бројка на граѓанки и граѓани со право на глас, а без можност за негово остварување.

ЦИВИЛ Центар за слобода на 9 декември 2016 г. се обиде на претставник на оваа институција да достави документиран случај на „исчезнати“ лица од Избирачкиот список. За големо и непријатно изненадување во ДИК немаше практично никој што можеше да го прими материјалот што го подготви тимот на ЦИВИЛ, во обид да им помогне барем на стотина граѓанки и граѓани да го остварат своето право. Во ДИК немаше никој. Во ДИК една недела немаше ни кој да се јави на телефонските линии и да му излезе во пресрет на гласачкото тело, а кога некој ќе се „излажеше“ да крене слушалка, граѓанките и граѓаните беа препраќани сами да се снаоѓаат низ институционалните лавиринти. И никој за ништо не беше одговорен. Виновни беа гласачите!

Како, всушност, дојде до овој хаос во Избирачкиот список и кој е одговорен? Државната изборна комисија остана безгласна. Во текот на таа недела пред да се одржат изборите, граѓанките и граѓаните ја почувствуваа нефункционалноста и нетранспарентноста на институциите. Се чини дека институциите единствено соработуваа во попречување на уставното право на глас.

ПРИЈАВИ ОД ГРАЃАНИ, ИЗВЕШТАИ НА НАБЉУДУВАЧИ

Случаи во кои напуштени куќи, урнатини, па и непостојни објекти се дом на фантомските гласачи... Двојни адреси на исто живеалиште, со различни станари, од кои едни реално постојат, а други не... Починати лица што со години се појавуваат, па исчезнуваат, за повторно да се појават на денот на гласањето во Избирачкиот список... Фантомски гласачи, луѓе што не постојат, а кои или претходно ги немало или пак се замена за старите, избришаните... Цели населби, маала и села со повеќе фантоми отколку вистински жители... Гласачи што до затворањето на увидот во Избирачкиот список фигурирале во него, а на денот на гласањето ги нема... Ова се само мал дел од примерите за реалната состојба во која се наоѓаше Избирачкиот список. Едноставно, оваа состојба често личеше на сцена од надреалистичка трагикомедија.

Револтот и разочарувањето кај граѓанките и граѓаните беше разорен. Во една ситуација, по поднесената пријава, граѓанката му се обрати на тимот на ЦИВИЛ со зборовите: „Со среќа изборите. Јас и така немам право да гласам“.

Приказната што му ја раскажа на ЦИВИЛ револтирана граѓанка во друг случај, уште подобро го илустрира хаосот што владееше во ДИК, на само неколку дена пред изборите. Откако не се нашла на Избирачкиот список, граѓанката Ј. Д. побарала објаснување од ДИК. Во текот на само еден телефонски разговор со Одделението за избирачки листи во ДИК, добила најмалку пет различни одговори! Најпрво, ѝ било кажано дека можеби сега ја нема, бидејќи имаат технички проблем, но „во недела сигурно ќе ја има на список“. Кога инсистирала да го види своето име на списокот пред денот на изборите, ѝ одговориле дека тоа не е возможно, бидејќи

според нивните податоци, нејзината лична карта е со изминат рок. Но личната карта на граѓанката има рок на важност до 2020 година! Потоа ѝ било кажано дека била на таканаречениот список на спорни и дека требало да се пријави во законскиот рок предвиден за пријавување лица што фигурираат како фантомски гласачи. Кога објаснила дека на нејзината адреса нема фантомски гласачи, добила одговор да се обрати во МВР и да ги пријави другите жители, бидејќи на адресата имало многу станари. Со други зборови, да го пријави сопственото семејство како фантомско!

На крајот, заклучокот што го донел ДИК е дека Избирачкиот список е затворен и дека нејзиното име сигурно нема да се најде на него, односно дека таа нема да го оствари своето уставно гарантирано право на глас, иако досега, 20 години гласала на истата адреса без проблем! Кога прашала дали доколку поднесе претставка до ДИК, ќе успее да направи нешто, ѝ одговориле дека тоа е нејзино граѓанско право, но дека ваквата претставка нема да влијае врз нивната одлука да биде избришана од Избирачкиот список!

Покрај 200 пријавени „пролетни“ случаи што останаа нерасчистени, на адресата на ЦИВИЛ продолжија да пристигнуваат извештаи од граѓаните, но и од нашите мониторинг-тимови, кои пријавија огромен број нерегуларности во Избирачкиот список до денот на избори, 11 декември 2016 г., и по него.

Тимот на ЦИВИЛ Медиа, по трагите на извештаите од долгорочните набљудувачи и пријавите од граѓанките и граѓаните, објави голем број случаи на веб-страницата на ЦИВИЛ, а независните медиуми презедоа голем број од нив и дополнително ја истражуваа темата. Во овој Извештај пренесуваме дел од сознанијата што ги објави ЦИВИЛ Медиа.

Според објавениот Избирачки список во населеното место Стрима, Општина Липково, на избирачко место 1123 во основното училиште „Дитурија“, треба да гласат 66 жители. Во село Стрима од 2000 година преку лето може да се најде понекој човек, а во последниве три години живее само еден човек, но зиме и тој е отсутен. Сепак, на секои избори во оваа село се појавуваат сите 66 гласачи, како што известува нашиот долгорочен набљудувач.

Во Охрид, на бул. „Туристичка“ бр. 24 живее само едно лице Т. Љ., а на адресата се водат лица што воопшто не живеат, ниту живееле на таа адреса. Едно од лицата Г. В. живее во САД, а лицето што живее на оваа адреса пријавило дека на изборниот ден ќе биде во Словенија. И покрај уредното пријавување до ДИК, и по затворањето на Избирачкиот список, четирите пријавени лица сè уште фигурираат на списокот.

На ул. „Спас Банџов“ бр. 12 како избирачи што гласаат на ИМ 1276 во Охрид, на Избирачкиот список фигурираат 12 лица, кои воопшто не постојат, а на таа адреса живее само едно лице, кое го нема на Избирачкиот список.

Во Ресен списокот не е исчистен од фантомските гласачи ниту по последната проверка до неговото затворање на 11 ноември. На ул. „29 Ноември“ бр. 116, семејството уште при првата проверка на Избирачкиот список во март оваа година пријавило во ДИК. При последната проверка фантомските гласачи сè уште се на списокот, но членот на семејството, кој во меѓувреме починал, бил избришан од списокот.

Избирачко место (ИМ) 1651, село Наколец, има вкупно 262 жители според пописот од 2002 година, а сега се евидентирани 325 гласачи. ИМ 1652 што ги опфаќа жителите на двете села: Крани и Арвати реално со 553 жители, а евидентирани се 702 гласачи. ИМ 1649 во с. Брајчино е со 134 жители, а 180 гласачи. Во ова населено место вкупно живеат, според нашите сознанија, 60-ина луѓе и едвај едно лице годишно станува полнолетно. ИМ 1670 во с. Стење, меѓу другите, има 8 гласачи од с. Отешево. А Отешево нема жители, бидејќи е само туристичка населба и луѓето доаѓаат во лето на викенд или одмор. ИМ 1659 во с. Грнчари има вкупно 417 жители, но 644 гласачи.

Тројца ресенчани што утврдиле дека имаат фантоми на своите адреси, случаите ги пријавиле навреме. Поднеле претставки до ДИК, но немало ефект. Во меѓувреме еден од тројцата починал, но негови блиски велат дека тој е итно избришан од Избирачкиот список, а фантомите и натаму се тука.

Во Скопје на улица „Пушкинова“ бр. 5/2-10, при проверката на Избирачкиот список во април, на последниот увид се додадени уште фантомски гласачи. Имено, оваа адреса по ново се води како улица „Пушкинова“ бр. 1/2-10 и гласачите се преместени во друго гласачко место, односно од ИМ 2740 во ИМ 2739. И покрај

уредната пријава во ДИК, и во март и во август, никој не реагираше на оваа пријава. ЦИВИЛ ја објави публикацијата „Слободни избори: Услов за кој не се преговара“ во јули 2016 година. Во неа се објавени голем број случаи за фантомските гласачи, како и низа други извештаи и анализи што можат да бидат драгоцен показател за тоа како НЕ се организираат избори и како НЕ се спроведуваат реформи во насока на создавање услови за слободни избори.

ДЕН НА ИЗБОРИ

„Над 100 гласачи ги нема на Избирачкиот список во изборните места 1456, 1456/1 и 1457 во населба Тризла, Прилеп“.

„Во избирачко место 1018 во Куманово 25 лица ги нема во Избирачкиот список, а еден гласач фигурира на две избирачки места“.

„Во избирачко место 2919 во Бутел, 20 гласачи нема на Избирачкиот список“.

„Во избирачките места во ОУ „Мурат Лабуништи“ во Струга главните забелешки на набљудувачот се дека голем број од гласачите, со важечки л. к., не можеа да го остварат своето право на глас бидејќи ги нема во Избирачкиот список. Во период од 30 минути имало повеќе од 20 случаи на револтирани гласачи без право на глас. Гласачите биле видно изненадени зошто е тоа така кога претходно без проблем го остварувале правото на глас. Исто така, избирачките одбори имале проблеми со пронаоѓање на гласачите во избирачките списоци, образложувајќи дека гласачи што никогаш не биле во странство се ставени на дополнителниот список.“

На адреса ул. „Иван Козаров“ бр. 16 во населба Кисела Вода, при електронска проверка на Избирачкиот список има 8 фантоми, на Избирачкиот список на денот на гласање сè уште стоеле фантомите и оствариле право на глас. Набљудувачот на ЦИВИЛ проверил дека тие лица гласале.“

„Во избирачко место 2527 во ОУ „Вера Јоциќ“ во населба Гази Баба до 13:00 часот нема 10 гласачи на Избирачкиот список“.

„Во избирачко место 2807 во Општина Центар семејство од 5 члена го нема на Избирачкиот список. Во избирачко место 2680/1 во ОУ „Блаже Конески“ Аеродром, 7 семејства не се најдени во Избирачкиот список“.

„Во избирачкото место 1964 во Тетово 15 фантоми на Избирачкиот список и 27 гласачи што живеат во странство.“

На 11 декември со секој пријавен гласач што не фигурира на Избирачкиот список, од набљудувачите пристигна и информација дека избирачките одбори сите гласачи што ги нема на Избирачкиот список ги препраќале до општинските изборни комисии. Претседателите на ОИК низ цела Македонија, сметајќи се за ненадлежни, ги испраќаа гласачите до ДИК или подрачните одделенија на ДИК, каде што во најголем дел беа недостапни или им одговараа дека не можат ништо да направат, ќе има и други избори, доволно е што пријавиле.

Теарце, 25 декември, прегласување во избирачкото место 2011, 8 гласачи не го оствариле правото на глас!

„Катастрофалната состојба на Избирачкиот список оневозможи голем број граѓанки и граѓани да го остварат своето гласачко право. Фантоми и починати лица гласаа, а живи луѓе не можеа да гласаат. Државната изборна комисија (ДИК) не успеа да им го овозможи правото на глас на сите граѓанки и граѓани со право на глас. Одговорните за оваа состојба мора да се соочат со последиците од хаваријата на Избирачкиот список и кршењето на правото на глас. Но ако ДИК се смета себеси за нерелевантен во одлучување на веродостојноста на Избирачкиот список, ако сите инволвирани институции во вкрстената проверка на списокот си ја префрлуваат вината меѓусебно и ако веќе самите политички субјекти во изборите се согласија и го легитимираа за прочистен Избирачкиот список, тогаш кој ќе одговара? Граѓанките и граѓаните, како и секогаш.

Во пресрет на локалните избори 2017, мора да се спроведе итна анализа и истрага за работата на ДИК и нејзините тела, како и итни реформи на оваа институција. Тоа дополнително ќе овозможи да се направи итен изборен модел за прочистување на Избирачкиот список, како еден од основите за одржување слободни и демократски избори.“ – гласи заклучокот на ЦИВИЛ од набљудувањето на изборите на прес-конференцијата веднаш по затворањето на избирачките места на 11 декември 2016 година.

Ниту одговор, а уште помалку одговорност од институциите сè уште нема.

ИЗВЕШТАИ НА
СТРАНСКИТЕ
НАБЛЮДУВАЧКИ
МИСИИ

Од бројните семинари и работилници на ЦИВИЛ

ИЗВЕШТАИ НА СТРАНСКИТЕ НАБЉУДУВАЧКИ МИСИИ

БИЉАНА ЈОРДАНОВСКА

Со своето долгогодишно искуство и уникатните методологии, ЦИВИЛ, како организација за човекови права, прерасна во препознатлива и релевантна организација што спроведува мониторинг на изборните процеси. Оваа констатација се заснова врз огромниот интерес и довербата што му ја укажуваат граѓанките и граѓаните на Македонија на ЦИВИЛ, но и голем број организации на меѓународно ниво.

Предвремените парламентарни избори во Република Македонија од кои се очекуваше да бидат одлучувачки за многу прашања што влијаат врз решавањето на политичката криза во Македонија, привлече многу внимание на странските набљудувачки мисии. Без исклучок, сите меѓународни мисии и дипломатски мисии во земјата ја следеа работата на ЦИВИЛ, бараа информации и поддршка, а со голем број меѓународни организации се воспостави и содржајна соработка во изминатиот период.

Претставници на ЦИВИЛ одржаа над 30 брифинзи и презентации за највисоките претставници, како и за набљудувачите од меѓународните набљудувачки мисии и

дипломатските претставништва. На теренот, мониторинг-тимовите на ЦИВИЛ беа целосно отворени и кооперативни, така што ги споделија своите информации и им дадоа поддршката на меѓународните набљудувачи во текот на денот на гласањето на 11 декември. Во овој извештај издвојуваме делови од извештаите за изборниот мониторинг од неколку организации со кои соработуваше ЦИВИЛ.

СИЛБА – ИНИЦИЈАТИВА ЗА ДИЈАЛОГ И ДЕМОКРАТИЈА (ДАНСКА)

СИЛБА – Иницијатива за дијалог и демократија од Данска (www.silba.dk) е странска мисија со краток рок на набљудување избори, која во соработка со ЦИВИЛ успеа да покрие 67 избирачки места во Скопскиот Регион.

Поделени во 7 тима, со 14 краткорочни набљудувачи, набљудувачите на СИЛБА, на кои претставник на ЦИВИЛ им одржа детална презентација,

успешно го применија знаењето од обуките на ЦИВИЛ за мониторирање на изборите во Македонија, со посебен осврт на нерегуларностите на кои требаше да внимаваат во текот на нивното набљудување.

Според нивниот финален извештај, изборниот ден поминал релативно мирно. Нивните забелешки се однесуваат на технички грешки, напната атмосфера на избирачките места, особено пред затворањето во 19:00 часот.

Во извештајот на СИЛБА се упатува сериозна забелешка за достапноста за лицата со посебни потреби на сите избирачки места што ги набљудуваа.

Од набљудувачите на СИЛБА се нотираат неколку случаи на семејно гласање, несоодветно однесување на партиски набљудувачи присутни на избирачките места и нивното мешање во работата на Избирачките одбори, како и сугерирање на гласачите за кого да гласаат.

Според извештајот на СИЛБА, најголемиот проблем го забележале по затворањето на избирачките места и процесот на броење на гласовите.

Во три од шест избирачки места на кои присуствувале нивните набљудувачи, во работата на избирачкиот одбор учествувале и партиските набљудувачи, и тоа во пребројувањето на гласовите и нивно оценување за важечки или неважечки. Според нив, ваквото однесување влијаело врз кредибилитетот на гласовите, сумирањето и зголемувањето на ризикот од измамничко однесување.

Уште поголема забелешка во извештајот на СИЛБА се упатува за хаотичното и неуредно спроведување на пребројувањето на гласањето, кое наместо да се одвива зад затворени врати и партиските набљудувачи и набљудувачите од граѓанските организации, постојано влегувале или излегувале од избирачкото место.

Исто така, членовите на Избирачкиот одбор не го почитувале Изборниот законик и видно било нивното непознавање на упатствата за спроведување на процесот на пребројување на гласовите.

СОВЕТ ЗА ЈАВНА ДИПЛОМАТИЈА НА КАТАЛОНИЈА (ДИПЛОКАТ)

По официјална покана од Државната изборна комисија (ДИК), на 27 ноември, Советот за јавна дипломатија на Каталонија (ДИПЛОКАТ) воспостави Мисија за набљудување на изборите (ДЕОМ) за набљудување на предвремените парламентарни избори со пет набљудувачки тима беа распоредени низ земјата во период од 10 дена.

Мисијата беше составена од пет тима со 12 набљудувачи распоредени низ целата земја во период од единаесет дена, од 4 до 14 декември. Од 27 ноември, мисијата оствари средби со голем број македонски граѓани и учесници во изборниот процес, како што се претставници на Државната изборна комисија, политички партии, набљудувачки групи, граѓански организации, академици и новинари.

Комуникацијата и соработката меѓу ЦИВИЛ и ДИПЛОКАТ, освен со работни средби и презентации, се одвиваше и преку набљудувачите на ЦИВИЛ, кои им посочија критични избирачки места, насоки за набљудување и преглед на изборната кампања на локално ниво.

Нивните набљудувачи посетија 55 гласачки места во шесте изборни единици поделени во тимови.

Во извештајот на ДИПЛОКАТ се нотира дека на лицата со посебни потреби, болните и лицата во домашен притвор не им биле обезбедени услови за гласање во тајност. На денот на изборите параваните за лицата со посебни потреби биле тргнати од членовите на Избирачкиот одбор во неколку избирачки места, а речиси сите гласачки места не биле достапни, а некои не биле ни на приземја, а во објектите немало рампи или лифтови за да се обезбеди полесен пристап за лицата со посебни потреби.

Заклучокот на мисијата е дека, и покрај тоа што изборите се спроведени во мирна атмосфера, големиот број нерегуларности оставаат простор за подобрување.

ЕВРОПСКИ СТУДЕНТСКИ ФОРУМ (AEGEE)

Европскиот студентски форум (AEGEE) е една од најголемите интердисциплинарни студентски организации во Европа. Во рамките на своите активности вршат набљудување на изборните процеси во цела Европа. Во набљудувачките мисии се вклучени младите што вршат набљудување и процена на изборните циклуси.

Според Европскиот студентски форум, младите во Европа се недоволно вклучени во изборите.

Меѓу 6 и 12 декември, Европскиот студентски форум за набљудување на изборите во Македонија распореди 21 набљудувач од 16 земји, на 90 избирачки места во Скопје Карпош, Ѓорче Петров, Бутел, Гази Баба, Чаир, Шуто Оризари, Центар; Битола, Куманово, Сарај, Тетово и Велес со оценка на учеството на младите во предвремените парламентарни избори, одржани на 11 декември.

Според нивниот извештај, од 20% до 30% од гласачите што излегоа на денот на изборите беа млади. Организацијата истакнува дека не постојат статистички податоци за возрасната структура на гласачите. Сепак, констатираат дека во споредба со 2014 година, учеството на младите во политиката во Македонија е во пораст.

Нивната генерална оцена е дека сите политички партии имаат млади кандидати на листата, и покрај тоа што не се високо котирали.

Европскиот студентски форум оценува дека младите на возраст под 30 години, во посетените избирачки места беа претставени во ограничен број во Избирачките одбори, како набљудувачи на партиите и други домашни набљудувачи.

За појасен увид во политичката состојба и начинот на спроведување на изборите во Македонија, тие побараа поддршка, информации и брифинзи од ЦИВИЛ како релевантна организација во мониторингот на изборите.

ИНТЕРНАЦИОНАЛЕН СТУДИСКИ ЦЕНТАР ЗА ИЗБОРИ (IESC)

Интернационалниот студиски центар за избори (IESC) е невладина организација формирана во 2013 година од Шведскиот меѓународен либерален центар (SILC) и Центарот за источноевропски студии, со цел промовирање на непартиско оценување на изборниот процес, едуцирање и ширење на најдобрите практики во изборната администрација, законите и правилата врз основа на меѓународните стандарди.

На 11 декември Интернационалниот студиски центар за избори излезе со 16 набљудувачи од руското движење ГОЛОС, 1 набљудувач од Шведскиот меѓународен либерален центар и 3 набљудувачи од Интернационалниот студиски центар за избори. ЦИВИЛ, по барање на Интернационалниот студиски центар за избори, овозможи целосна поддршка на оваа мисија и ги сподели информациите и сознанијата со набљудувачите на сите три организации што ја сочинуваа оваа мисија.

Од заклучоците од изборниот мониторинг на Интернационалниот студиски центар за избори се издвојува дека:

- треба да се обезбеди поголема родова еднаквост во Избирачките одбори,
- избирачките места да бидат функционални за лицата со посебни потреби,
- да се регулира броењето на гласовите, со цел да се избегне пристрасноста и

мешањето на набљудувачите во работата на избирачките одбори.

Интересна забелешка на оваа мисија е фото и видео ограничувањето и на тој начин документирањето на можните изборни прекршувања од набљудувачите. Тие го толкуваат нашиот Изборен законик на тој начин што истакнуваат дека во него стои дека е забрането фотографирање или снимање на гласачкото ливче за време на гласање. Со тоа, според нив, во сите други случаи набљудувачите би требало да имаат можност за документирање на денот на изборите.

Сепак, ЦИВИЛ советуваше да не се фотографира внатре во избирачките места и испрати дополнителни и прецизни инструкции до своите набљудувачи никако да не користат камери внатре, во избирачките места.

НА МАКЕ-
ДОНИЈА И
ТРЕБА ПРО-
ЦЕС НА
ДЕНАЦИФИ-
КАЦИЈА

д-р Сашо Орданоски, прес центар на ЦИВИЛ, 11 декември 2016

НА МАКЕДОНИЈА Ќ ТРЕБА ПРОЦЕС СЛИЧЕН НА ДЕНАЦИФИКАЦИЈАТА

Д-Р САШО ОРДАНОСКИ

Изборниот процес во Македонија, кој тукушто заврши, би можел да се оценува од два аспекта. Едниот е начинот на кој се спроведоа изборите, и технички и политички. Вториот аспект е изборниот резултат. Ние секогаш се обидуваме да ги започнеме овие анализи со ставот дека Македонија сè уште не е демократска земја, и дека во такви услови изведувањето избори е прашање на однапред поставени компромиси што се прифаќаат. Демократските промени нема да се случат сами од себе, туку тоа мора да биде процес во кој една недемократска земја што ќе стане демократска. Во такви услови, значи, не сосем демократски, Македонија имаше, од технички аспект, коректно изведени избори. Со многу пропусти, се разбира, во кои уште еднаш се потврди дека главните проблеми се на две нивоа.

Главниот проблем на Македонија се политичките партии, а особено во овој случај владејачката, односно владејачките политички партии, од каде што извираат сите можни злоупотреби на различни начини на изборниот процес. Симбиозата меѓу

тие политички партии и државните, наводно независни органи и тела, кои треба да спроведуваат не само избори туку и политики во државата, е толку силна и испартизирана што практично не можете да дојдете до избори спроведени од неутрална државна, институционална структура. Во таа смисла, најголем дел од проблемите произлегоа на тоа ниво.

И второто е, секогаш, персонално ниво. Во крајна линија, како ќе се изведат изборите зависи, во најголем дел, од десетина луѓе и од професионалниот, ако сакате, и човечкиот интегритет на тие луѓе. Можеше да биде и подобра организацијата, а со овој човечки капацитет и интегритет да не се постигне целта и обратно. Така, во принцип, Македонија и тука го виде своето огледало.

Постои проблем со интегритетот на луѓето што се на врвни позиции, задолжени за спроведување на изборите. Тие се резултат на разно-разни политички компромиси, партиски влијанија итн. Очигледно, овие луѓе не успеваат да обединат доволен професионален и човечки интегритет за да кажат „Не“, кога треба да се каже „Не“ и да се држат до некакви принципи и слово на законот, тогаш кога тоа е неопходно. Во таа смисла, ние ги имавме очекуваните потфрлања.

Како и да е, дојдовме до изборни резултати што не се оспорени. Се конституираше Собрание со легитимитети на пратеници, без разлика на сè што беше кажано во меѓувреме, чии пратенички мандати не се оспорени. Тоа е едниот дел од процената на изборниот процес.

МАКЕДОНСКОТО ОПШТЕСТВО Е ЖРТВА НА НЕДЕМОКРАТСКИ АМБИЕНТ

Вториот дел се изборните резултати. Ние ми се чини добивме точно слика на тоа што точно се случува во Македонија. И математиката или статистиката на еден многу вешт начин си поигра со политичките предвидувања и анализи што се правеа во изминатите месеци, па и години. Гледате дека автократска Македонија сè уште има поддршка и гледате дека една продемократска Македонија има уште поголема поддршка. И тоа не треба да нè чуди, бидејќи нашето општество е поделено.

Нашето општество е жртва на недемократски амбиент. И во такви недемократски услови, вистинско чудо е да очекувате дека власта ќе падне со демократски методи. Затоа оваа победа на оние што сакаат промени е толку значајна, бидејќи таа е јасно изразена, во вкупната цифра на луѓето што гласале за менување на оваа власт.

Мислам дека Македонија во овој момент е испразнета од политичка содржина околу формирањето на владата. Јасна е и насоката на етничките албански гласачи, кои во голем дел се определија за промени што се над нивната етничка припадност.

МАКЕДОНИЈА НЕ МОЖЕ ДА ЈА РЕШИ ПОЛИТИЧКАТА КРИЗА САМО СО ЕДНИ ИЗБОРИ

Најголемиот дел од анализите што се направија предизборно, а особено постизборно, упатуваат на тоа дека Македонија не може да ја реши длабоката политичка криза само со едни избори. Следствено која влада и да се формира, најверојатно е дека ние предвремени избори ќе доживееме во некоја догледна иднина. Но круцијално е кој ја формира владата по овие избори, бидејќи тоа ќе ја определи насоката во која ќе се движиме до тие вонредни избори.

Влада формирана од ВМРО-ДПМНЕ и ДУИ ја води Македонија кон продлабочување на политичката криза. Со поинакво мнозинство, предводено од СДСМ, Македонија добива шанса да тргне во правец на промени, кои, сепак, нема да бидат крунисани со некаква комплетна реставрација на демократијата во периодот до наредните избори. Но во многу суштински точки ќе бидат реставрирани на начин да може тие наредни избори да бидат крупниот исчекор кон конечното решавање на политичката криза.

Мислам дека во таа насока, меѓународната заедница треба да има активна улога, точно поради тоа што една од водечките политички струи во државата сака да ја изолира Македонија од меѓународната заедница. Македонија немаше да постои ни како држава, доколку меѓународната заедница не застанеше зад нејзината

независност. Тоа треба јасно, гласно и отворено да се каже и редовно да се повторува.

Македонија е држава што има таков демократски капацитет и таква демократска историја каква што има и таа сè уште бара активна улога на меѓународната заедница, која досега секогаш, главно, се покажала како позитивна. Според тоа, нас нè очекуваат овој тип процеси во наредниот период. Во секој случај, тие процеси битно ќе се рефлектираат врз Специјалното јавно обвинителство (СЈО).

СЈО е најверојатно најважната институција околу која ќе оди демократската реставрација на Македонија. Но нема да биде СЈО главната жртва ако не дојде до промена на власта. Жртва ќе биде целиот демократски систем, а со таков развој на настаните, СЈО ќе биде една не толку важна институција што ќе ја снеса или нема да си ја заврши работата. Значи, ние сме исправени пред еден јасен избор. Изборниот исход покажува дека тој процес нема да биде едноставен.

МАКЕДОНИЈА Е ПРЕД ИЗБОР НА СВОЈАТА ИДНИНА

Македонија е земја на која ѝ е неопходен еден процес на комплетно репрограмирање на клучните системи. Тоа е општествен зафат, многу сличен на тоа што на времето се нарекуваше „денацификација“. Нам де факто ни е потребен процес што ќе нè извади од многу погрешната насока во која се движевме изминатите години.

Ние добивме една генерација луѓе, кои не паметат ништо подобро од ова што сега им се случува. Добивме генерација луѓе што се подготвени да ја напуштат државата, дури и независно од тоа кој и како ќе владее со неа. Тие процеси не може да се спречат со повторно формирање на истите ликови и истите платформи како и досега. И затоа велам дека Македонија сега ќе си ја избере својата иднина и ние ќе ја живееме таа иднина, како и да биде одбрана.

ВАЖНАТА ПОБЕДА НА ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО

Граѓанското општество во Македонија, структурата, видот на политиките што се присутни ја одразува политичката реалност. Не можете да очекувате граѓанското општество да биде многу подобро или полошо од она што се случува на политички план. Тоа е од една страна.

Од друга страна, така треба и да биде. Не гледам зошто граѓанското општество би било 90 отсто демократско кога нашата држава не е демократска и кога главните политички актери во Македонија не се демократски расположени. Според тоа, во граѓанското општество ќе видите и еден цвет на демократијата, како што ќе видите и одраз на шовинистичка клаустрофобија што е реален израз на тоа што ни се случува во граѓанското општество.

Македонското граѓанско општество има еден суштински проблем и една суштинска предност. Предноста и квалитетот се во тоа што тоа располага со еден експертски капацитет на знаења, што во клучни моменти во текот на политичката криза прикажа капацитет што понекогаш беше рамен, а понекогаш дури и подобар од политичкиот и демократски капацитет на оние што би требало да го имаат државните институции, политичките партии, политичката елита итн. Тој капацитет се покажа како многу продуктивен и, на крајот на краиштата, доби одредена поддршка.

Недостигот на граѓанското општество е што нема голем конституент, нема голема база. Значи, ние имаме стотици квалитетни луѓе што работат во невладини организации, кои се резултат на едно корпоративно граѓанско општество, кое го бара и ЕУ и модерните начини на кои функционира демократијата, но кои имаат слаба база во населението. И не е тоа само прашање на „грасрут“, она што се вика нивоа во граѓанските организации, туку тоа е реално една одлепеност од тоа, како размислува една маса од народ, а како размислува едно експертско, квалификувано граѓанско општество.

Изборните резултати покажаа дека граѓанското општество отиде понапред и од моите очекувања, во двете клучни заедници во Македонија, кај етничките Македонци, а би рекол особено кај етничките Албанци. Значи, онаа низа од луѓе што прошетаа пред камерите, не само во смисла на протести, туку и на анализи по медиумите, даде доволно информации и квантитет на политички иновативни идеи, за голем дел од луѓето, за најголем дел од гласачите во Македонија, да се определат за промени. И мислам дека тоа е не многу голема, но важна политичка победа на граѓанскиот сектор во Македонија, особено кога ќе се види силата на противникот.

Хистеријата што постизборно ја произведе ВМРО-ДПМНЕ, меѓу другото, и против граѓанскиот сектор, ви говори дека од другата страна вие имавте една власт што апсолутно не се воздржуваше од ништо за да ги направи сите притисоци врз тој граѓански сектор, за да го укине, да го заплаши, да го турне настрана и на персонално и на организациско ниво. И затоа, дотолку повеќе е важна таа победа, бидејќи граѓанскиот сектор покажа една отпорност што е поголема и од политичките партии. И овој пат намерно кажувам во множина, не велам само ВМРО-ДПМНЕ и не велам само ДУИ, туку во тоа ги вбројувам и другите политички партии.

МАКЕДОНИЈА ИМА ПОТЕНЦИЈАЛ ЗА ИНЦИДЕНТИ, НО НЕ И ЗА СУДИРИ!

Капацитет за судири во Македонија секогаш има. Прашањето е колкави би биле тие судири, но тоа е и прашање на ресурси. А прашањето на ресурси е секогаш прашање за тоа кој ќе застане зад тој тип судири. Едно е да дојде до инциденти, а друго е да дојде до посериозни дестабилизации, што бараат друг тип поддршки, ресурси, друг тип мотивации и мобилизации.

Македонија во овој момент нема потенцијал за поголеми судири. Има потенцијал за одредени инциденти, но тие нема да може да се случат доколку не бидат

политички инспирирани од страна на формални партиски структури и околу тоа немам сомневање и од страна на безбедносни и парабезбедносни структури.

Можам да кажам дека во последните 26 години речиси и да нема посериозни инциденти во Македонија, зад кои на еден или друг начин не стојат безбедносни структури, понекогаш и странски мотивирани, но најчесто и од државата. И анализата на сите наши пријатни и непријатни настани во тие 26 години ќе ви покаже дека тие структури сметаат и на одредени политички калкулации со судири и инциденти, поради постигнување на некаква политичка цел.

Мислам дека досегашната владејачка структура, апсолутно нема капацитет да изведе нешто сериозно, освен уште малку да допропадне во она што размислуваат да го прават и тоа на ниту еден начин за нив нема да излезе добро. На крајот, тие се обидоа, во мај 2016 година, во Куманово да го направат она што го направија. Тоа заврши со голем дебакл.

Во изведбата на таа работа во Куманово беа влезени професионалци. Не беше вклучен граѓански сектор. Беа влезени професионалци во граѓанска смисла и во безбедносна смисла и тоа заврши со фијаско од драматични размери. Се разбира и како човечка трагедија, бидејќи таму загинаа десетици луѓе.

Кога тие тоа не можеа да го изведат успешно, сè друго, особено по толку месеци и со вакви изборни исходи е прашање на авантуристички екскурзии.

Но не заборавајте, во политиката секогаш има и утре!

Вие ќе направите денеска еден инцидент, можеби и утре можете да го повторите, но задутре што ќе правите? И овде се покажува дека од тој тип на политики, нема политичка, ниту краткорочна ниту среднорочна, а особено не долгорочна корист.

@filip

Follow

@Ladybug1490 доаѓа ќосето вечер. Има пискотници да се слушаат. Две ипол години го малтретирате цел народ. На врата ќе ви свони.

КАДЕ ШТО
ИМА СТРАВ,
НЕ ПОСТОИ
ДЕМОКРАТИЈА

Драган Зелић, ГОНГ, Хрватска, прес центар на ЦИВИЛ, 11 декември 2016

КАДЕ ШТО ИМА СТРАВ, НЕ ПОСТОИ ДЕМОКРАТИЈА

ДРАГАН ЗЕЛИК

Прво, треба да им се честита на сите граѓани на Македонија за овие важни избори, по сите политички кризи во изминатите години, по сите политички тормозења, сепак, се дојде до некои минимални стандарди за одржување избори и честитки за големата излезност. Би сакал да им честитам и на ЦИВИЛ и на другите набљудувачи што ги набљудуваа изборите, бидејќи тоа не е лесна работа, особено во вакви услови. Честитки до вашите набљудувачи што исполнија важна и одговорна задача да известуваат за изборните неправилности што се случуваа.

ОЦЕНА НА ИЗБОРНИОТ ДЕН

Поголемиот дел од граѓаните можеа да го искористат своето право на глас, и покрај тешките услови во земјата. Меѓутоа, сериозна сенка врз изборниот процес фрлаат случаите во кои одредени граѓани на Македонија, стотици, можеби и илјадници граѓанки и граѓани, не можеа да го остварат правото на глас.

Значи, јас можам да гласам, а вие не можете да гласате, односно не сме во рамноправни позиции. Не треба да се заборави дека Македонија е кандидатка за членство во Европската Унија, а во една земја-кандидат вакви работи не смеат да се случуваат. Тоа мора јасно и гласно да се каже. Тие работи не се случуваат по инерција, има институции што треба да работат на тоа и да му овозможат на секој граѓанин да може да гласа. За жал, кај вас тоа не се случи.

Јас, за жал, не можам да кажам дека се работи за технички грешки. Неверојатно е што 'фантомите' што требаше да се избришат, очигледно не се избришани. Наместо нив, избришани се здрави и живи граѓанки и граѓани, оние на кои не им беше страв, кои сакаа да гласаат и да го остварат своето граѓанско право, а беа спречени! Некој ќе рече дека е нормално да се направат грешки, но кога ќе се случи грешка, мора да постои систем, на луѓето тоа и да им се каже и да се пронајде начин да им се овозможи да гласаат.

Видовме дека денеска се издаваа лични карти, и добро е што на граѓаните што го имаат тоа право им се издаваат лични карти, меѓутоа, неверојатно е луѓето што не се 'фантоми' да не можат да гласаат.

Во Хрватска, ако не сте на Избирачкиот список, на изборниот ден се оди во Канцеларијата за општа управа во која добивате потврда за вашиот легитимитет. И со таа потврда се враќате на избирачкото место да гласате. Неверојатно е зошто во Македонија тоа не се направи на денот на гласањето.

Не можам да се оттргнам од впечатокот дека се работи за политички мотивирани акции. Немаше доволно политичка волја да се ревидира Избирачкиот список. Тоа не е некоја научна фантастика, може да се направи и не знам која е причината што многу граѓанки и граѓани денеска останаа без своето право на глас.

ПРВАТА РАБОТА СО КОЈА ТРЕБА ДА СЕ ЗАФАТИ НОВАТА ВЛАСТ СЕ ИЗБОРНИОТ СИСТЕМ И АДМИНИСТРАЦИЈА

Македонија ја чека голема работа околу средувањето на изборното законодавство, па и пописот на граѓаните, како што и Хрватска има работа во овие области. И ние имавме проблеми со Избирачкиот список, но сега е многу подобра ситуацијата, и во тој поглед може да се пренесе некое знаење и искуство. Новата влада ќе мора да даде приоритет на тоа, ако сака да постои правна држава како што потенцираше ЦИВИЛ безброј број пати.

Постои една изрека 'Најлесно се лови во матно'. Македонија не мора да го среди Избирачкиот список, но тогаш, некој ќе лови во матно. Во случај кога изборните резултати се тесни, каде што може да одлучуваат и неколку стотици гласови, некој ќе може да го постави легитимното прашање: Дали тие што денес не можеа да гласаат, ќе можеа да го решат победникот на овие избори?

Она што непријатно ме изненадува е молчењето на институциите, а ЦИВИЛ за тоа говори подолго време. Неприфатливо е Државната изборна комисија да се однесува како ова да не е нивна игра, како да не се овластени да носат одлуки за овие работи. Не сфаќаат ли колку е важно да се огласат и барем нешто да кажат за јавноста да не ја загуби довербата во изборниот процес? Довербата во изборниот процес е најважна. Ако граѓанките и граѓаните немаат доверба во изборниот резултат, тогаш се урива целата политичка архитектура и тие ќе се сомневаат во сè.

Во изминатите години во Македонија имате, најблаго речено, 'силна' власт, која била прилично 'присутна' во многу институции што би требало да бидат независни. Последица на сето тоа е стравот меѓу граѓаните. Јас сметам дека тоа ги обележа овие избори. Наполно ги разбираам граѓаните што се плашат кога некој ќе им се јави да ги праша дали гласале. Граѓанинот можеби не сака да излезе од дома и не сака да гласа за никого, но се плаши дека утре ќе ја загуби работата, дека сопругата ќе ја загуби работата, или некој од роднините, тоа, во најмала мера, не се пријатни ситуации.

За време на мојот престој во Македонија, можев да ја почувствувам атмосферата на страв, а каде што има страв, не постои демократија!

Македонија не е единствен случај. Во Хрватска на локалните избори имаше луѓе што се плашеа од локалните шерифи. Против тоа мора сите да се борите, а посебно за тоа ЦИВИЛ дава огромен придонес. И МОСТ и другите невладини организации, а гледам и медиумите малку се ослободија. Мислам дека конечно медиумите ќе сфатат која е нивната улога, колку е цврста нивната позиција, и дека ќе се одбранат од политичките притисоци и ќе воспостават некои демократски стандарди во оваа земја.

ОДГОВОРНОСТА НА ИНСТИТУЦИИТЕ

Државната изборна комисија е одговорна за Избирачкиот список, во соработка со Министерството за внатрешни работи. Во ваква ситуација кога ДИК не понуди никакво објаснување, не понуди решенија, се сокрија како глумци во дупка, во најмала мера би било политички коректно да ги понудат своите мандати на располагање, а да не зборуваме за оставки. Ова е многу сериозна работа. Овде не говориме за ограничување на некако право, туку за темелни уставни права, како гласачкото право, темел на демократијата, а тоа не е мала работа.

Колку што следев, децата не беа само денес злоупотребени во изборен контекст, туку и во претходниот период. Тоа е за секоја осуда, тоа говори за политичарите колку се бедни. Каде било во светот, не само во Македонија, зборувам и за Хрватска, политичари да се спуштат толку ниско да користат деца во кампања! Тоа е за осуда и добро е што ЦИВИЛ тоа го осуди и зборуваше за тоа. Во Хрватска, за жал, има вакви случаи, но Омбудсманот за права на децата автоматски реагира на ваквите случаи.

Во ред е невладините да реагираат, медиумите да пренесат, но зошто имаме институции? Тие институции ги плаќаат македонските граѓани и тие институции треба да се јават и јавно да ги осудат таквите практики! И можеби на следните избори тоа нема да се случи.

ПРОМОЦИЈА, А НЕ ЗАГРОЗУВАЊЕ НА ДЕМОКРАТСКИТЕ ВРЕДНОСТИ

Доколку една влада, претходната, сегашната или која било влада не работи на промени, таквата влада не работи на развој на земјата. Ќе остане притисокот од граѓанките и граѓаните, од невладините организации, а ќе има и одделни медиуми што ќе извршат јавен притисок. Ни улицата не е исклучена... Ако на убав начин предупредуваме, нудиме решение, а вие не слушате, тогаш ќе излезе на улица, па ќе видиме тогаш што ќе случи, бидејќи и тоа е демократско средство. Се разбира, по мирен пат, но и тука има нијанси.

Јас ќе го наведам примерот на Хрватска. Ние ги имавме ХДЗ со години на власт, па ги имавме СДП, навистина помалку години, но луѓето сфатија дека ни ХДЗ ни СДП како големи партии не се вистинското нешто. Беа разочарани од тие големи партии, па се појавија нови играчи, како Мост и Жив сид. И тоа е главната политичка порака до македонските политички партии, да се сфати сериозно демократијата, да се ослободат медиумите, да ги штитат тие вредности, да ја промовираат демократијата, а не да ја загрозуваат! Тоа е основна работа на секоја влада. Во спротивно, ќе дојдат нови играчи и ќе преземат дел од гласовите, што е демократско право, и мислам дека и во Македонија може да се случи тоа.

(Драган Зелиќ е експерт за изборни системи и изборно набљудување од ГОНГ, Република Хрватска.)

ПОВРЕДЕНО
Е ПРАВОТО
НА ГЛАС!

Александар Новакоски, адвокат и правен експерт

ПОВРЕДЕНО Е ПРАВОТО НА ГЛАС!

АЛЕКСАНДАР НОВАКОВСКИ

Универзалната декларација за човекови права утврдува дека секој граѓанин има право да биде дел од слободното општество, да може да избира или биде избран. Меѓународните стандарди за избори произлегуваат од политичките права и фундаменталните слободи – утврдени со универзалните и регионалните спогодби и политички права.

Основен универзален правен инструмент е Универзалната декларација за човекови права. Од сето тоа, произлегува и Меѓународното јавно право и Меѓународната спогодба за граѓански и политички права, кои регулираат и изборни правила и стандарди. Овие документи се потпишани од повеќе од 160 земји и стануваат дел од задолжителните обврски за земјите потписнички. Меѓународните инструменти имаат силна политичка и морална сила, а ваквите инструменти, одредби и правни акти, се веќе задолжителни во изборните процеси во демократските земји.

Во сето ова, пред сè, е граѓанинот, неговите слободи и права, а преку граѓанинот и неговите слободи се цени и слободата во општеството. Нема слободни граѓани без слободни и фер избори! Нема демократски избран парламент без демократски и

фер и слободни избори! Нема слободно општество без воспоставување систем во кој граѓаните веруваат. За да бидете дел од меѓународната демократска заедница, мора да ги исполните сите меѓународни стандарди и да имате легитимација во меѓународните односи.

За да се изгради ова, треба да исполните низа предуслови:

- Да ги имплементирате меѓународните изборни стандарди предвидени со Меѓународното јавно право,
- Да ги примените добрите изборни практики,
- Да креирате добар политички амбиент,
- Да имате добра изборна администрација, професионална, добро изборно законодавство и точен Избирачки список,
- Да имате одмерена изборна кампања, регуларна и слободни медиуми.
- Да имате добар, непристрасен невладин сектор и уште многу други постапки поврзани со техничките прашања (броење резултати, едукации, постапка по жалби, објава на резултати...)

УСЛОВИ ЗА СЛОБОДНИ ИЗБОРИ

За да имате фер и демократски избори и да изберете демократски парламент со полн легитимитет, за да добиете оценка, согласно со меѓународните стандарди, не е доволно само да имате мирни и технички добро спроведени избори.

Државата е одговорна за креирање слободни медиуми, на слободни независни невладини и професионални регулаторни тела, а со тоа и за почитување на поделбата на власта.

Република Македонија излегува или е на почеток на излезот од голема криза. Треба да сфатиме дека сега може да направиме само напори и со тоа да се дојде до одредена оценка дека изборите биле кредибилни и биле мирни, технички добро

спроведени, а биле исполнети и дел од стандардите, утврдени со меѓународните документи. За да се дојде до оваа оценка, потребна е мирна кампања, совесност на учесниците во изборната трка, совесност на невладините организации и, секако, медиумите.

ДИК треба да се разбуди, да сфати дека не е во прашање само техничка работа, за техничката работа нека ја остават службата, туку членовите на ДИК треба да одговараат на секоја изборна нерегуларност, да одлучуваат и да бидат во целост во заштита и регуларност на изборниот процес.

Во Република Македонија, за жал, никој од надлежните не успеа да им ја врати довербата на гласачите во изборниот процес и во постапките што се преземаа, но и да ги отстрани низата забелешки што беа евидентирани во извештаите на меѓународните набљудувачи во претходните избори. Ние имаме сериозни забелешки за повреда на одредбите од Копенхашките критериуми. Дел требаше да ги отстрани ДИК, дел потписниците на Договорот од Пржино, и дел институциите.

Од сето погоре наведено, ние по овие избори треба да седнеме и точка по точка да ги надминеме сите забелешки, да ја вратиме довербата во изборниот процес. Така, на следните локални избори ќе може да се надеваме на оценка - Избори спроведени согласно со меѓународните стандарди, слободни и регуларни. За фер и демократски избори, слободни, мислам, ќе треба многу посериозни и потемелни реформи.

Нема демократски избран парламент без слободни, фер и демократски избори. Нема слободни граѓани без слободни избори, без респект на човековите права и слободи и без воспоставување систем во кој граѓаните веруваат. Денес демократските избори не се оценуваат само според постапката на нивно спроведување, туку, напротив, од аспект на сите области на општественото живеење.

Вертикално, ако граѓаните се на прво место, тие се следени од слободно општество, слободни медиуми, независни невладини организации... Тоа е базата на здраво општество.

Во хоризонталната структура што ги креира тие услови, прва е државата што креира слободен амбиент, проследен со заедничка доверба, преку владеење

на правото, поделба на власта и креирање независни регулаторни институции. Државата мора да најде механизам да се одвои од партиите и од другите лоби-групации, а секогаш да има механизми да ги дистанцира партиските и интересите на лидерите на партиите, од интересите на државата.

Преку независните тела одговорни за спроведување на изборите и други независни тела, државата мора да спречи каква било манипулација, измама, повреда на вредностите, стандардите, и да ги ослободи граѓаните од секако влијание од тие интереси што ги повредуваат и ги заплашуваат, и кои им ги нарушуваат и секојдневните слободи при живеењето, а секако, и при изразувањето на волјата.

Терминот демократија и слободни избори бил објаснуван и дефиниран од многу филозофи, научници, историчари, но никогаш не е дефиниран и образложен од политичари избрани на сомнителни избори.

ОЦЕНКА НА ИЗБОРНИОТ ПРОЦЕС

Во целина, изборниот процес од распишувањето на изборите, но и периодот пред распишувањето, во Македонија може да се подели на три етапи.

Прво, имаме проблем со Избирачкиот список, кој не се надмина, и тоа се потврди на самиот изборен ден. Според мене, проблемот се должи на несоодветната методологија и тука мора да се очекуваат забелешки, со оглед на фактот дека Избирачкиот список подолго време е тема на сите изборни процеси, во зависност од тоа кому, какви му се резултатите.

И овој пат, решението што беше употребено и активно поддржано од повеќето меѓународни фактори и невладини организации, покажа дека повторно не се најде решение. Не се најде, затоа што, според мене, се употреби несоодветна методологија, договорена меѓу четирите политички партии.

Второ, добро е тоа што целиот изборен процес беше договорен меѓу политичките партии и тие целосно ја презедоа одговорноста, значи беа исклучени надлежните органи за спроведување на изборите. Така, буквално и составот на Државната

изборна комисија (ДИК) и начинот на нејзината работа во целост беше утврден од четирите релевантни политички партии, кои ги дадоа своите претставници во ДИК. Промената на составот на ДИК не покажа никаква предност, со тоа што се поставија тројца експерти.

Самиот изборен ден покажа дека многу лица не беа на Избирачкиот список. Јас цело време упатував на тој факт дека ќе се случи. И тоа се случи. Бев прашуван: „Зошто тоа? Од каде?“

Мислат дека имаат законско покритие. Реално, има законско покритие за да се брани тезата што знам дека ДИК ќе ја брани: „Па, законот нам ни дозволуваше!“... За сите оние за кои со вкрстени податоци се утврди дека се несоодветни и за тие што нема да се пријават.

Но заборавајќи на некои клучни прашања.

Ние направивме мешана комбинација на активна и пасивна регистрација на гласачите. Моето прашање е: Зошто не се прифати активната регистрација што беше предлагана од повеќе експерти? И јас ја предлагав пред две години. Се одеше Избирачкиот список целосно да се доведе во прашање.

Мислам дека за првпат имаме голем број гласачи што не беа во можност да го остварат правото на глас, што согласно со сите меѓународни стандарди за избори, е тешка повреда на избирачкото право. Не е познат бројот на овие гласачи, но колкав и да е, се работи за повреда.

Ме интересира како тоа ОБСЕ и ОДИХР ќе го искоментираат и ќе го стават во извештајот. Ова, затоа што во првичните извештаи, и тие го споменаа како проблем. Но ако тука се земе предвид законот, можеби ќе ретерираат од потешка оценка.

Трето, имавме мирен изборен ден и технички добро организирани избори. Но имајќи го предвид капацитетот на ДИК, срамно е да немаме технички добро организиран изборен ден во однос на материјали, подготовки...

Што се однесува до финалната фаза, изборите беа мирни, бидејќи политичките партии гарантираа дека ќе бидат мирни. Морам да кажам дека првпат имавме избалансиран однос на медиумите, тоа беше очигледно и тоа мора да се признае.

И сега, доаѓаме до оценка за работата на ДИК. Само со приговорите, ДИК покажа дека е исполитизирана, значи, повторно не се најде решение.

Потоа проблемот со необјавување на резултатите во текот на ноќта. Според мене, тоа е неприфатливо. Тука се гледаат тие политички калкулации, кои потоа покажаа дека, можеби, се работело под притисок. Со тој притисок и со тесните резултати на овие избори, целиот притисок се префрли во ДИК и околу одлучувањето за приговорите. Мислам дека е недозволиво за еден состав со тројца експерти, кои, ако беа експерти и ако не беа во ниту еден момент пристрасни, без разлика на дискусиите на политичките претставници, тие приговори можеа да ги решат многу брзо. И тие рокови се пробиени максимално. Затоа ќе треба да се претрпат измени на Изборниот законик, бидејќи во претходните изборни циклуси се решавале можеби по 200-300 приговори. На најмирни избори се отворале по 200-300 избирачки кутии и се пребројувал целиот материјал. Овде сметам дека повторно се работи за внатрешен проблем: координација, организација и менаџирање со изборен процес.

ЗАБЕЛЕШКИТЕ НА ЦИВИЛ БЕА НА МЕСТО

Ве уверувам дека забелешките на ЦИВИЛ беа на место. Не навлегувам во оценката на поранешните изборни циклуси. Тие се јавни, конечни извештаи што ги има на веб-страницата. Ние овде, сега, ќе се соочиме можеби повторно со нови забелешки, кои сме ги заслужиле. Навистина, роковите се невкусно, недозволиво пробиени.

На толку мал број приговори, кога ќе се пробијат рокови, автоматски значи дека се работи за притисоци и политизација. Мене ме чуди зошто членовите на избирачките одбори од политичките партии, кога виделе дека има толкав број неважечки гласачки ливчиња, на пример, не ставиле забелешки во записникот.

Јас ја разбираам ситуацијата во ДИК, рокот за одлучување е 48 часа. ЦИВИЛ како невладина организација може да сугерира. Но проблемот е поголем кога членовите на избирачки одбори не ставиле забелешка за неважечките ливчиња, а во меѓувреме, имаме два приговора, од кои е очигледна целта, нешто да се смени. Бројот на неважечки ливчиња се пренебрегнува, а е голем!

Значи, бројот на неважечки ливчиња е голем, и сега, шпекулацијата е дека тие се направени неважечки од одредени причини, дека поголемиот број неважечки се настанати под одредени околности. За да се избегнат тие шпекулации, ако имаше членови на избирачките одбори од политичките партии што ги ставиле забелешките, ДИК ќе мораше да ги отвори, да ги провери и дури и на лаик би му било јасно дали се неважечки од револт, или има други намери.

Јас се сеќавам на еден изборен процес кога навистина имаше голем број неважечки ливчиња, но при отворање на кутиите, се утврди дека тие се 90% намерно (од револт на граѓаните) направени неважечки, со имиња на актери или со погрдни зборови, а тоа може да се провери.

Зачудува фактот што нема забелешки од членовите на избирачките одбори. Имам коментар и за тоа.

Партиите знаеле дека во прашање е мала разлика и не ставале забелешки, бидејќи имало обратни случаи кога ставале забелешки, па тие ги користела партијата што ќе загуби. Значи, повторно доаѓаме до тоа дека одлучувале штабовите, а не одлучувале избирачките одбори.

Не сум го променил ставот за Избирачкиот список. Знаете и за обвинувањата дека немало попис, па затоа не е добар Избирачкиот список. Сите тие работи држат до некаде, но за да биде злоупотребен на избори, мора тоа да го дозволи Избирачкиот одбор. Така, Избирачкиот список ќе биде злоупотребен, во спротивно, не може да се злоупотреби. Знаете дека во одредени средини одзивот повторно беше 50, па и 60 отсто, значи повторно имаме 40 отсто што биле на списокот, но од одредени причини не сакале да гласаат. Ако Избирачкиот одбор совесно си ја вршел работата, немало да дозволат тие гласови да се злоупотребат.

Сега, настана друг проблем. Луѓе што отишле да гласаат, не се на Избирачкиот список?!

Само во затворот имате 600 примери. Другата бројка не ја знам, но може да се направи анализа по конечните резултати, која е таа бројка на лица што биле на гласање, но ги немало на Избирачкиот список. Ќе повторам, не верувам дека на овие избори можело да се злоупотреби Избирачкиот список на начин што некој би дозволил некому да гласа. Имаше еден случај и тој беше под приговор. Ако имаше

повеќе случаи, како што имаше јавувања од невладините организации, тогаш избирачките одбори се прикриле самите себе.

Повторно се враќаме на избирачките одбори. Тие ги информирале ОИК и ДИК, а ДИК не реагираше. Ако се сеќавате на прес-конференцијата на денот на изборите, кога се кажа дека тоа е ништо, само 20 лица, на крај излегоа 330 лица, а сега веќе не ја знаеме бројката. За да се достави официјален приговор, треба некој да ги приготви, а граѓаните се сити од сè, нема секој услови да дојде во Скопје, па да достави приговор, а знаете што се случува со електронското доставување на приговорите. Нели сајтот беше хакиран, па не беше хакиран, па не можеше да се изврши проверка...

Ако таа бројка е голема, без разлика што завршија изборите, ние имаме сериозен проблем!

Значи, ние сме им скратиле право на глас на неколку илјади лица. А тие илјада лица ако гласале, менувале мандати, како што видовте и на самото прегласување.

Што се однесува до самото прегласување и одлуките на Управниот суд, јас имав една изјава што беше крајно злоупотребена од медиумите. Реков дека ДИК може да поништи гласање и по службена должност ако согледа неправилности во гласањето предизвикани од избирачките одбори, ако имало прекини, ако не работеле УВ-ламби... Доволно е 30 минути УВ-ламба да не работи, па да има злоупотреба.

Зошто целиот Избирачки одбор го ставаш во ситуација да одговара и да се бараат вештачења? Бидејќи, следните избори, некоја несовесна партија, а ние имаме такви, ќе поднесе 1.000 приговори со 1.000 графолошки вештачења. И ние нема да имаме завршеток на избори шест месеци!

Ако е така, нека се направи промена на законот! Рокот е краток... Затоа се продолжува рокот, се објавуваат конечните резултати, а сите други работи ги истражуваат надлежни органи.

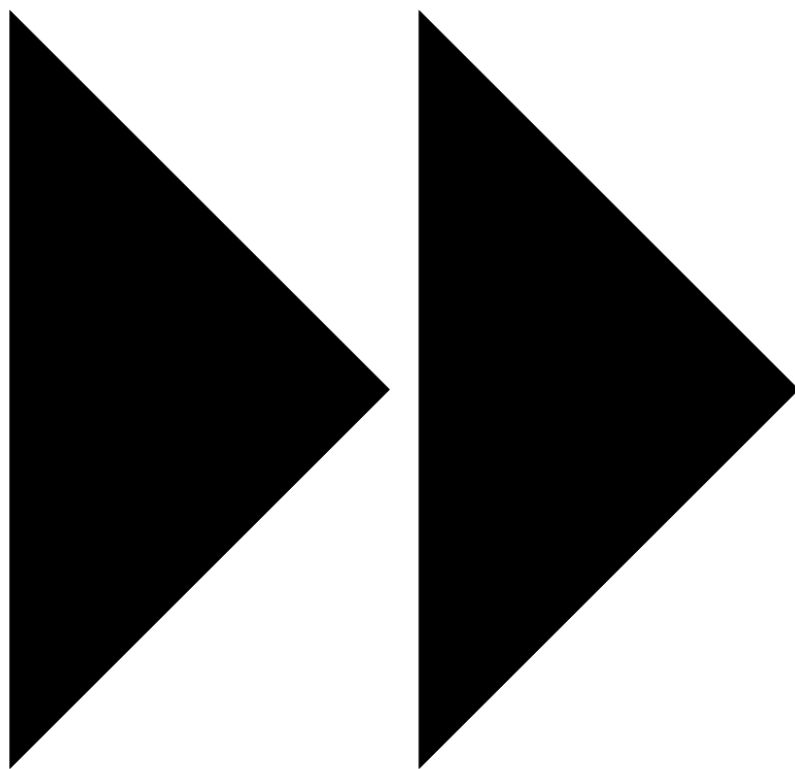
Ако еден потпис е проблем и се утврди дека е или не е злоупотребен, каде се овие што не можеа да гласаат, илјадници луѓе? Значи, според што гласот на граѓанката чиј потпис се вештачеше е посилен од гласот на другите? Добро е што се отвори

тој случај, но прашањето е дека кога ќе се најде на таква нерегуларност, нема потреба да се бара графолог! Се гласањето поништува по службена должност и се прегласува! Тогаш ни Управниот суд не ќе може ништо да направи.

Тоа беше моето мислење, а не дека не треба да се провери. Сè треба да се провери. Но во тие рокови, ако вие перманентно не ги едучирате членовите на Избирачкиот одбор да ставаат забелешки за неважечки ливчиња, не очекувајте потоа невладините организации да го решат тој проблем. Тој проблем потоа не може никој да го реши.

Очигледно, сите калкулирале и не ставале забелешки на записниците. Или ставале, ние немаме такви информации, но партиите не ги употребија за соодветни приговори, или не знаеме за тоа, бидејќи резултатите им одговараа.

(Александар Новаковски е правен експерт и адвокат, поранешен претседател на ДИК и член на експертскиот тим на ЦИВИЛ.)

БИТКА ЗА
ДЕМОКРАТИ-
ЈА ВО МАКЕ-
ДОНИЈА

Сандра Гавриловска, прес центар на ЦИВИЛ, 11 декември 2016

БИТКА ЗА ДЕМОКРАТИЈА ВО МАКЕДОНИЈА

САНДРА ГАВРИЛОВСКА

Тажно е што сè уште во Македонија зборуваме и се залагаме за почитување на основните демократски принципи, кои, без дилема, би требало да бидат стожер на секое нормално и здраво општествено уредување.

Сериозно и добронамерно загрижените меѓународни фактори, панично и речиси очајно ни зборуваат за почитување на основните начела на современите демократии, меѓу кои, особено за: поделба на власта, еднаквост на граѓаните (особено пред законот), владеење на правото и правично судење, политички плурализам, слободни и фер избори...

Но тешко би можеле да го измериме степенот на демократија во нашето општество, особено според количеството и квантитетот на застапените демократски вредности.

Во услови на целосно изедначување на владејачката партија со државата, целосна концентрација на секаков вид моќ во една фамилија и целосна контрола на мислата и говорот, може да се зборува само за апсолутистичка, а не за демократска држава, односно власт.

Без примена на оној испробан и практично докажан концепт за поделба на власта, за кој пишува Џон Лок (во Два трактата за власта) уште во 1690 година (!), тешко може да се зборува за едни од други одвоени и независни државни органи (законодавни, извршни и судски).

Уште помалку може да се зборува за систем на проверка и рамнотежа чија цел е да се спречи злоупотребата на државната власт.

А најмалку може да се зборува за некаква демократија (на државата или власта, веќе сеедно).

Во контекст на големото значење на примената и почитувањето на основните демократски принципи, една *persona non grata* кажа дека во услови на непочитување на основните демократски принципи не може да се очекува дека со изборите ќе се подобри демократијата, туку, напротив, дека тоа би било (цитирам): „погреб на остатоците од она што некогаш беше една демократска држава“.

Останува прашањето дали демократијата во Македонија (која веќе ја имам окарактеризирана како фрагилна и анемична) ќе добие шанса за спас и опстанок.

Веројатно демократијата нема да има друга шанса, а ние нема да имаме друг избор освен сите актери во филмот со работен наслов „Битка за демократија во Македонија“ да се ослободат од стегите на фрустрациите, стравот, омразата, политичката припадност и амбиција... за да победи демократијата.

Предмет на оваа кратка анализа за потребите на Извештајот од изборниот мониторинг на ЦИВИЛ се законските санкции за изборните нерегуларности, оценка на работата на Државната изборна комисија и краток преглед на ингеренциите на Специјалното јавно обвинителство.

САНКЦИИ ЗА ИЗБОРНИ НЕРЕГУЛАРНОСТИ

Нашиот правен систем содржи низа законски одредби што предвидуваат казни и санкции за изборни нерегуларности.

Имено, и Кривичниот и Изборниот законик содржат казнени и прекршочни одредби за кривичните дела поврзани со изборите и предвидуваат парични, но и затворски казни од 3 и повеќе од 5 години за сторени кривични дела поврзани со изборите, како, на пример: за спречување на изборите и гласањето; за повреда и злоупотреба на избирачкото право; за повреда на слободата на определување на избирачите; за повреда на тајноста на гласањето; за поткуп при изборите и гласањето; за уништување на изборните исправи, за извршена изборна измама и за други противзаконити дејства сторени при организирањето и спроведувањето на изборниот процес.

Притоа, пропишаните законски казни и санкции се предвидени буквално за сите учесници во изборниот процес: за политичките партии и коалиции, изборните органи и нивните членови, за службените лица што вршат работи поврзани со изборите и гласањето, па и за претседателот и за членовите на ДИК, како и за членовите на Владата.

Во суштина, проблемот е само практичната примена на вака пропишаните казни и санкции за изборни нерегуларности, за што вината е во нефункционирањето на правниот систем, односно во нефункционирањето на државните органи и неисполнување на нивните законски обврски и надлежности, особено од страна на Министерството за внатрешни работи, Министерството за правда, ДИК, Јавното обвинителство, како и судовите (од сите инстанции).

Во тој контекст, во март 2016 година од страна на јавниот обвинител на Република Македонија беше формирана Комисија за следење на изборни нерегуларности, со наводна цел заштита од криминални или други противзаконити дејства и следење на изборни нерегуларности што би биле сторени при организирањето и спроведувањето на изборите на 11 декември 2016 година.

Меѓутоа, сè уште не слушнавме за Извештај на оваа Комисија, ниту пак за евентуално поведена постапка на надлежните основни јавни обвинителства или од

кој било друг надлежен државен орган за сторени изборни нерегуларности.

Тоа е само еден од многубројните докази за поединечно, но и за глобално нефункционирање на правниот систем, во сите сегменти.

ДРЖАВНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА

Очигледно, ДИК на овие избори се соочи со низа проблеми во своето работење, кои беа предизвикани од разни внатрешни, надворешни, домашни, странски и секакви други влијанија и притисоци.

И покрај структурата на ДИК, која требаше, односно се очекуваше да обезбеди совесно, стручно, транспарентно и законито работење на оваа институција, која е или барем треба да биде стожер на еден изборен процес во нормална демократска држава, сепак, мислам дека и на овие избори ДИК не ги постигна очекуваните резултати од своето работење и, секако, повторно ги разочара граѓаните, кои одамна веќе ја имаат изгубено не само вербата во ДИК туку и во државните институции воопшто.

Согласно со постојните законски одредби, Државната изборна комисија може и треба да одговара за злоупотреба на службена положба и овластување, како и за повреда на гласачкото право, бидејќи таа со своето несовесно работење и непостапување по барањата на граѓаните за запишување во Избирачкиот список, како и за бришење на непостојните гласачи од Избирачкиот список, придонесе за неостварување на гласачкото право на лица што го имаат тоа право, односно за остварување на гласачкото право на лица што го немаат тоа право.

СПЕЦИЈАЛНО ЈАВНО ОБВИНТЕЛСТВО

Согласно со Законот за Специјално јавно обвинителство, односно Законот за ЈО за гонење на КД поврзани и кои произлегуваат од содржината на незаконското следење на комуникациите:

- мандатот на избраните јавни обвинители во СЈО трае 4 години, со право на повторен избор, а
- функцијата ЈО престанува по завршување на сите истраги и гонења што се во негова надлежност.

Законски предвидениот рок за поведување истраги и постапки од страна на СЈО е 18 месеци од денот на преземање на предметите и материјалите во негова надлежност.

Но со оглед на сите опструкции во досегашното работење на СЈО, сметам дека овој рок ќе треба и мора да се продолжи.

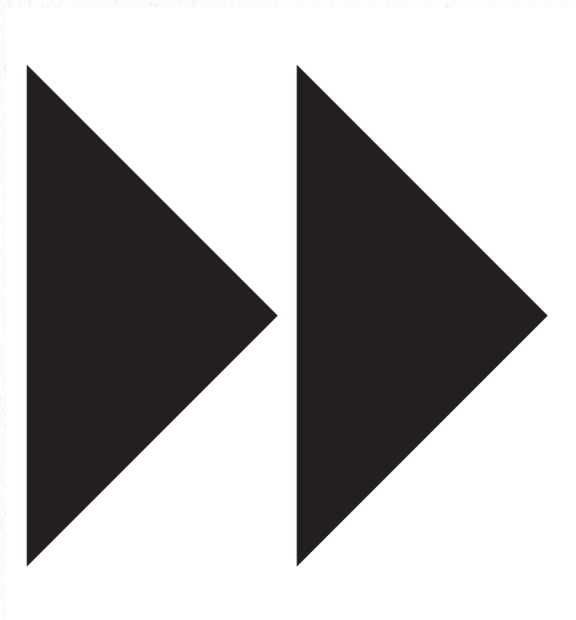
А за продолжување на овој рок од 18 месеци ќе треба да се предложат и да се побараат измени на постојниот закон за СЈО, но за тоа секако ќе треба да има политичка волја од парламентарното мнозинство, со цел измените да поминат во собраниска процедура.

Продолжувањето на овој рок од 18 месеци е со цел СЈО да ја оствари својата улога и со сиот свој капацитет да се заангажира за што побрзо поведување на сите обвиненија што можат да произлезат од преземените материјали во негова надлежност, како и за завршување на веќе започнатите постапки, за што ќе треба да издејствува и формирање на специјално судско одделение, за да се може работата на СЈО воопшто да има каков било реален ефект.

Инаку, независно од законските одредби, според кои не постои опасност од престанување на работата на СЈО, сепак, судбината и опстанокот на СЈО, секако ќе зависи од составот на новата Влада, како и од долго очекуваната одлука на Управниот суд за оценување на уставноста на Законот за СЈО, односно за евентуално можно укинување на СЈО како неуставно, што несомнено би било политичка, а не правна одлука на Управниот суд.

Притоа, апсурдно и бесмислено би било прогласување на Законот за СЈО како неуставен, во ситуација кога овој Закон во собраниска процедура беше донесен со огромно мнозинство, односно со дури 118 гласови „за“.

(Сандра Гавриловска е правна експертка и адвокатка, членка на Експертскиот тим на ЦИВИЛ.)

ФИНАНСИРАЊЕ
НА ИЗБОРНИТЕ
КАМПАЊИ НА
ПОЛИТИЧКИТЕ
ПАРТИИ

ФИНАНСИРАЊЕ НА ИЗБОРНИТЕ КАМПАЊИ НА ПОЛИТИЧКИТЕ ПАРТИИ

ГОРАН НАУМОВСКИ

Финансирањето на изборните кампањи на политичките партии сè уште претставува енигма за македонските граѓанки и граѓани.

Квалитативните измени и дополнувања на Изборниот законик во делот што ја третира оваа проблематика, направени по договорот во Пржино, неминовно го наметнуваат прашањето дали тие се доволни да го спречат долгогодишното коруптивно и криминално финансирање на изборните кампањи, но и функционирањето на партиите воопшто.

Во Член 4 од Законот за финансирање на политичките партии, јасно е пропишано дека финансирањето на политичките партии е јавно и транспарентно, со целосен увид од страна на граѓаните и надлежниот орган за контрола на финансиско-материјално работење.

Исто така, изворите на финансирање на политичките партии се јавни и транспарентни и подлежат на контрола од надлежните органи за финансиско-материјално работење.

Според Член 5 од овој Закон, пак, на секој граѓанин му се овозможува да има право на еднаков пристап во увидот на финансирањето на политичката партија, но и покрај законската обврска на партиите, јавноста речиси воопшто нема таков увид, односно не е запознаена со изворите на средствата за финансирање на партиите и нивното трошење.

Тимот на ЦИВИЛ - Центар за слобода, континуирано го следи и го анализира финансирањето на политичките партии со посебен акцент на мониторирањето на трошењата во предизборниот и изборниот процес.

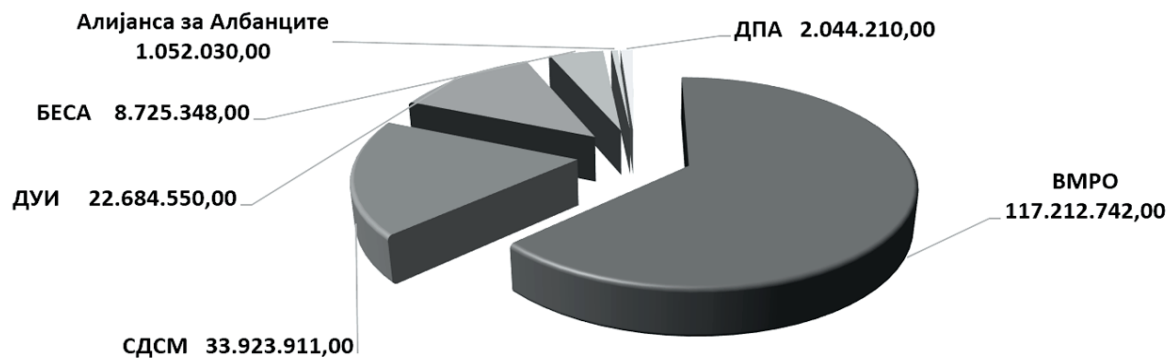
Во интерес на просторот и времето, оваа анализа на приходите и расходите, базирана врз поднесените извештаи од страна на политичките партии, се однесува само на шесте политички партии што освоија најмногу гласови на предвремените парламентарни избори и мандати во Собранието на Република Македонија.

ПАРТИЈА/КОАЛИЦИЈА	ОСВОЕНИ ГЛАСОВИ	ОСВОЕНИ МАНДАТИ
Коалиција предводена од ВМРО-ДПМНЕ	454.577	51
Коалиција предводена од СДСМ	436.981	49
ДУИ	86.796	10
БЕСА	57.868	5
Коалиција Алијанса за Албанците	35.121	3
ДПА	30.964	2

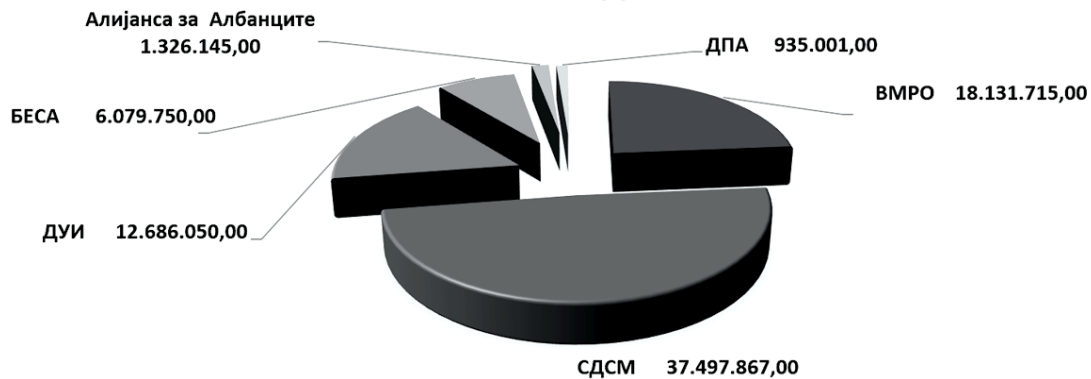
Врз основа на извештаите што законски ги поднесува секоја политичка партија, учесник во изборниот процес, остварените приходи за финансирање на изборната кампања, како и трошењата за неа ќе ги презентираме табеларно и со графички приказ:

ПАРТИЈА/КОАЛИЦИЈА	ПРИХОДИ	РАСХОДИ	РАЗЛИКА
Коалиција предводена од ВМРО-ДПМНЕ	18.131.715,00	117.212.742,00	-99.081.027,00
Коалиција предводена од СДСМ	37.497.867,00	33.923.911,00	3.573.956,00
ДУИ	12.686.050,00	22.684.550,00	-9.998.500,00
БЕСА	6.079.750,00	8.725.348,00	-2.645.598,00
Коалиција Алијанса за Албанците	1.326.145,00	1.052.030,00	274.115,00
ДПА	935.001	2.044.210,00	-1.109.209

РАСХОДИ

ПРИХОДИ

Од презентираниите податоци јасно може да се види која политичка партија колку средства обезбедила за финансирање на својата кампања, но и колку трошоци направила за неа.

Во структурата на приходите на политичките партии доминираат донациите од физички лица, а дел од партиите имаат прикажано и значително високи донации од правни субјекти.

Интересен е фактот дека политичките партии не трошеле во рамките на висината на средствата што ги обезбедиле за финансирање на своите предизборни кампањи. Некои од партиите оствариле заштеди т.е. потрошиле помалку средства од оние со кои располагале (СДСМ, Алијанса за Албанците), а другите направиле многу поголеми трошоци во однос на приходите, т.е. се задолжиле (ВМРО, ДУИ, ДПА, БЕСА) во што предничи Коалицијата предводена од ВМРО, која се задолжила со фантастични 99.081.027,00 МКД или 1.611.000,00 евра.

Според Член 86, Став 1 од Изборниот законик, секој од горенаведените учесници во изборната кампања, од чии листи на кандидати се избрани кандидати за пратеници, имаат право на надомест на трошоците за кампањата од буџетот на Република Македонија во висина од 15,00 денари по освоен глас.

Висината на надоместокот кај парламентарните партии изнесува:

ПАРТИЈА/КОАЛИЦИЈА	БРОЈ НА ОСВОЕНИ ГЛАСОВИ	НАДОМЕСТОК ПО ГЛАС	ВКУПЕН НАДОМЕСТОК
Коалиција предводена од ВМРО-ДПМНЕ	454.577	15,00	6.818.655,00
Коалиција предводена од СДСМ	436.981	15,00	6.554.715,00
ДУИ	86.796	15,00	1.301.940,00
БЕСА	57.868	15,00	868.020,00
Коалиција Алијанса за Албанците	35.121	15,00	526.815,00
ДПА	30.964	15,00	464.460,00

Од оваа пресметка јасно се гледа дека надоместокот што законски им следува на политичките партии ниту приближно не може да ги покрие нивните задолжувања, така што неминовно се наметнува прашањето - од каде тие ќе обезбедат средства да ги покријат преголемите трошења?

Пред најновите измени на Изборниот законик, партиите (коалициите) беа законски обврзани да го поднесат конечниот финансиски извештај за изборната кампања до надлежните институции најдоцна во рок од 15 дена од денот на завршувањето на кампањата, со што временскиот период за нивно „штелување“ беше прилично краток.

Со измените во Член 85, Став 1 од Изборниот законик, рокот за поднесување на вкупниот финансиски извештај за изборната кампања изнесува 30 дена од денот на затварањето на посебната трансакциска сметка за таа намена.

Со додавањето на Став 10 во Член 71 од Изборниот законик, со кој се уредува затворањето на посебната трансакциска сметка во рок од три месеци од денот на објавувањето на конечните изборни резултати, всушност, на партиите (коалициите) им се дава период од четири месеци за поднесување на конечните финансиски извештаи за финансирање на изборната кампања. Ова им овозможува на партиите предолго време да ги дотераат своите финансиски извештаи на начин што може да создаде простор за основани сомневања во законитоста на финансиското работење на политичките партии.

Од тие причини, оваа анализа не може да биде комплетна, а одговорот на поставеното прашање ќе го добиеме по истекот на законски дозволените четири месеци, кога од конечните финансиски извештаи ќе може да се види со какви и од кои извори на средства партиите (коалициите) ги покриле преголемите задолжувања за финансирање на изборните кампањи.

НАЈВАЛКАНАТА
МЕДИУМСКА
КАМПАЊА ДО
СЕГА

Петрит Сарачини, Прес центар на ЦИВИЛ, 11 декември 2016

НАЈВАЛКАНАТА МЕДИУМСКА КАМПАЊА ДОСЕГА

ПЕТРИТ САРАЧИНИ

Начинот на кој се одвиваше предизборната кампања во медиумите е тажен и брутален одраз на реалноста во која се наоѓа македонското општество, вклучувајќи го и начинот на кој тоа се обидуваše да ја реши политичката и општествена криза низ овој изборен процес во Република Македонија, кој многумина и меѓу самите политички актери го сметаа за пресвртница во нејзината историја.

Во речиси ненормални услови создавани со години, медиумскиот амбиент беше поле на битка меѓу заложбите на демократскиот и прогресивниот дел од општеството и јавноста за минимум услови за одржување кредибилни избори, и постојаното опструирање и нарушувања од страна на власта и медиумите блиски до неа. Рамката за таа битка да се одвива во релативно порамноправни позиции од порано беше овозможена со делумното спроведување на законските измени што уследија како последица од Пржинскиот договор. Но борбата за минимумот го замени вистинскиот изборен натпревар, во кој медиумите служат како платформа за соочување и анализирање на политичката понуда и креирање амбиент за информиран избор на граѓаните. По сето она што го видовме, медиумите, во поларизираното и поделеното општество во Македонија, по политички, етнички,

верски и многу други основи, се далеку од тоа да бидат на нивото на задачата што се поставува пред нив како чувари на демократијата и јавниот интерес.

Во таква рамка, овие избори, за разлика од последните неколку изборни циклуси, се разликуваа по тоа дека се одвиваа во медиумски амбиент што е малку поповолен и пропулзивен.

Имаше можност, поради улогата на регулаторот и стриктната легислатива, но и поради поконсолидираната слика кај критичките медиуми и дел од јавноста, колку-толку, да се слушнат различните понуди на конкурентите на изборите, па дури и во медиумите, кои се долго време во функција на пропагандата.

Сепак, тоа ниту оддалеку не ги задоволува критериумите и начините, на кои медиумите треба да известуваат за изборите и политичката понуда во една демократска земја. Сè уште е воочливо доминирањето на власта и пристрасното известување во нејзина полза кај многу медиуми, што може да се докаже преку повеќе индикатори.

И на овие избори се забележуваше дека наместо информација за изборната понуда, анализа на понуденото и соочување на аргументите, добивме медиумска кампања доминирана од обиди за оцрнување на политичкиот противник, дефокусирање од вистинските теми и дебатирање за лажни теми. Наместо дебата, имаше многу повеќе простор за еднонасочна пропаганда, платена или неплатена, сеедно. Тоа е терен на кој одамна доминира власта, која со години, токму преку таквиот начин на „разбирање“ на медиумите, ја доведе Македонија до состојба да биде квалификувана како неслободна земја од угледни меѓународни организации. Така беше и сега, барем судејќи според парите и секундите и просторот што ги потроши и ги искористи секоја од партиите во медиумите.

Отсуство на дебатата, селективното и површно информирање, генерирањето на теми за дискусија во јавноста преку оркестрирани медиумски агенди и потпалувачкиот говор беа главните аномалии, особено во последните 10 дена на предизборната кампања во медиумите.

ОТСУСТВО НА ДЕБАТА

Кога зборуваме за недостиг на вистинска дебата меѓу политичките актери, треба да истакнеме дека тоа е, пред сè, поради одбивањето на владејачката ВМРО-ДПМНЕ да седне на заедничка маса со својот политички противник на медиумско соочување веќе подолго време. Челниците на партиите не се соочија пред граѓаните, ниту пак носителите на листи. Единствено ќе остане забележано појавувањето на Никола Попоски на дебата на ТВ Алсат со другите кандидати од ИЕ 1.

Дебати на националните телевизии имаше на МТВ1, МТВ2, ТВ Телма, ТВ 24 Вести, ТВ Алсат, ТВ21, ТВ Шења, ТВ Арт. Дебати воопшто немаше на најгледаните провладини телевизии, ТВ Сител, Канал 5 и Алфа ТВ. Дебати имаше само на ТВ Нова, во кои често беше забележливо отсуството на претставници од најголемата опозициска коалиција.

Наместо тоа, како супститут за ВМРО-ДПМНЕ на телевизиските дебати, се појавуваа аналитичарите Пандов, Даштевски, Никовски, Каракамишева, Науновски, Костов итн. Примери на директно соочување на партиските кандидати на најголемите две партии речиси и да немаше, освен оној на Алсат и неколкуте обиди со пониските ешалони на МТВ1 на почетокот на кампањата, кои подоцна секнаа.

Кај албанските медиуми беше делумно поповолна ситуацијата, имаше повеќе дебата меѓу власта и опозицијата, иако со забелешките поради одбивањето на владејачката ДУИ, но и на ДПА, да гостуваат во одредени медиуми или да дебатираат со другите партии на Албанците.

На ова се надоврзуваат и проблемите со пристапност до извори и соговорници од „другата страна“. За критичките медиуми е речиси невозможен пристап до изворите блиски до владејачките партии, иако има и случаи на поплаки од провладини медиуми, кои велат дека се соочуваат со тешкотии да обезбедат соговорници од „другата страна“. Во ваква констелација, речиси е невозможно за медиумите да понудат информации што ќе бидат непристрасни и објективни, содржини што ќе прикажат сеопфатно некој настан или одредена состојба во општеството.

За време на кампањата, ВМРО ДПМНЕ ја извести ТВ Телма дека нема да доаѓа на дебатните емисии. По почетните неколку соочувања, вистинска дебата со меѓу претставниците на власта и опозицијата отсутствуваше и на МТВ1.

ДУИ ја бојкотираше ТВ Шења, а ДПА и ДУИ, освен тоа, не прифаќаа дебати со „помалите“ партии, како што ги нарекуваа Движењето Беса и Алијансата за Албанците. На МТВ 2, на пример, можевме да видиме дебата на кандидатите Идриз Орана од ДПА и Дритон Кучи од ДУИ со двајца аналитичари.

Своето „отсуство“ од дебатите на Телма во средината на кампањата го најави и Левица, јавно изразувајќи незадоволство и полемизирајќи на социјалните мрежи со луѓе од уредништвото и раководството на медиумот околу добиената минутажа и простор и форматот на дебатирање на самата телевизија.

И на регионалните и локалните медиуми соочувањето меѓу кандидатите и нивните понуди беше на слично ниво. На пример, дебатата на ТВ ВИС меѓу кандидатите од ИЕ 4 се одржа без Никола Груевски.

АВМУ И ПРИВРЕМЕНАТА КОМИСИЈА ЗА МЕДИУМИТЕ – ЛЕК ШТО ЈА КОНСТАТИРА, НО ЈА ОДЛОЖУВА И НЕ ЈА ЛЕКУВА БОЛЕСТА

Работата на Агенцијата за медиуми и аудиовизуелни медиумски услуги (АВМУ) и Привремената комисија за следење на работата на медиумите за време на изборниот процес, која беше формирана како „специјално тело“ во рамките на АВМУ, успеа само сосем малку да ги ублажи ефектите на повеќегодишното поклопување на медиумскиот простор од страна на центрите на моќ, главно, од оние блиски до владејачките партии.

Можноста за изрекување санкции имаше одреден превентивен ефект, кај одредени медиуми можеби и ефект на „заладување“ во известувањето кој поттикнува себецензурирање. Од друга страна, во целиот овој период се забележуваше дека

ад-хок Комисијата не одлучува со консензус и работи под политички притисок однадвор и однатре, и дека одредени нејзини членови се произнесуваат во јавноста на начин што е непримерен за јавни службеници со ваква специфична одговорност.

За време на функционирањето на новите одредби во изборната легислатива што се однесуваат на медиумите, а кои беа дел од политичкиот договор меѓу четирите партии, забележливо беше дека во содржините на радиодифузерите, за разлика од порано, имаше повеќе простор за опозицијата, а и дека поголемиот дел на медиумите се воздржуваа од отворени напади и потпалувачки говор, за разлика од порано. Тој впечаток секако дека се наруши во последниот дел на кампањата од одредени медиуми.

Но, од друга страна, забележливо беше и дека медиумите се користеа со други средства за манипулирање на јавното мислење, и тоа, пред сè, преку генерирање на неколку теми, кои се третираа со денови од повеќе редакции, и со кои одредени политички опции се прикажуваа на негативен начин, не само преку политичкиот туку и преку етнички, верски и други контексти.

Редакциите тоа го правеа преку пренесување нерелевантни и несуштински делови на ставовите на политичките актери, нивно искривување и ставање во погрешен контекст, како и преку истакнување и пренагласување, или пак минимизирање и криење на одредени настани во уредувачката агенда, односно во редоследот и содржината на вестите. Овој начин на известување, иако е целосно во спротивност со стандардите на новинарството како и за изборно известување, воопшто не беше можно да се адресира во рамките на методологијата и надлежностите на ад-хок Комисијата, а Агенцијата за медиуми, иако формално ги стави во функција механизмите што ѝ беа на располагање, не успеа да влијае суштински во подобрување на известувањето кај одредени влијателни радиодифузери и на целиот медиумски пазар воопшто.

Во првата недела на кампањата ад-хок Комисијата изрече предлог за опомена за ТВ Алфа поради прекршување на член 75 в од Изборниот законик, односно поради тоа што глас на вработен во оваа телевизија се слуша и на рекламни спотови на политичка партија, за ТВ 24 Вести поради прекршување на чл.75 - г од Изборниот законик, односно спојување на рекламни блокови со само една политичка партија во нив и поради емитување изборни реклами на партиите во посебни информативни

емисии, како и за ТВ Нова поради платено политичко рекламирање во информативна програма „Аргументи“ (чл. 76 став 4), како и за надминување на рекламното време на реален час (член 75 г).

За вториот десетдневен период од кампањата, Привремената комисија за следење на медиумското претставување ги објави извештаите од мониторингот со неколкудневно задоцнување. Седницата на 2 декември на ад-хок Комисијата при АВМУ не се одржа поради немање кворум. Во овој период, на 5 декември, Привремената комисија до Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги поднесе Предлози за постапување за Телевизија Нова ДООЕЛ Скопје, ТВ КОМПАНИ 21-М ДООЕЛ Скопје, Наша ТВ ДООЕЛ Скопје, Регионална ТВ Ултра ДООЕЛ Скопје, ТВ Телма ДООЕЛ Скопје и ТВ Алсат-М ДОО Скопје. Комисијата исто така на 8 декември поднесе Предлози за постапување за ТВ Нова Дооел Скопје, ТВ МТМ Дооел Скопје, К Три Телевизија Дооел Куманово и ЕФ-ЕМ 90.3 Спортско радио Дооел Скопје. Сите предлози се однесуваа на пречекорување на времето за рекламирање или емитување блокови на политичко рекламирање во информативни емисии.

Воедно, ад-хок телото го повлече предлогот за прекршочна пријава за Алфа ТВ, бидејќи еден од членовите ја повлекол својата одлука откако по повторен преглед е констатирано дека ТВ Алфа не сторила 5 прекршоци на правилата (квота определена според договорената методологија за работа на Комисијата) за да „заработи“ предлог за прекршочна пријава од телото, како што било однапред договорено за сите медиуми.

Телевизија Нова, на 5 и 6 декември 2016 година ја известила Агенцијата дека се соочува со проблеми при известувањето од митинзите на одредени политички партии. Агенцијата и во овој, најнов случај го повторил својот став дека никој не смее да ги попречува новинарите и новинарските екипи во извршувањето на своите професионални обврски и на тој начин да го ограничува правото на јавноста да се информира за актуелните општествено политички настани.

Сепак, нашиот впечаток дека конкретен епилог и подолготрајни ефекти од улогата на регулаторот и легислативата нема, го засилува фактот дека за ниту еден од предлозите на Комисијата досега нема конкретен судски епилог. А некои случаи што биле разгледувани од Управниот суд биле отфрлени со административни објаснувања, дека се случиле надвор од периодот за кој била надлежна ад-хок Комисијата.

ЈАВНИОТ СЕРВИС СО СПЕЦИЈАЛЕН УРЕДНИК НА ИНФОРМАТИВНАТА ПРОГРАМА: НЕДОВОЛНО ПОДОБРО

Подобрување во известувањето за време на изборите, и во смисла на анализирање на понудата и во смисла на следење на активностите на политичките актери, можеше да се забележи и во информативната програма на Првиот програмски сервис на Македонската телевизија.

Може да се констатира дека тоа се должи, пред сè, на промената на уредувачката политика, која дојде со новиот уредник на информативната програма, привремено назначен додека трае изборниот процес по предлог на опозицијата, согласно со договореното меѓу лидерите на најголемите партии во земјава.

Тоа уште еднаш докажа дека клучот на проблемите во медиумите кај нас лежи во спрегата меѓу уредништвата и раководствата на медиумите со политиката и власта, и дека кога таа спрега е нарушена, медиумите веднаш почнуваат да продуцираат многу пореална слика за општеството.

Но таму беше исто така забележливо дека редакцијата не располага со доволно ресурси за квалитетно реализирање на изборното претставување на кандидатите и следење на предизборните активности на сите политички субјекти соодветно.

ПРИТИСОЦИ, НАПАДИ И ОГРАНИЧУВАЊА ЗА МЕДИУМИТЕ И НИВНАТА СЛОБОДА – ОД СЕКОЈ ВИД, НА СЕКОЈ ЧЕКОР

За време на изборната кампања се случија и неколку други настани и се забележаа неколку појави што се приказ за отежнувачките околности, во кои се реализира правото слободата на информирање и правото на информиран избор.

Случај 1: Кој ги исклучи порталите, технички проблем на провајдерот или...?

На почетокот и на крајот на првата недела на кампањата се случија два напади врз повеќе веб-портали, при што настана неколкучасовен прекин во нивната достапност на интернет. Во јавноста ова исклучување се третираше како мошне сомнително.

Провајдерот УНЕТ се произнесе во јавноста тврдејќи дека станува збор за технички проблем.

На крајот на неделата гаснењето на неколку сајтови што се хостирани кај овој провајдер се повтори, па јавноста со право прашува дали се работи за повеќе од случајност, за обид за загрозување на слободата на изразување и слободата на медиумите?

Случај 2: Клиентелизам во ДИК или медиумско рекетирање?

Јавноста го привлече и случајот на препукувањето меѓу раководството на весникот „Лајм“ и потпретседателот на ДИК, Реџеп Прекопуца.

Од една страна, редакцијата тврди дека била оштетена при тендерирањето за огласи од ДИК во медиумите, обвинувајќи го Прекопуца за намерна грешка во читањето на понудената цена од овој медиум за бараниот рекламен простор.

Од друга страна, Прекопуца обвинува за притисок и уценување од страна на медиумот за да се добие тендерот. Двете страни најавија тужби.

Случај 3: Нема вистина на празен стомак!

Во периодот опфатен со ова известување, јавноста дозна дека дописниците на весниците и изданијата на МПМ од внатрешноста не добиле хонорари од јули 2016 година!

Ова е само една од низата вести што доаѓаат од оваа компанија со месеци и години, секоја полоша од другата што се однесува до работничките права на нејзините работници. А се работи за една од поголемите бизнис-операции, во

чија сопственост се вклучени најбогатите луѓе во Македонија. Ако е така кај најбогатите, блиски до ресурсите на власта, којзнае како е кај другите медиуми и нивните сопственици...

А ЗА ШТО НАЈМНОГУ И НА КОЈ НАЧИН ИЗВЕСТИЈА МЕДИУМИТЕ ЗА ВРЕМЕ НА ИЗБОРИТЕ?

Во медиумската понуда за изборите, и во првата недела од кампањата но и понатаму, доминираше црната кампања и „лажни“ теми и вести: федерализацијата, дискурсот за патриоти и предавници, говорот на омраза на митинзите (кафези, затвори за политичкиот опонент), случајот со снимките на Халкидики, кој е дел од случајот „Шпион“ што внесе и дискурс на стигматизација на ЛГБТИ-популацијата, дел од провладините медиуми се занимаваа и со лажната вест дека починал Сорос, контекстуализирајќи го настанот негативно за опозицијата и граѓанскиот сектор, неколку медиуми го употребија стариот пропагандистички рецепт за „слаба посетеност на митинзи“, или пак „преоѓање на ограноци и членови“ повторувајќи прилози на тие теми речиси секој ден... Како никогаш досега, спинувањето и пропагандата се примарна работа на кампањите, а не информирањето.

Во оваа кампања и медиумските објави се забележуваше и злоупотреба на верски прашања, како, на пример, со пропагандата со медиумските објави дека ако СДСМ дојде на власт, во програмата предвидува задолжително обрезавање или „сунет“, а кај албанските партии со кампањата на „Беса“ и слоганот „ако веруваш во Бога“, но и настапите на Али Ахмети во кои се адресираат со верските прашања на различни начини, што се користеше за градење на верскиот „медиумски профил“ на лидерот на владејачката ДУИ.

Забележлив беше и потпалувачки говор и говорот на омраза, кој делумно доаѓаше од реториката и комуникацискиот пристап на дел од учесниците во кампањата, но делумно е и произведен од самите медиуми, како потпора за темите што треба

да „доминираат“ во кампањата според процените на партиските ПР-стратези (ваквите напади кон политичките противници беа забележливи претежно кај онлајн медиумите). Се забележуваше исто така криење или минимизирање на настани (како што беше случајот со смртта на човек на пат кон митингот на ВМРО-ДПМНЕ во Охрид, или, на пример, односот на провладините медиуми кон пресот на СЈО пред самиот почеток на кампањата).

Во повеќе провладини медиуми, преку наметнатата тема за наводна опасност од федерализација и кантонизација на Македонија, се ширеше потпалувачки говор со кој се нарушува меѓуетничката толеранција во земјата, или се напаѓаат политичките неистомисленници.

СЛУЧАЈ ТВ СИТЕЛ И „ЦЕНАТА НА ДВОЈАЗИЧНОСТА“

Најеклатантен пример за тоа е уредничкиот коментар на ТВ Сител на 6 декември, со наслов „Цената на двојазичноста“. Во уредничкиот коментар беа изнесени еден куп бројки и статистики без извор, кои посочуваат дека двојазичноста ќе ја чини Македонија 50 милиони евра, дека илјадници етнички Македонци ќе изгубат работни места во администрацијата, образованието, здравството, а ќе се вработуваат илјадници нови Албанци. Застрашувањето кулминира со бројката од над 70.000 Албанци, кои ќе се преселат во источниот дел на Македонија и ќе ја сменат етничката карта на населените места. Додека одат овие зборови, во прилогот се гледа исцртување на анимација со мапата на Македонија и три големи стрелки што се движат од западот кон истокот на земјата, претставувајќи ја „наездата“ на Албанците. И сето тоа, без ниту еден извор, без ниту еден факт, но скриено зад флоскулите „уреднички коментар“, „експертите велат“ и спакувано во бројки, графикони и анимации, за да изгледа ем страшно ем уверливо.

За серијата вакви прилози на оваа телевизија од тие неколку дена, АВМУ има спроведено и посебен надзор и изготвено извештај на 24 страници, во кој се констатира дека има прекршување на член 48 од Законот за медиуми

(говор на омраза) и се поведува постапка за натамошно постапување од страна на Комисијата за спречување и заштита од дискриминација според антидискриминациската легислатива, но и пред Основното јавно обвинителство во смисла на адресирање на овие повреди согласно со Кривичниот законик. Допрва треба да се види како на овој надзор на АВМУ од 28 декември 2016 и предлозите за постапување кон ТВ Сител ќе одговораат Антидискриминациската комисија и ОЈО.

Сличен таков пристап има и во документарецот што го третира ликот и делото на милијардерот Џорџ Сорос и неговите фондации, а кој во последните денови на кампањата беше емитуван на јавниот сервис МТВ1, како и на ТВ Сител, Алфа, Сител 3, Канал 5... Документарец, претежно базиран врз полувистини, шпекулации, теории на заговор, во кој, секако, не се заборава повеќепати да се повлече паралела меѓу лошиот Сорос и неговите домашни јатаци во ликот на опозицијата и граѓанскиот сектор во земјава.

Сепак, не е дека нашата јавност не знае и не е сензибилизирана за тоа што е примерно, а што не е во медиумите. Еве, на пример, вниманието на јавноста во овој период го привлече коментарот на Оливера Трајковска во емисијата Топ тема, кој го содржеше поимот „аутизам“ и реакцијата на родител на аутистично дете, кој побара од новинарката и медиумот да се извинат за погрешната употреба на поимот. Редакцијата и новинарката не се извинија, бидејќи сметаа дека зборот е употребен во сосем друг контекст, кој не ги стигматизира оние што се болни од аутизам.

НАЈМНОГУ „КРВ“ – ВО БИТКАТА НА ИНТЕРНЕТ

Онлајн-дискурсот стана доминантно бојно поле на пропагандата, а клеветењето и навредувањето, континуираното стигматизирање и демонизирање на одредени субјекти од политичкиот, но и од граѓанскиот сектор, како и едностраното и пристрасно „новинарство“ на дигиталните платформи беше секојдневје и за време на кампањата за предвремените избори. Ваков пристап беше особено воочлив на порталите Куир, Република, Нетпрес, Пресс24, Пулс 24, Вистина, Вести... Наспроти тоа, ги имаме и Мактел, Инфомакс, Народен глас, Центар нјуз, каде пак, освен овие работи, има и недоличен и офанзивен навредувачки речник.

Во овој период се забележува и појавување на сајтови со лажни вести – по урнекот на велешките сајтови во американската кампања, отворени во Хрватска, Србија, Црна Гора, Босна, Бугарија, Албанија, кои објавуваат ексклузивни вести на штета на некоја политичка опција. Такви објави во текот на неделава имаше на сметка опозицијата, пред сè, во однос на релациите на СДСМ и нејзиниот лидер Заев со Албанците.

ВЛАСТА ИСТУРИ ПАРИ, ОПОЗИЦИЈАТА СЕ ОБИДЕ ДА ПАРИРА, МАЛИТЕ ПАРТИИ И ПАРТИИТЕ НА АЛБАНЦИТЕ СО СКРОМНИ КАМПАЊИ

Што се однесува до платеното политичко рекламирање, кое се интензивираше со официјалниот почеток на кампањата, ниту во овој поглед работите не течеа непречено во овој период. Главна констатација е дека за разлика од порано, кога медиумите триеја раце поради средствата што се влеваа кај нив за време на кампањите, сега, поради драстичното намалување на цената на рекламирање, но и други околности, се чини дека рекламирањето претставува и товар за медиумите не само во пазарна туку и во политичка смисла.

Опозицијата се пожали дека на одредени телевизии не може да закупи термини што се слободни и не се закупени од други опозициски партии.

Телевизијата Телма се жалеше во јавноста на неажурност на партиите и надмен однос од повеќе аспекти за време на преговарањата околу рекламирањето на партиите на оваа телевизија. Во овој контекст ќе потсетиме и на препукувањата меѓу ДИК и весникот „Лајм“ околу разгледувањето на понудата за огласување доставена од овој медиум, која доби и други димензии, за што веќе напишавме подетално погоре во извештајов.

Кај медиумите на македонски јазик доминираше кампањата на ВМРО-ДПМНЕ. Следувааше таа на опозицијата предводена од СДСМ, додека другите партии и коалиции беа многу помалку застапени. Кај медиумите на албански јазик, многу подоминантна беше кампањата на ДУИ, видлива беше и кампањата на Движењето БЕСА, а се забележуваше дека и Социјалдемократскиот сојуз има кампања и кај албанските медиуми. Другите партии и коалиции во „албанскиот блок“, речиси и да не се забележаа во платената политичка програма, и воопшто водеа многу поскупо медиумски кампањи.

БЕЛЕШКА: Предмет на разгледување на оваа анализа се аспектите што се однесуваат на медиумите и на човековите права (пред сè, правото на изразување), избирачките права и медиумската легислатива што се однесува на изборите. Извори врз кои ја базираме нашата анализа се наоди на истражувачкиот тим на ЦИВИЛ, медиумските содржини, но и извештаите на АВМУ и ад-хок телото што го оценува медиумското известување во овој период, Државната изборна комисија, како и извештаите на другите НВОа, граѓански и експертски организации што го следат медиумското известување во овој период.

(Петрит Сарачини е медиумски експерт, новинар, уметник и активист, член на проектниот тим на ЦИВИЛ)

ПРЕПОРАКИ: КАКО ДО ИЗЛЕЗОТ?

Со цел постигнување фер и слободни избори во Република Македонија, од суптинско значење е не само да можат гласачите на денот на изборите да го реализираат своето право на глас без заплашувања, притисоци и неправилности, туку и да може да дојдат до гласачката кутија добро информирани за изборот што ги очекува.

За жал, состојбата со слободата на медиумите во Република Македонија наместо да се подобри е влошена во последниве години, што привлекува критики на бројни меѓународни организации како што се Фридам Хаус (која што го прогласи медиумскиот сектор за “неслободен” во 2016) и Репортери без граници (Reporters Without Borders), кои предупредија дека “селективната распределба на државното рекламирање се искористи за вршење контрола и замолчување на медиумите”. Известувањата на ЦИВИЛ во однос на медиумското опкружување во месеците пред парламентарните избори на 11 декември, 2016, исто така ги изразија овие проблеми.

Имајќи го предвид сегашното медиумско опкружување, наивно би било да се очекува медиумите да играат ваква круцијална улога во јавноста и политичките процеси во земјава во блиска иднина. Прво и најважно: без претходно да се подобри политичката состојба, не може да се очекува подобрување на состојбата во медиумите. Медиумите се огледало на општеството, а секое општество добива и власт и медиуми какви што заслужува. Грдата слика на македонското општество мора да се поправа од повеќе аспекти, а за ова е потребно политичка волја.

Моментално медиумите се узурпирани од страна на партиите на власт, функционираат без судство што ќе санкционира говор на омраза и јавни повици за линч, насилство и убиства и се без доследно спроведување на законодавството за клеветата и навреда.

Без драстични промени на ваквите услови, едноставно не евозможен одговорен и транспарентен медиумски сектор.

Без овозможување фер пазарни услови за медиумите, и фер услови за работа за новинарите не се возможни слободни медиуми.

Без почитување на стандардите на новинарската професија и кодексот на етика нема слободни медиуми. Доколку новинарите сами не си ги решат работите, секогаш ќе оставаат простор некој друг однадвор да им ги решава. Саморегулацијата е еден од столбовите врз кои почива независното новинарство. Таа треба да се прегрне и да се негува, а не да се саботира и да се банализира.

Без вистински независен јавен сервис, кој ќе биде пример светилник за другите медиуми за стандарди и квалитет, ниту квалитетот на содржините во приватните медиуми, кои сепак имаат и приватни бизнис-интереси, нема да се промени.

Доколку не се извршат драстични промени во делот на регулативата, саморегулативата и финасирањето на медиумскиот сектор, може да очекуваме дека ваквите проблеми не само што ќе продолжат, туку напротив и дека ќе се влошуваат и ќе се деградираат дополнително, со што ќе се влијае негативно и на шансите на Македонија воопшто да излезе од оваа општествена криза, која може да има и подалекосежни регионални импликации.

ДИРИГИРАНИТЕ МЕДИУМИ ПАК ПО СТАРО: ПОСЛУШНИТЕ ПРОПАГАНДИСТИ НА ВЛАСТА ЕДВАЈ ГО ДОЧЕКАА КРАЈОТ НА МАНДАТОТ НА АД ХОК ТЕЛОТО!

ДЕХРАН МУРАТОВ

По завршувањето на изборите и престанувањето со работа на ад хок телото за медиумско регулирање за време на изборниот процес, продолжи силната контрола на власта врз медиумите во Македонија. Уредниците на одделни диригирани медиуми, наместо непристрасно да известуваат, веднаш се вратија во добро им познатата улога на „службеници на партијата“, создавајќи пропагандни содржини, како маркетинг-агенти, пред сè, на ВМРО-ДПМНЕ.

Откако Државната изборна комисија на Република Македонија го поништи гласањето во тетовското село Теарце и донесе одлука за прегласување, провладините медиуми постојано пуштаа видеоанкета со изјави од исти жители на Теарце, кои изјавуваа дека изборите на 11 декември 2016 година беа фер и демократски и дека нема потреба повторно да се гласа. Ова е само пример како медиумите што години се под силна контрола на власта, се обидуваа преку низа диригирани и нарачани прилози и текстови да ги прикажат изборите за успешни, а ВМРО-ДПМНЕ за апсолутен победник.

Нејасно е зашто ад хок телото за медиуми не функционираше и не ја следеше работата на медиумите по завршувањето на изборите на 11 декември? Телото е формирано како политички договор во Пржино да ги мониторира содржините на медиумите до целосно завршување на изборите, а изборите не завршија на 11 декември, затоа што имаше прегласување во Теарце.

Овој „пропуст“ го искористија провладините медиуми да шират негативна пропагандна преку медиумски содржини против опозицијата. Имаа простор за манипулирање преку своите прилози да ги заплашуваат граѓанките и граѓаните дека доколку опозицијата предводена од СДСМ добие уште едно пратеничко место, тогаш ќе настане кантонизација, федерализација и поделба на државата.

За ваквите прилози ад хок телото не реагираше, бидејќи „му заврши мандатот“ на 11 декември!

ЦИВИЛ побара мислење од неколку експерти за (не)професионалниот однос на медиумите кон изборите и за начинот на известување за време на кампањата, на изборниот ден и во постизборниот период.

Директорката на Советот за етика во медиумите на Македонија, Марина Тунева, вели дека политичарите преку медиумите се бореа да си го добијат „заслужениот простор“, а новинарството одигра улога на сервилен служител во таа намера. И притоа, медиумите не умееја да одлучат самите, туку дозволија тоа да го направат други во нивно име.

„За жал, многу медиуми паднаа на тестот на професионалноста и не успеаја да се ослободат од притисокот на политичката ситуација. Освен што се претворија во разгласни станици на политичките партии, својот простор го злоупотребуваа за да им го отстапат на политичките актери и на нивната агенда и пораки, па дури и кога тие содржеа потпалувачка и воинствена реторика. Остана перцепцијата што долго трае, дека етиката не е во сржта на работењето на медиумот, туку таа е само мисловна именка“, вели Тунева.

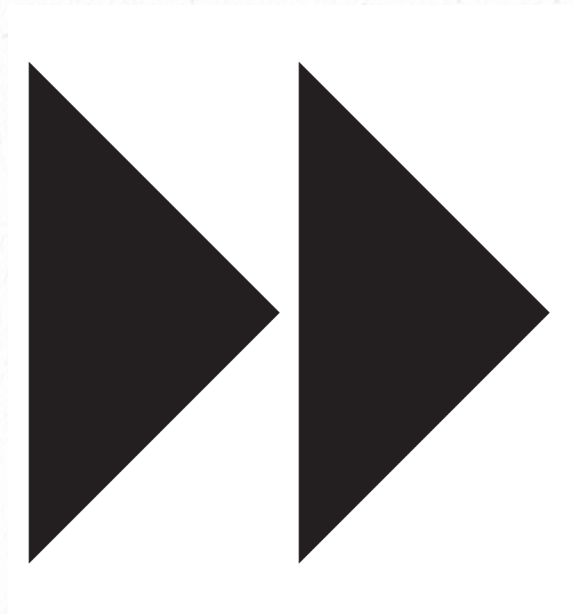
Комуникологот Сефер Тахири, за ЦИВИЛ изјави дека Македонија се наоѓа длабоко на листата на неслободни медиуми, бидејќи на неколку медиуми има текстови со исти наслови, со исти теми, што покажува дека тие содржини доаѓаат од некоја партиски центар или пропагандна служба.

„За жал, ова е вистинската слика за медиумите кај нас. Известувањето е еднодимензионално и еднонасочно. Се прават деструктивни теми, каде што се напаѓа опозицијата, невладините организации, критичките медиуми, со цел да се прикаже дека ВМРО-ДПМНЕ е вистинскиот победник на овие избори. Често, во одредени медиуми, има и говор на омраза, дискриминација, клевети..., кон неистомислениците на владејачката партија“, вели Тахири.

Снежана Трпевска од Македонскиот институт за комуникациски студии, за ЦИВИЛ изјави дека пред да започне изборната кампања, имаше еден привиден период на подобрување во медиумското известување за политичките актери. Таа додава дека тоа беше намерно

направено, колку да се остави позитивен впечаток пред меѓународната заедница, особено како резултат на вториот политички договор од Пржино.

„Провладините приватни медиуми дадоа многу повеќе простор во вестите за опозицијата и ‘го намалија’ демонизирачкиот дискурс кон опозициските и кон другите критички гласови, а МТВ релативно балансирано известуваше за сите политички актери и теми. Но како се доближуваше кампањата, така почна да станува јасно дека тоа навистина било само привид. Си се вратија на свое, што би се рекло. Повторно ја гледаме истата демонизирачка реторика кон опозицијата, еклатантното фаворизирање на партијата на власт и некритичкото пренесување на отворениот говор на омраза што доаѓа од највисоки политички функционери од власта“, вели Трпевска.

ЦРНА

КАМПАЊА

ЦРНА КАМПАЊА

МАЈА ИВАНОВСКА

Наместо предизборна кампања во која медиумите се арена за соочување и анализирање на политичката понуда, Македонија се соочи со една тажна и брутална слика на реалноста во која се наоѓа македонското општество. Наместо акцент на понудените програми на политичките партии, во можеби најважните избори од осамостојувањето на Македонија до денес, македонското предизборие беше исполнето со жестоки обвинувања, навреди, спинувања, дефокусирање на јавноста и грда политичка игра.

Негативната кампања, чија цел е да се дискредитира политичкиот противник каде што не се почитува човековото достоинство, се врши негативно врамување и стереотипизации, каде што се пласираат лични напади кон политичките противници, ја достигна својата кулминација до таа мера што Македонија слободно може да влезе како пример покрај дефиницијата за црна кампања.

Црната кампања стана заеднички именител на сите учесници во изборниот процес. Фокусот на кампањите беше насочен кон корупција, криминал, прислушуваните разговори, спинување на дел од политичката понуда на партиите, без избирање средства. Иако беше очекувано дека оваа предизборна кампања ќе биде една од највалканите досега, со оглед на фактот што овие избори претставуваат политичка пресвртница, партиските експерти за PR и политички маркетинг спроведоа извонредно успешна тактика на наметнување одредени теми, со цел дефокусирање на јавноста од реалните проблеми.

Ваквата тактика е особено развиена од ВМРО-ДПМНЕ, која убедливо ги остварува предвидувањата на креаторите на сегашната политика. Извонредно совладаните техники на спинување и пизма, збогатени со дневнополитичка пропаганда, за жал, имаат максимална успешност. Сè уште постои голем број од јавноста што ги „купува“ овие „производи“, иако по ниту една основа, со оглед на сите проблеми со кои се соочува македонското општество, не смееше да станат теми од јавен интерес и дополнително да го распарчат и онака поделеното општество.

Дефокусирањето од вистинските проблеми беше присутно во сите форми и облици, од спотови за убавините на Македонија до меѓусебни обвинувања за одговорноста за пропаѓањето на Македонија. Ова најчесто имаше силен националистички призив и демонизирање на цели етнички и верски заедници, како и етикетирање на голем број граѓанки и граѓани како предавници и шпиони. Непрекинато и агресивно беше вадењето од контекст на изјавите на политичкиот противник што се користеа како ладно оружје против нив, преку вешто избегнување на горчливите прашања и предизвици. Вестите и јавните настани беа засновани врз евини политички памфлети преполни со говор на омраза и повици за екстремно насилство.

Македонија остана жедна за вистинска политичка дебата во која опозицијата нема да ја загризува фрлената јадица од власта, која наметнуваше вештачки и деструктивни теми и содржини. Наместо да ги игнорира наметнатите теми, опозицијата длабоко навлезе во полемика за двојазичноста и наводната федерализација и кантонизација на Македонија.

Иако Никола Груевски на самиот почеток на изборната кампања наместо црна кампања, најави 500 страници реална програма на ВМРО-ДПМНЕ, реалноста беше многу поинаква.

„Сакам да ви потенцирам на сите вас граѓани на Македонија, има не 101, туку повеќе од 1001 причина зошто да не гласате за опозицијата, но ние не ве труеме со таква негативна кампања, нивната омраза и деструкција говори за нив, ние ви даваме над 500 страници полни со причини во нашата програма зошто да гласате за нас... Ние нудиме огромен број реални проекти и мерки“ порача Груевски на предизборниот митинг во Скопје.

Најавата на кампањата на прв поглед изгледаше дури и преоптимистички, за она што подоцна стана главна точка на говорите на Груевски на митинзите низ Македонија.

„Покрај двојазичност на целата територија, Зоран Заев очигледно ветувал и кантонизација на Македонија. Кантонизација на Швајцарија е една работа, а сосема друга работа е на Балканот. Кантонизација на Македонија би значело пет, шест кантони, кои со текот на времето еден по еден на легален начин со одлука на нивните локални кантонски влади ќе се отцепуваат. Такво нешто не ни треба. Мораме да застанеме на патот на оваа луда идеја на Зоран Заев. Мораме да застанеме затоа што тоа ќе има сериозни последници од големи размери. Дали ќе биде за три или за пет години, проблемите ќе дојдат пред нашата врата. Ние само им укажуваме на сите дека ќе ни го растурат мирот, ќе ни направат големи проблеми и да се закрвиме. На 11 декември масовно да го пресечеме тоа и ќе им кажеме каква Македонија сакаме и дека никој не може да управува со нас“, изјави Груевски на митингот во Велес.

Покрај ваквите изјави, во политичките говори сè поприсутни беа и личните навреди, закани и уцени, како и говорот на омраза. Па така, слушавме како Зоран Заев треба да биде затворен во кафез на плоштадот, бидејќи таму му е местото. Слушнавме како треба да завршат сите „предавници“ како него.

„И тој дојде овде во Делчево и зборува, да станел Гоце Делчев, што ќе кажел за нас како Влада, која изгради толку многу работи, која привлече толку многу инвеститори, која даде толку многу енергија, сила, привлече толку многу инвеститори, која им даде толку многу енергија, сила, помош на земјоделците во Македонија и редица други работи. Тој најде да го цитира Делчев. Јас ќе му кажам. Да беше Делчев денеска жив, тој немаше да може со него да се поздрават, на него ќе му беше пратен само Косето да ја заврши приказната со таков човек“ – рече Груевски на говорот во Делчево. Со тоа, Груевски отворено се закани со убиство, на што не реагираше ниедна релевантна институција, што не е ни чудно, имајќи предвид дека се под целосна партиска контрола.

Иако се чинеше дека опозицијата води за нијанса посветла кампања, сепак, не остана имуна на провокативните говори, па така Зоран Заев преку говорницата од скопски Чаир му се обрати на лидерот на ВМРО-ДПМНЕ со зборовите: „Додека јас зборувам за Гоце Делчев, ти Никола, се закануваш со Косето. Но сè што има почеток има и крај. Никола, како се вика десната рака на Косето? Се вика Докурчев. Што да ти кажам повеќе, Докурчев и Косето“.

Она што е сериозно загрижува во ваквата реторика е тоа што кандидати, носители на пратенички листи, јавно повикуваат на линч на политичките противници, реферирајќи на личности од минатото како Андон Лазов – Косето, чиј прекар бил Касапот, што доволно ја објаснува неговата улога во националното движење. Токму со такви фигури од историјата на Македонија Груевски ја водеше целата кампања, а „реалните“ проблеми и неговите „реални“ решенија беа и останаа само декор.

Негативната кампања, покрај говорите на кандидатите, осамна и во пропагандниот материјал на партиите, и печатените и електронските медиуми. Па така, присутен беше печатен пропаганден материјал со содржина: „СДСМ сака да ја федерализира Македонија! Највисоките национални интереси се предмет на пазарење на СДСМ. СДСМ ја става на коцка целокупноста на Република Македонија.“

На неколку од спотовите што се емитуваа на телевизиите единствената цел им беше да се дискредитира политичкиот противник, без почит кон човековото достоинство, негативно врамување, стереотипизации и лични напади кон политичките фигури во двете најголеми политички партии од македонскиот блок.

Агенцијата за аудиовизуелни медиумски услуги до Основното јавно обвинителство – Скопје ги испрати спотовите: „Со гласот за ВМРО-ДПМНЕ ти стануваш соучесник во овие злодела!“ (нарачател СДСМ) и „Виткање кичма или државен интерес“ (нарачател ВМРО-ДПМНЕ), поради индиции за прекршување на Член 48, на што Основното јавно обвинителство одговори дека нема да поведе кривична постапка, бидејќи „од содржината на двата спота произлезе дека од кривично-правен аспект, не постои основано сомнение дека било извршено кривично дело што се гони по службена должност“.

Зад вештачки наметнатите теми се скри вистинската дебата за тоа колку Македонија ќе добие, а колку ќе изгуби на овие избори. Зад причините за

дефокусирање на јавноста се крие фактот за немањето желба, а ниту храброст, за дијалог и приоритет за решавање на реалните проблеми со кои се соочува државата, како нефункционирањето на државните институции, што се покажа и за време на изборната кампања, па и во постизборниот период, пред и по објавувањето на резултатите.

Ниту во постизборниот период не беше изоставена оваа црна реторика, за што сведочат случувањата пред Државната изборна комисија, каде што високи претставници на ВМРО-ДПМНЕ јавно повикуваа на некаква „ноќ на долгите ножеви“. Груевски настапи со својот Проглас преку кој не само што се потврди црната и деструктивна кампања што се водеше во изминатиот период туку и намерите на оваа партија за брутална пресметка со сите оние што им стојат на патот, од странски медијатори, амбасадори, дипломати до претставници на граѓанскиот сектор.

Она за што ЦИВИЛ – Центар за слобода предупредуваше повеќе од една година пред почетокот на изборниот процес, излезе на виделина, а дел од политичките субјекти останаа глуви и неми пред конструктивноста и соработката што ја понудивме. Напротив, ЦИВИЛ, како и голем дел од граѓанскиот сектор, па дури и дел од државните институции, како Специјалното јавно обвинителство, беа само уште една од целите на црната кампања. На менито на партиите на власт и нивните послушнички медиуми беа навредите, клеветите, говорот на омраза, обични измислици, па и јавни повици за егзекуција и линч на активисти, интелектуалци и опозиционери.

Во напорите за решавање на веќе предолгата политичка криза во Македонија, интелектуалната и академската јавност, опозицијата – сега зголемена и проширена, граѓанскиот сектор и медиумите не смеат да подлегнат на провокациите и диктатот на деструктивните структури во јавната сфера. Мора да се отфрлат сите деструктивни теми наметнати од власта, чија единствена цел е дефокусирање на пошироката јавност од горчливите проблеми со кои се соочуваме. Ставањето под тепих на сите прашања што се приоритет за оваа држава едноставно мора да престане. Секоја националистичка и милитантна реторика мора да биде решително осудена!

ДВЕСТИ ТЕШКИ
ДЕНОВИ ЗА
МАКЕДОНИЈА

ДВЕСТИ ТЕШКИ ДЕНОВИ ЗА МАКЕДОНИЈА

МОНИКА ТАЛЕСКА

Македонија во втората половина на 2016 година, не постигна никаков посебен напредок на планот на враќање на демократијата, владеењето на правото, работата на Специјалното јавно обвинителство (СЈО) и слободата на говорот.

Откако пропадна и вториот обид, 05 јуни, 2016 година, за одржување на предвремени парламентарни избори, за да стават крај на политичката криза (која кулминираше со аферата „Прислушување“ на 09 февруари,

2015г.) продолжи неизвесноста за имплементацијата на Договорот од Пржино. Продемократската јавност, учесниците во Шарената Револуција, граѓанското општество, будно го следеа секој чекор на политичката елита од ВМРО-ДПМНЕ, која од друга страна, ги попречуваше прогресивните зачетоци, особено од агендата на СЈО.

Владејачката партија ВМРО-ДПМНЕ и коалициските партнери и понатаму ја држеа државата во заложништво. Секој обид за напредок и враќање на правдата беше проследен со жестоки опструкции од центрите на моќ.

На 31 август, сепак, лидерите на четирите партии кои го склучија Договорот за надминување на политичката криза во Пржино, Никола Груевски (ВМРО-ДПМНЕ), Зоран Заев (СДСМ), Али Ахмети (ДУИ) и Мендух Тачи (ДПА) со посредство на меѓународната заедница, го потпишаа „анексот“ кон Договорот и се договорија за конечен датум на изборите - 11 декември 2016 година. По трет пат беа закажани предвремени избори, со императив, да бидат слободни, кредибилни, фер и демократски, да стават крај на политичката криза. Во меѓувреме, се договорија да тече

истрагата и судската разрешница за кривичните дела, кои произлегуваа од аферата „Прислушување“.

Условите не се исполнија. Изборите се одржаа.

ВМРО-ДПМНЕ освои 51, СДСМ 49, ДУИ 10, ДПА 2 мандата. Се појавија нови релевантни партии во албанскиот блок: Беса која освои 5 мандати и Алијанса за Албанците 3 пратенички места. Една година по оставката, на Груевски од премиерската функција, (генералниот секретар на ВМРО-ДПМНЕ, Емил Димитриев од 18, јануари 2016 година е назначен за премиер на Р.М.), претседателот Ѓорге Иванов, повторно му го враќа мандатот да формира нова влада. Државата заглави во уште подлабока политичка криза. Партиите на етничките Албанци излегоа со децидни барања како дел од нереализираниот Охридски рамковен договор (потпишан на 13 август 2001) Неизвесно е дали ВМРО-ДПМНЕ ќе успее да оформи нова влада или мандатот ќе го добие СДСМ, согласно со законот. Граѓан(к)ите се во агонија. Стравот од неизвесноста, враќањето на стариот систем кој ги држеше институциите под контрола е уште посилен. Потребата од медијаторство на меѓународната заедница, повторно е императив за македонската држава.

јули и август

ЛИДЕРОТ ГРУЕВСКИ И НАТАМУ МАКЕДОНСКИ ПРЕМИЕР ВО „СЕНКА“

Катастрофалните поплави кои што на 07 август, 2016 година го зафатија Скопје и околните населени места, во кои ги загубија животите над 20 мина, а двојно повеќе беа повредени, што причинија енормни материјални штети, всушност ја отворија повторно реалната слика на македонската политичка сцена. Лидерот на ВМРО-ДПМНЕ, Груевски покажа дека е всушност македонскиот премиер „во сенка“. Со популистички методи со герила акција „Владата назад, Груевски издава команди“, тукушто вратен од летување во Анталија, тој повторно им го навреди интелектот на своите сопартисјци, министрите, а особено на актуелниот премиер Димитриев. Со единствен фокус да собира политички поени, со телефонот во раце, со ритмички движења создавајќи тензија, ја играше улогата на македонски месија, повторно бескрупулозно демонстрирајќи ѝ на македонската и меѓународната јавност, дека во Македонија, ВМРО-ДПМНЕ е државата и дека нема сила што него ќе го симне од тронот. А, трагедијата во голема мерка, подоцна се потврди дека е последица

на децениската негрижа на локалните и централната власт!

Лидерот на СДСМ, Заев пак ги повика граѓаните на хуманост и солидарност, да се воздржат од обвинувања и од јавно жигосување на политичарите во време на трагедијата. Убеден дека за три недели, на најавената лидерска средба, ќе се донесе одлука за формирање преодна Влада и за закажување избори на 11 декември и целосно остварување на договореното во Пржино.

Специјалното јавно обвинителство (СЈО) под палката на Катица Јанева во овој период работи со засилено темпо, но секој чекор во борбата со криминалот во Македонија се доведува во прашање поради некооперативноста на македонските судови. Скопскиот Кривичен суд ги одби трите предлози на СЈО за изрекување мерки на претпазливост за осомничените во случајот „Тврдина“. Ним нема да им бидат одземени пасошите, исто како што неодамна е одбиен предлогот на СЈО за одземање на патните исправи на ексминистерката за внатрешни работи, Гордана Јанкуловска. Единствено ефектуирана е мерката за Горан Грујовски, ексначалникот на Петтата управа. СЈО смета дека има докази, оти групата организирила

уништување на два система за следење на комуникации, со што државата е оштетена за 10 милиони евра. Во меѓувреме, еден од осомничените во случајот „Тврдина“, Тони Јакимовски, шеф на кабинетот на поранешниот директор на УБК, Сашо Мијалков, е унапреден во генерален директор на Југоисточниот европски центар за спроведување на законот (SE-LEC), меѓународно тело за борба со криминалот, вклучувајќи организиран криминал, во Југоисточна Европа. Јакимовски е еден од 56-те помилувани лица, кои се најдоа на листата на сега повлечената, колективна аболиција на претседателот Иванов.

На политичката сцена токму во овој период, ДУИ не го криеше незадоволството од владејачката коалиција. Албанската опозиција обвини за големи манипулации во Избирачкиот список и изрази недоверба и сомнеж дека реформите ќе овозможат кредибилни избори. За движењето БЕСА, методологијата е неуспешна.

Недела по поплавите, кога граѓанските активисти се бореа со урнатините и калта, зашто власта и овој пат потфрли, пратеничката група на СДСМ предложи вонредна собраниска седница и побара одговорност. Собранието дури на

осмиот ден по поплавите донесе мерки за помош на настраданите. Јавноста ги критикуваше политичарите дека „купуваат“ политички поени, врз грбот на настраданите граѓанки и граѓани.

На 13-ти август, 2016 година Македонија запиша 15 години, откако е парафиран Охридскиот рамковен договор, којшто требаше да стави крај на воениот конфликт и да биде фундамент на меѓуетничкиот соживот во државата. За жал, граѓаните се уште се борат за основните човекови права.

јули и август

ПРЕД ОДЛУКАТА ЗА ВОНРЕДНИ ИЗБОРИ, МАКЕДОНИЈА СЕ ПРЕЗАДОЛЖУВА!

На 10 дена до средбата на лидерската четворка: Груевски, Заев, Ахмети и Тачи закажана за 31 август, кога, по ревизијата на оствареното од Договорот од Пржино, се очекува да се одреди датумот на вонредните парламентарни избори, Македонија го продлабочи буџетскиот дефицит за 4 отсто. Ниту евро-обврзницата од 450 милиони евра издадена на 19 јули, 2016 година не може да ги покрие расходите на власта. Со вториот ребаланс на буџетот, којшто е веќе испратен во парламентот, на

оштетните семејства во поплавите, ќе им се авансира минимални отштета од по 500 евра. А, Владата не се откажува од „капиталните проекти“ -Панорамското тркало и Рајска градина вредни 33 милиони евра! Кредитниот рејтинг на Македонија падна на ББ од ББ+, објави кредитната агенција „Фич“. Сè ова, поради новото задолжување со евро-обврзницата, политичката криза, која почна од февруари минатата година, повеќемесечните протести, неуспехот од пржинскиот Договор и пропаднатите предвремени парламентарни избори во април и јуни 2016 година. Но, и поради опструкциите во работата на СЈО. Сега, логично е прашањето, како може да паѓа рејтингот на држава во економска ренесанса, со перманентни инвестиции и вработувања (според вокабуларот на власта)?!

Ова е период кога СЈО бележи пообемни активности, но судските разврски се далеку. Кривичниот совет на Основниот суд Скопје 1, го продолжи куќниот притвор на битолскиот градоначалник, Владимир Талески за нови 30 дена, за случајот „Транспортер“. Но, Талески продолжи да потпишува документи за општината, дури и договор вреден 5.4. милиони евра. Распитот за случајот „Тврдина“ е одложен, зашто ексминистерката

Јанкуловска, осомничена за незаконско уништување опрема, побара увид во доказите. Три часа траеше распитот на градоначалникот на општина Центар, Андреј Жерновски, за случајот со демолирање на Општината во 2013 година. Во СЈО, во улога на сведоци ќе се појават Мендух Тачи, лидерот на ДПА и Самка Ибраимоски, лидерот на Партијата за целосна еманципација на Ромите. СЈО воспостави надлежност за случајот „Шпион“ и го побара предметот против новинарот Зоран Божиновски.

август и септември

ДАТУМОТ ЗА ИЗБОРИ Е ДОГОВОРЕН, СЕ ДРУГО Е НЕИЗВЕСНО

Лидерите на четирите најголеми политички партии на 31 август, 2016 година се согласија предвремените парламентарни избори, деветти по ред во самостојна Македонија да се одржат на 11 декември. Услови за слободни избори треба да обезбеди преодната Влада. Парламентарното мнозинство го изгласа новиот состав на македонската техничка Влада со мандат од 100 дена. Опозицијата која ја предводи СДСМ и во оваа влада учествува со Фросина Ташевска – Ременски, министерка за

труд и социјална политика, а Оливер Спасовски е новиот министер за внатрешни работи. Нивната обврска, меѓу другото е да ги департизираат министерствата и да ги насочат капацитети и ресурсите во функција на слободни избори. СДСМ учествува и со тројца заменици министри: Кире Наумов за финансии, Александар Кирацовски за информатичко општество и администрација и Љупчо Николовски за земјоделство, шумарство и водостопанство. Договорено е Собранието да се распушти и да распише избори на 12 октомври. И од ВМРО-ДПМНЕ и од СДСМ се надеваат на изборна победа. Формалниот премиер Димитриев бара коректна соработка, наместо конфликти меѓу министрите и замениците.

Во овој период, власта на чело со партискиот лидер, Груевски влече чудни потези. Потврда за ова е именувањето на Оливер Андонов за министер за внатрешни работи со мандат од само 24 часа. Тој, пак, веднаш го назначи Митко Чавков (неговиот претходник) за прв човек на Бирото за јавна безбедност, а потоа согласно со Договорот во Пржино си поднесе оставка, за да го прими новото решение за дополнителен заменик министер на МВР во преодната Влада. Овој потег упатува

на турбулентни наредни 100 денови во МВР. Именувањето на Чавков преку ноќ, за директор на Бирото и вработувањето нови партиски кадри во МВР во очи на изборите, ги јакне сомнежите во реализација на кредибилни избори. Наместо департизација, партијата уште поцврсто сраснува со државата.

СЈО ги одби жалбите на обвинетите во случајот „Шпион“, но предложи намалување на изречените казни, а за дел од обвинетите побара условни казни. Обвинителството под лупа го стави проектот „Скопје 2014“. На распит беше повикана министерката за култура, Елизабета Канческа-Милеска. Сведочеше и најбогатиот македонски бизнисмен, Орце Камчев.

септември

МАКЕДОНИЈА ЈА ТРЕСАТ ПОЛИТИЧКИ ЗЕМЈОТРЕСИ

Не само серијата силни земјотреси, кои достигнаа јачина од 5.3 степени според Рихтеровата скала, со епицентар на неколку километри од македонската метропола, во населените места погодени од поплавите, граѓан(к)ите на Македонија 25 годишнината од независноста на земјата (08, септември,

2016г.) ја одбележаа и со политички земјотреси. Тешко се воспоставува или може да се рече дека не постои соработка меѓу министрите од ВМРО-ДПМНЕ и СДСМ. Во двата ресора: за труд и социјална политика и за внатрешни работи се вршат кадровски промени. Само два дена пред изборот на преодната Влада, ВМРО-ДПМНЕ, именувааше свои кадри во раководните органи на 30-тина државни институции. Сменети се преку ноќ, директори, советници, членови на управни одбори... Најтурбулентно е во центрите за социјална работа. Пред доаѓањето на Ташевска Ременски (СДСМ) на министерската функција, а со смена на министерот Диме Спасов (ВМРО-ДПМНЕ), на владина седница се именувани членови на 12 управни одбори во 14 центри и други социјални установи во државата. По именувањето на Ременски, девет директори на центрите во еден ден го известиле Министерството дека отвориле боледување. Слично сценарио, велат од опозицијата, имало и при првото именување на Ременски во техничката влада.

Уставноста на СЈО се уште не е ставена на дневен ред на првата седница на Уставниот суд, закажана на 28 септември, иако четирите најголеми политички партии го повикаа Судот да донесе одлука, што побрзо. Според последниот

анекс на Договорот од Пржино (31 август, 2016г.), во случај Уставниот суд да одлучи дека Законот за СЈО или дел од него е неуставен, четирите партии се обврзуваат да го усогласат Законот со одлуката на Судот и повторно да ја формираат Канцеларијата во рок од 5 дена. Според Договорот „мора да се задржат ефикасноста, фокусот и целите на СЈО“.

Обвинителката Јанева апелираше до Собранието да ги донесе измените на Законот за заштита на сведоци, за да може оваа институција да навлезе во сржта на предметите за Мартин Нешковски, „Монструм“ и „Сопот“. Од ДУИ декларативно велат дека ќе ја поддржат работата на СЈО, но првин да ја добијат иницијативата за тоа.

Судскиот процес „Пуч“ е одложен за први ноември, поради отсуство на еден од поротниците. Според опозицискиот лидер Заев, отсуството на поротник е само „покривање“ на главниот сведок, Груевски, кој решил да не се појави во Судот. Јанева реагира на пролонгирањето на одлагањето на рочиштето и на фактот што Судот не дозволи новинарите да го следат.

Законодавниот дом, речиси една недела наликува на театарска сцена на која се игра пародија на демократијата, по сценарио на власта. Пратениците

од мнозинството, под сите етички норми, со исмевање и сарказам се „нафрлуваат“ врз обвинителката Јанева. На медиумските пулени на Владата во фокусот им е тантелата, а не работата на обвинителката. Во услови кога државата нема капацитет да создаде предуслови за решавање на политичката криза, повторно се мобилизира Шарената револуција. Политичката состојба во државата е посложена, отколку пред пржинскиот Договор. Шарената револуција протестира пред Собранието во знак на поддршка на Јанева.

Кривичниот суд не му доставил покана на Груевски за следното рочиште на „Пуч“, иако тој е сведок во случај, во кој му се суди на неговиот најголем политички ривал, Заев. Спрегата меѓу судството и власта е повеќе од очевидна. Во МВР следат кадровски промени според решенија на ексминистерот Чавков. Горан Грујовски, обвинет и осомничен во два случаја на СЈО, од директор на УБК е именуван за помошник-директор за координација во МВР. Со овој потег, во пресрет на изборите, под контрола на Грујовски се сите пет управи во МВР, а се поднесуваат кривични и прекршочни пријави против активисти на Шарената револуција.

октомври

СОБРАНИЕТО НЕ ГИ ИЗГЛАСА ЗАКОНИТЕ ЗА НЕПРЕЧЕНА РАБОТА НА СЈО

Собранието не ги изгласа Предлог-Законот за измени на Законот за СЈО и Предлог-Законот за промена на Законот за заштитени сведоци, со кои требаше да се овозможи непречена работа на СЈО, сè додека не завршат сите кривични дела што ќе произлезат од материјалите во аферата „Прислушување“. Пратеничката група на ВМРО-ДПМНЕ остана на ставовите дека нема да прифати никакво разгледување на какво било барање од СЈО. Амбасадата на САД издаде соопштение во кое ги охрабрува сите партии да се придржуваат кон обврските преземени со договорот од Пржино за да осигураат веродостојни избори и непречена работа на СЈО и на независните набљудувачи на медиумите. Амбасадата изрази уверување дека се разумни барањата на СЈО за поддршка на темелна и независна истрага на фактите. ЦИВИЛ-Центар за слобода перманентно апелира и ја изразува својата поддршка за работата на СЈО.

Расте неизвесноста и сомнежот кај граѓан(к)ите околу одржување на закажаните предвремени избори на 11

декември. Во Македонија, допатува и еврокомесарот Јоханес Хан. Тој одржа средба со лидерската четворка. Порача дека предизборбиот процес ЕУ го следи будно и дека Македонија треба да се врати на евроатланскиот пат. Посочи на итните реформски приоритети од Извештајот на Прибе, на потребата од легитимни и регуларни избори и изрази уверување дека ќе биде поддржана работата на СЈО.

Евродипломатите: Ричард Ховит, Едуард Кукан и Иво Вајгл, на средбата со претставници на македонски граѓански организации во Брисел испратија јасна порака дека изборите на 11-ти декември ќе се одржат. Вајгл на дел политичари во Македонија им порачал „да си најдат добри адвокати“!

октомври

ИЗБОРИТЕ СЕ РАСПИШАНИ, ВО ДРЖАВАТА ВРИЕ!

Спикерот на парламентот, Трајко Велјаноски го распушти Собранието и на 18 октомври, 2016 г. ги распиша предвремените парламентарни избори, кои ќе се одржат на договорениот датум 11 декември. Партиите ги враќаат мандатите на граѓан(к)ите. Решението

за избори стигна и до Државната изборна комисија (ДИК), а членовите едногласно гласаа, кампањата да почне на 21 ноември. Започнаа партиските калкулации, се составуваа пратенички листи. Најголемите партии, ВМРО-ДПМНЕ и СДСМ, поточно двајцата лидери Груевски и Заев, ќе си ги мерат силите во четвртата изборна единица. Се прават партиски анкети, се следат рејтинзите. На листите на СДСМ и Коалицијата „За живот во Македонија“, се појавуваат активисти на Шарената револуција. СЈО ја продолжува битката со криминалот. Отвори истрага за продажбата на градежната парцела за изградба на населбата „Сончев град“ во скопско Сопиште. Во случајот „Топлик“ осомничи шест лица, поранешен функционер во Министерството за транспорт и врски, а останатите се од Комисијата за јавни наддавања. Сите се товарат за злоупотреба на службената положба и штети врз државниот буџет од милион евра. Ексминистерот Миле Јанакиески, целосно ги демантираше наводите. СЈО во нов предмет „Тендери“ ги сомничи министерката за култура, Канческа Милеска и тројца вработени во Министерството за нанесена штета врз државниот буџет во висина од милион евра, при изградба на Музејот на ВМРО. СЈО една недела ја води битката

и со два судски налога влезе во УБК, со цел да обезбеди документација за посебните истражни мерки (ПИМ) и податоци од системот за прислушување. Одземени се дел од податоците, но Јанева најде на сериозни опструкции од УБК. Кулминација е бркањето на истражител од СЈО од објектот на УБК. Истражителот на СЈО беше и приведен, а обвинителката го ослободи од полициската станица „БЕКО“. Подоцна шведската компанија „Ериксон“ соопшти дека не е сопственик, ниту оперира со опремата за прислушување во УБК, како одговор на барањето на СЈО, за техничка асистенција при истрагата во УБК. А, директорот на Бирото за јавна безбедност, Чавков, по влегувањето на СЈО во УБК, тврдеше дека системот не е сопственост на МВР и на УБК, туку дека е сопственост на операторот и само овластено лице оттаму, може да пристапи до овој систем.

Следи скандалот во кој заменик министерот за труд и социјална политика, Диме Спасов, кадар на ВМРО-ДПМНЕ, предизвика сообраќајни несреќи во алкохолизирана состојба со службено возило на полноќ (29 октомври, 2016). Серијата настани, промените на изјавите на неговата сопатничка и вработен возач во

Министерството, а по неколкудневен молк и режирано интервју со Спасов во провладин медиум, се само потврда дека во Македонија законот се „користи по потреба“ и дека на владините функционери им е сè дозволено.

Од друга страна од касарната „Илинден“ евидентирано е дека се исчезнати 40 печати од ДИК, за општините: Сопиште, Брвеница, Бутел и Липково. Ова го открила комисијата на ДИК, којашто правела попис на избирачките материјали. ДИК соопшти дека ќе бидат изработени нови печати.

ноември

ЗАПОЧНА ИЗБОРНАТА КАМПАЊА СО ЖЕСТОКА НАЦИОНАЛИСТИЧКА РЕТОРИКА

На 21 ноември, 2016 г. согласно со законските рокови, започна изборната кампања за предвремените парламентарни избори закажани за 11 декември. ЦИВИЛ – Центар за слобода побара од 11 политички субјекти, партии и коалиции кои партиципираат во изборниот процес, доследно почитување на законската регулатива, а за секое констатирано прекршување, најави дека ќе ја информира јавноста.

СЈО го обелодени случајот „Таргет“, што се однесува на креаторите и на главните актери во аферата „Прислушување“. Поднесе пријави против 10 лица, меѓу нив и поранешни раководни кадри на УБК, директно обвинети за „злоупотреба на службената положба и овластување“, кои ја загрозиле приватноста и бизнис интереси на неколку илјади граѓан(к)и со прислушување на 5.827 телефонски линии, во периодот од 2008-та до 2015-та година. СЈО посочи дека незаконското прислушување е извршено со злоупотреба на системите за следење на комуникациите, притоа, повредувајќи ги човековите права и слободи на илјадниците граѓани: прислушувани политичари, новинари, бизнисмени..., членови на владејачката партија и на опозицијата, актуелни и поранешни политички фигури, со исклучок на лидерот и експремиер, Никола Груевски, чии телефонски линии не биле мета на „прислушувачите“.

Изборната кампања продолжи со низок степен на политичка култура. ЦИВИЛ само за една недела регистрираше над 70 случаи на избори нерегуларности од набљудувачите на терен и околу 100 пријави од граѓанки и граѓани за предвременно започнување на изборната кампања, за злоупотреба на државните ресурси, на малолетници, евидентираше

случаи на корупција ... ДИК за ЦИВИЛ соопшти дека нема механизми за бришење на т.н. „фантоми“,зашто тоа се лица, кои со легални документи по законски пат извадиле лични карти или пасоши.

Во посета на Македонија допатува австрискиот дипломат, Себастијан Курц. По средбата со македонскиот колега, Никола Попоски, изјави дека „спроведувањето на слободни и фер избори, заедно со имплементација на итните реформски приоритети, ќе овозможат Македонија да се врати на патот на преговори за членство во ЕУ“. Присуството на Курц на митингот на ВМРО-ДПМНЕ во Скопје, предизвика бурни реакции на социјалните мрежи и беше оценето како предизборно отворено лобирање за партијата.

Граѓан(к)ите незадоволни на протести побараа поголеми социјални права и стопирање на аерозагадувањето. Тензиите пораснаа и во ССМ, откако лидерот Живко Митревски, своеволно му изразил поддршка на Груевски во име на ССМ. Партиите ветуваа нови работни места, а ВМРО-ДПМНЕ и инвестиции што не ги оствари изминатите 10 години на власт. СДСМ и лидерот Заев како предводници на коалицијата „За живот во Македонија“,

вети двојазичност на цела територија на Македонија. Оваа изјава го разбранува електоратот на ВМРО-ДПМНЕ и коалицијата „За подобра Македонија“.

декември

МАКЕДОНИЈА ГЛАСАШЕ НЕПОДГОТВЕНА, МЕСЕЦ ПО ИЗБОРИ НЕ СОСТАВИ ВЛАДА!

Државната изборна комисија (ДИК) го затвори Избирачкиот список со 1.531.368 гласачи во Македонија. Увидот потврди дека на привремен престој и работа во странство се 230.122 гласачи, кои нема да гласаат и 20.573 граѓани кои се на времен престој, но кои ќе гласаат на овие избори. Избирачкиот список е во целосен хаос, преполн со „фантоми“, со починати лица кои сè уште „живеат“ и „гласаат“... Разочарани, гневни граѓан(к) и не можат да го остварат гласачкото право. ДИК – нетранспарентна и непристапна. Најголем број медиуми во функција на власта. Неинформирана јавност или јавно мислење креирано според призмата на ВМРО-ДПМНЕ. СЈО на патот кон правдата. Народот под силен притисок од изборната понуда. Државната администрација под силен притисок и закани од владејачката

партија. Раководители на терен, во работно време агитираат за партијата. Фатени на „дело“ извршители на изборен поткуп. Неизвесност! Страв! Немир кај граѓаните пред изборниот ден! Ваква беше Македонија пред предвремени парламентарни избори.

Изборниот ден помина мирно, без инциденти. ЦИВИЛ евидентираше голем број изборни нерегуларности! Лидерот на опозицијата Заев прогласи победа. Еден час подоцна, и лидерот на ВМРО-ДПМНЕ прогласи победа. Граѓаните во неизвесност ги чекаа резултатите. Славење на плоштадите. Еуфорични граѓани, гласачи и од едната и од другата опција. И по 18 часа, ДИК не излезе со релевантен извештај за резултатите од изборниот процес!

Предвремените парламентарни избори ја продлабочија долгогодишната политичка криза. Недела по изборите, Македонија е на крстопат. Граѓаните треба да одлучат, ќе се определат за евроатланските интеграции или обратно, ќе дадат придонес Македонија да тргне кон самоизолација. Ситуацијата стана сложена. СДСМ и коалицијата „За живот во Македонија“ и партијата на етничките Албанци, Беса одлучија да поднесат приговори за изборни нерегуларности до ДИК!

Седниците на ДИК на која се одлучуваше по приговорите беше пропратена со протести на ВМРО-ДПМНЕ. Организирано, пред седиштетето со зурли и тапани, со ора и распламтени огнови, со говор на омраза и повици за јавен линч, упатени од високи партиски функционери, ВМРО-ДПМНЕ вршеше на овој начин притисок врз работата на ДИК. Бројни медиуми организираа директен пренос од седниците. ДИК одлучи да прифати само еден приговор од Беса, а сите други и оние од СДСМ, беа одбиени.

Груевски пред ДИК објави Проглас, изгласан од Извршниот комитет на ВМРО-ДПМНЕ, којшто содржи 5 точки и со којшто партијата и Груевски ја обвинуваат ДИК за постизборен инженеринг и за фалсификување на изборната волја на граѓаните.

Според Прогласот, ВМРО-ДПМНЕ нема да дозволи лидерот на СДСМ да формира влада, ниту натошо мешање на амбасадорите во внатрешно-политички прашања на земјата. Ним им порача да останат во рамки на своите мандати и овластувања.

Партијата, обзнани Груевски, го напушта форматот на состаноци во кои учествуваат амбасадори, странски посредници, а на кои се преговара или се носат одлуки за кои во секоја држава одлучуваат претставниците избрани од

народот. Во иднина нема да се прифаќаат нестандартни или хибридни решенија во било кој сектор, доколку ги нема во другите земји-членки на ЕУ.

ВМРО-ДПМНЕ нема да се дозволи кантонизација и редефирање на земјата под какви било услови и околности. Според Прогласот, ВМРО-ДПМНЕ ќе се бори за десоросоизација на РМ и јакнење на независниот граѓански сектор.

декември- јануари

ИЗБОРИТЕ ЗАВРШИЈА, ПРОБЛЕМИТЕ ОСТАНАА

Врз основа на одлука на Управниот суд, кој што ја укина одлуката на ДИК за одбивање на приговорот и ја уважи жалбата на СДСМ, ДИК соопшти дека на 25 декември ќе има прегласување на избирачкото место 2011 во Општина Теарце. Со ова се заокружи изборниот процес, кој согласно со Договорот од Пржино, требаше да стави крај на долгогодишната политичка криза во Македонија. Но, резултатите од гласањето, 245 наспроти 149 гласови во корист на СДСМ и на коалицијата „За живот во Македонија“, во услови на излезност од 402 гласачи од вкупно евидентираниите 714 граѓан(к)и со право на глас, не ја сменија политичката

констелација, во однос на веќе освоените мандати во новото Собрание (ВМРО-ДПМНЕ – 51 и СДСМ – 49, ДУИ – 10, БЕСА – 5, ДПА – 2, и Алијанса за Албанците -3).

ДИК им ги врачи уверенијата за мандатите на 120-те нови пратеници во македонското Собрание. Во овој собраниски состав има 62 нови и 58 пратеници од претходниот состав.

Официјално на 30 декември е конституиран деветтиот по ред собраниски состав на Македонија. Тројцата лидери од пржинската четворка: Груевски, Заев и Ахмети присуствуваа, а Тачи (ДПА) не се појави овој пат. На конститутивната седница присуствуваа претставници од дипломатскиот кор, од верските заедници, премиерот Димитриев, но иако беше поканет не се појави претседателот Ѓорге Иванов. Откако ќе се постигне договор за нова владина коалиција, ќе биде разгледуван и предлогот за избор на нов собраниски спикер.

Министрите и дополнителните заменици министри во МВР и МТСП, назначени согласно со Договорот од Пржино, се разрешени, а на нивно место се именувани нови кадри.

На местото на министерот за внатрешни работи, Оливер Спасовски (СДСМ) обврските ги превзеде, Агим Нухи

(ДУИ). Министерката за труд и социјална политика (СДСМ) Ташевска- Ременски ја замени Ибрахим Ибрахими (ДУИ). Без функција остануваат и дополнителните заменици министри од ВМРО-ДПМНЕ Оливер Андонов и Диме Спасов и Кире Наумов од СДСМ.

Иако легитимноста и целиот изборен процес се многу дискутабилни, откако ДИК ги додели, а на првата конститутивна седница се и одобрени пратеничките мандати, формално се исполнети условите за следниот чекор. Со оглед на мнозинството од 51 пратенички мандати, ВМРО-ДПМНЕ, поточно Никола Груевски на 09 јануари, го доби мандатот за нова влада од претседателот Иванов. Остана неизвесно, ќе успее ли да состави влада.

декември- јануари

УСВОЕНА ПЛАТФОРМА НА ПАРТИИТЕ НА ЕТНИЧКИТЕ АЛБАНЦИ

По советувањата во Тирана и Приштина, лидерите на партиите на етничките Албанци во Македонија, ја усвоија Платформата којашто е услов за коалицирање со идниот партнер во владата. Свесни дека имаат клучна улога во формирањето на идната коалиција, ДУИ, Алијансата за Албанците и Беса

составија 30 барања, а „Платформата е со рок за нивна имплементација. Меѓу нив, постигнување на целосна еднаквост во согласност со Охридскиот договор и Уставот, строга примена на принципот на мултиетничност на Уставот на Република Македонија, каде Албанците се признаени како државотворен народ. Поддршка на секоја законска или уставна иницијатива со која се зајакнува етничката еднаквост на албанското население. Постигнување на целосна јазична еднаквост, употреба на албанскиот јазик на сите нивоа на власта, и обезбедување на неговата употреба како основно и уставно право. Во Уставот да стои ‘македонскиот јазик и неговото кирилско писмо, албанскиот јазик и неговото писмо се службени јазици во Република Македонија’. Сеопфатна дебата за државното знаме, химната и грбот на Република Македонија, со цел државните симболи да ја одразуваат државната мултиетничност и етничката еднаквост. Усвојување на резолуција во Собранието, со која се осудува геноцидот врз албанскиот народ во Македонија во периодот 1912-1956, поддршка на непристрасното работење на Специјалното обвинителство, без етнички и политички предрасуди...”

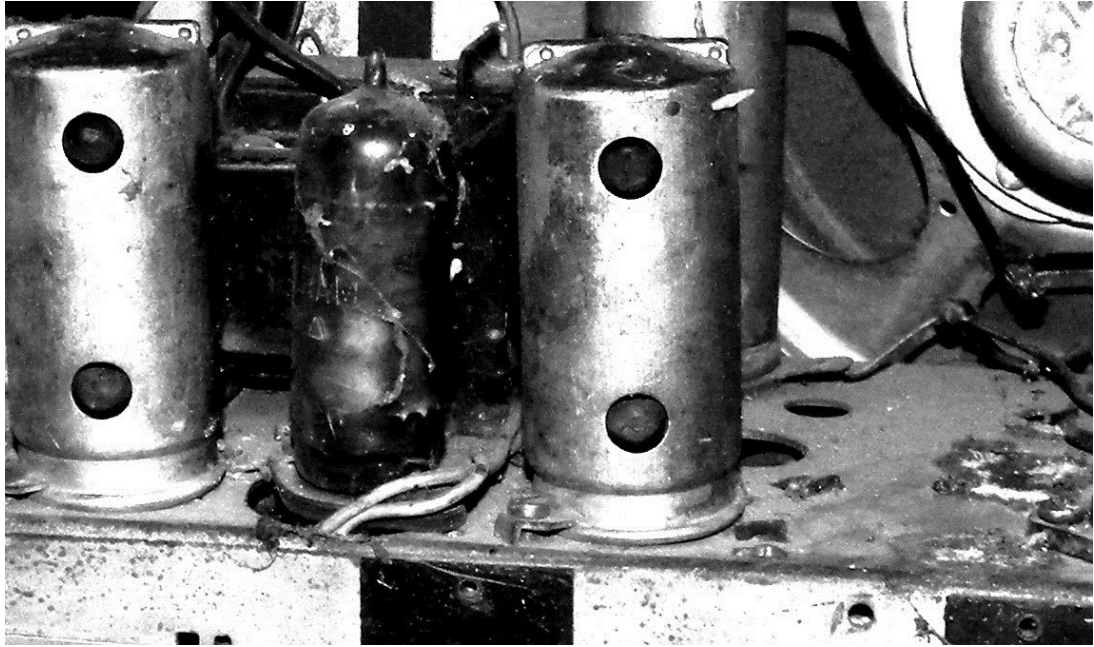
Овие барања на ДУИ, Беса и Алијансата за Албанците дополнително ги разбрануваа духовите, а политиколозите

и аналитичарите се со оценки дека Платформата ја усложнува и така сложената политичка состојба во државата.

Многу прашања се отворени: дали сите партии на етничките Албанци ќе се согласат да седнат на тркалезна маса со Груевски, кој е обвинет за кривични дела од аферата „Прислушување“? И колку тој е подготвен во име на своето членство да отстапи, ако се имаат предвид жестоките навреди и националистичката реторика за време на изборите, упатена до етничките Албанци во Македонија, но и ставот за СЈО?! Беса е категорична во ставот дека нема да преговара со политичари за кои се водат кривични постапки. Од друга страна Извршниот комитет на ВМРО-ДПМНЕ е дециден дека не прифаќа двојазичност, не ја прифаќа Платформата и е против продолжување на работата на СЈО! Аналитичарите коментираат дека согласно со законот, доколку ВМРО-ДПМНЕ не успее да состави влада, треба да го врати мандатот, а потоа претседателот Иванов треба да го додели на партијата која што е втора по број на освоени пратенички мандати, во случајов СДСМ. Во меѓувреме се сретнаа Заев и Ахмети. СДСМ најави и други средби, иако биле разгледани само позициите на партиите, без да се преговара. Се слушаат најави од ВМРО-ДПМНЕ дека ќе инсистираат на нови избори?

Развојот на политичката состојба не може да се прогнозира. Меѓународната заедница праќа јасни пораки, до сите партии, СЈО да продолжи со непречена работа, да се формира демократска влада, Македонија да се врати на евроатланскиот пат.

Постизборна Македонија е еродирана по сите шавови. Иако календарски оваа е нова 2017 година, Македонија ја започна со испишани страници со безброј општествено-политички и економски проблеми. Граѓаните се смрзнати, исплашени дали ќе имаат доволно средства за греење ако продолжи поларната зима. Празничното расположени го заменија со неизвесност од исходот на политичката криза. По пржинскиот договор и предвремените парламентарни избори на 11-ти декември, Македонија е пак на почеток, но многу скалила подолу.

БИТКИТЕ СО
ЛОШИОТ
САЈБЕР—ВОЛК

Ермин Климента на терен...

БИТКИТЕ СО ЛОШИОТ САЈБЕР-ВОЛК

ЕРМИН КЛИМЕНТА

По долгите месеци работа што нè доведоа дотука, по сите навреди, пцости, па и чести закани што ги читавме по социјалните мрежи секојдневно, но и неспоредливо поголемиот број пофалби и изрази на целосна доверба и поддршка на адреса на ЦИВИЛ, време е да земеме здив и да погледнеме наназад. Никој од нас во тимот на ЦИВИЛ не е поштеден од проклетството на национализмот, злото, кое, за среќа, досега, сепак, не успеало да ги надвлее разумните луѓе во оваа земја.

Видете вака, да се биде систем-администратор не е воопшто лесна работа, ниту му го препорачувам тој стрес на кој било млад човек. Сепак, јас го правам тоа, бидејќи ме исполнува и му дава смисла на моето секојдневје. Знам дека правам нешто со што се гордеам и ќе се гордеам.

Само луѓето што се во слична ситуација го разбираат ова во целост... Една многу важна работа што би сакал да ја нагласам е самотијата, таа е вистинскиот противник секому во ова, мое поле на професионален интерес. Секој има колеги, но тоа не значи тоа дека тие и го разбираат тоа што го правите. Но и тоа е сосема во ред. ЦИВИЛ е цел на жестоки сајбер-напади со месеци наназад. Како изгледа тоа?

DDoS напади се форма на напад врз серверска инфраструктура, вообичаено, тоа се таргетирани напади врз сервери на „непријатели“. Луѓе што имаат само една цел, да спречат голем број читатели да стигнат до содржината што ја бараат и да предизвикаат неволји за администраторите.

Нападите врз сајтот на ЦИВИЛ – Центар за слобода, константно се зголемуваа, сè до рекордните 18 GB – напад, во неделата 11 декември 2016, денот на изборите, најголем напад досега во еден ден. Иако сме навикнати на вакви обиди да нè замолчат, сепак, имавме краток период од 5 минути, кога сајтот беше недостапен за македонската јавност.

Вообичаените напади месечно трпат околу 200 GB, но во периодот од 1 до 10 декември имавме над 186 GB во напади – за само 10 дена! Ова е како да замените багер што копа една дупка, со еден тон динамит за истата дупка.

Единствено што можам дефинитивно да заклучам е дека никој намерно не би ѝ наштетил со толкава моќ на една инфраструктура како ЦИВИЛ. Ние сме му трн во двете очи некому, кој очигледно убаво плаќа по 300-500 евра дневно (!), за закуп на сервер што ги врши овие напади.

Нивните бедни обиди за криење зад маските што ги користат (pun intended) се несомнено од руски IP адреси, кои се навистина лесни за откривање, еднаш откако ќе се постават основните протоколи за безбедност на обична веб-страница. Нивната упорност и, секако, економскиот бенефит за нив од оваа страна (без сомнеж) ги остава во attack mode позиција константно, но и нас нè направи помудри, поитри и многу поупорни.

Од технички причини, не би можел да навлегувам повеќе во детали, но и заради безбедноста на сајтовите што ги одржувам. Она што јавноста, читателите и посетителите, секако треба да го знаат е дека еден човек што е одговорен за инфраструктурата, ја има одговорноста за онлајн-постоењето на медиумот. Тој треба да овозможи непречен проток на информации, особено во критични моменти.

Единствено што никогаш нема да го дозволиме како ЦИВИЛ – Центар за слобода е да потпаднеме под влијание, под искушение за полесниот начин за ненавремено и необјективно информирање. Наша задача, и покрај сите напади на „лошиот

сајбер-волк“, секогаш е доставување навремени и веродостојни информации до граѓанките и граѓаните на оваа преубава, но измачена држава.

Посетеноста на медиумските аутлети на ЦИВИЛ постојано расте. Главниот веб-сајт, www.civil.org.mk во временски период од 6 месеци (1 јули – 31 декември 2016) имаше досег од над 500.000 посети, додека другите веб-сајтови на ЦИВИЛ (7 веб-сајтови и над 15 домени) исто така имаа досег од над 350.000 посети во истиот период.

Сето ова ги доведе сите сајтови на ЦИВИЛ во импресивни рамки на сајтовите што ги индексираат различните параметри, како посетеност на сајт, време на престој, број на посетени страници и други критериуми, за да дадат на крај листа на најпосетени сајтови по земја и глобално. Сајтовите на ЦИВИЛ, со оглед на специјализираната и некомерцијална содржина што се објавува под лиценцата Creative Commons (слободна за преземање и преобјавување), претставуваат честа дестинација на многу широка публика што следи содржини на македонски, албански и на англиски јазик. Врз основа на онлајн-аналитиката што ја прават глобални организации и компании, врз кои немаме никакво влијание, можеме со задоволство и гордост да заклучиме дека ЦИВИЛ е меѓу највлијателните онлајн-ресурси во земјата.

За сиот овој успех е заслужен неуморниот тим на ЦИВИЛ, но и онлајн-аутлетот www.facebook.com/civil.mk со своите 4,7 милиони посети во споменатиот период. Размислете малку, 4.700.000, тоа значи дека секој државјанин на Македонија, вклучувајќи ги и новороденчињата, прочитале најмалку 2 вести од ЦИВИЛ во изминативе 6 месеци.

Ние во ЦИВИЛ со гордост можеме да потврдиме дека не потклековме во ниеден миг. Ние не се предаваме, не се повлекуваме и не се извинуваме ако сме во право! Стоиме исправени пред сите тие што ни се закануваат со „witch hunt“ и ќе се бориме против неправдата. До крај.

Online – сите сме онлајн, 24/7 – 7 дена неделно – 365 дена во годината. Особено со големиот и молскавичен развој на мобилната технологија, смарт-телефоните станаа дел од нашето секојдневје, дури и за песимистите како мене што велеа дека телефон никогаш не може да замени еден статичен компјутер или лаптоп.

Денес, благодарение на мојот телефон, можам да одам на кафе, а истовремено да надгледувам цела инфраструктура на мрежата што јас ја администрирам. Слобода на движењето, тоа е вистинскиот израз да се опише ова чувство.

Онлајн-презентабилноста на ЦИВИЛ секогаш била уникатна во македонскиот веб-простор, но особено и на социјалните мрежи, се рангираме на прво место во многу категории, а секако, омилената е довербата на нашите читатели што долго време се со нас и нè поддржуваат во тоа што го работиме секојдневно и макотрпно.

ЦИВИЛ поседува неколку аутлети што се користат за информирање на јавноста за најразлични теми од политичките процеси и изборите во земјата до социјалната правда, екологијата и културата.

ЦИВИЛ е присутен во онлајн-просторот речиси веднаш по основањето во 1999 година. Првиот веб-сајт www.civil.mk.org е лансиран во далечната 2001 година. Веб-сајтот www.civil.org.mk е регистриран во 2003 година како организациски, а потоа и како медиумски аутлет на ЦИВИЛ Медиа. Овој веб-сајт им помогна на новинарите да ги прошират своите хоризонти, произведе одлични кадри што сега можат да се најдат во престижни медиуми низ земјава и странство.

Веб-сајтот www.civil.org.mk од неодамна престана да работи како медиумски аутлет и се врати на својата првобитна функција – да ја претставува организацијата и нејзините активности. Со овој чекор очекуваме посетеноста да остане висока, но затоа сме сигурни дека посетеноста на другите медиумски аутлети на ЦИВИЛ вртоглаво ќе расте.

Тука, пред сè, говориме за www.civilmedia.mk, www.civilalb.info, www.civil.today, но и неколку други (www.greencivil.mk, www.clp.mk, www.freedom.mk) се новите инфопортали.

Уште малку статистика.

Во периодот од 1 јули до 31 декември 2016 г. сајтот на организацијата www.civil.org.mk имал над 500.000 прегледи, со што стана еден од најпосетените веб-сајтови од невладини, но и медиумски организации во Македонија.

Социјалните профили што најчесто ги користиме за real time live stream се YouTube, Facebook и Twitter. Гледаноста на live stream достигна и над 20.000 гледачи по пост на денот на гласањето, а над 2.500 на YouTube каналот CivilMacedonia.

Медиумското покривање на ЦИВИЛ од националните телевизии, како Телма, 24 Вести, ТВ 21 и други што со своите директни вклучувања влијаеја за зголемување на гледаноста и видливоста на ЦИВИЛ. Тие, според последните статистики на АВМУ (Агенција за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги), гледаноста на овие медиуми била над 800.000 гледачи на национално ниво.

Македонија има горда (подземна) твитер-заедница што активно го следеше изборниот процес преку @CivilMacedonia твитер handle, кој доби над 60.000 импресии со своите твитови за време на изборниот ден.

Толку од мене засега. Се гледаме онлајн!

ЗА ПРОЕКТОТ

Проектите за мониторинг на политичките процеси и предвремените парламентарни избори во Република Македонија обезбедија непартиска, објективна и релевантна информација за македонската и светската јавност во текот на целиот период на имплементација.

ЦИВИЛ – Центар за слобода спроведе долгорочен мониторинг и анализа на процесите и настаните поврзани со долгогодишната политичка криза во земјата, како и на сите важни аспекти на изборниот процес на кој се гледаше како на важен чекор кон надминување на тешките состојби.

Материјалот кој го прибраа бројните соработнички и соработници на ЦИВИЛ од теренот беше континуирано обработуван, верификуван и систематизиран, а јавноста беше информирана за сите наоди и активности на организацијата секој ден. Податоците од теренот беа подложени на сеопфатна и длабинска анализа, а најважниот дел од оваа материја е претставен и во оваа публикација која претставува сведоштво за состојбите во Република Македонија и документ кој може да послужи како основа за понатамошни истражувања, но и како водич кон позитивни промени во општеството и државата.

ЦИВИЛ распореди долгорочни набљудувачи во 14 регионални центри кои ја покриваат целата територија на Република Македонија. Нивната работа ја координираа и ја верификуваа монитрните тимови и 14-те членови на проектниот тим во Скопје, меѓу кои е и тимот на ЦИВИЛ Медиа, составен од професионални новинарки и новинари.

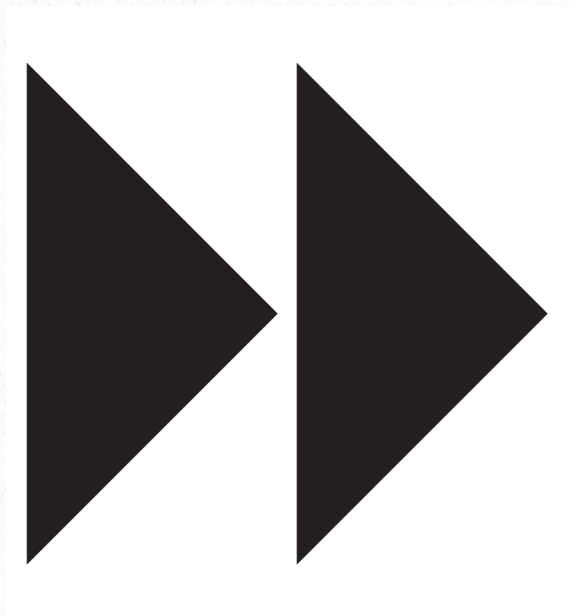
ЦИВИЛ формира и експертски тим во чиј состав, освен експертите кои се дел од проектниот тим на ЦИВИЛ, се и: д-р Сашо Орданоски, Александар Новакоски и Сандра Гавриловска од Македонија, Драган Зелиќ и Марина Шкрабало од ГОНГ, Република Хрватска, Александра Јозиќ-Илековиќ од Центарот за одличност при хрватското Министерство за надворешни и европски работи и Хедер Робертсон Гастон, експертка за човекови права од САД.

На денот на гласањето, 11 декември, ЦИВИЛ распореди 308 акредитирани набљудувачи од кои сите беа мобилни, без исклучок. Тие посетија речиси 2.000

избирачки места, што претставува повеќе од половина избирачки места во земјата. Во состав на мониторинг тимовите на ЦИВИЛ беа и експертите на ГОНГ, Хрватска, како и низа лидери и активни членови на невладини организации од земјава и од странство.

Аналитичкиот тим на ЦИВИЛ, во чиј состав беше и претставник на ГОНГ, Хрватска, на денот на гласањето броеше дваесет лица кои ги преземаа и обработуваа извештаите од теренот, а медиумскиот тим ги подготвуваше прес конференциите и експертските панел дискусии. ЦИВИЛ одржа шест прес конференции и голем број вонредни брифинзи за поединечни медиуми од земјата и од странство и три експертски панел дискусии.

ЦИВИЛ продолжи со мониторингот на политичкиот процес во земјата и по изборите.

Лого: НАПРЕД!

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент
Охридски", Скопје

342.8(497.7)"2016"(047)

ИЗБОРИ 2016 / [уредник Џабир М. Дерала]. - Скопје : Цивил -
Центар за слобода, 2017. - 197 стр. ; 21 см

ISBN 978-608-4815-04-4

а) Парламентарни избори - Македонија - 2016 - Извештаи
COBISS.MK-ID 102565642

2016

Проекти на ЦИВИЛ за мониторинг, јакнење на јавната свест и едукација

НАПРЕД!

проект за изборен мониторинг

СЛОБОДНИ ИЗБОРИ ЗА СЛОБОДНИ ГРАЃАНКИ И ГРАЃАНИ

проект за едукација, јакнење на јавната свест и мониторинг

НАБЉУДУВАМЕ

проект за изборен мониторинг

КАРАВАН НА СЛОБОДАТА

проект за јакнење на јавната свест за човековите права и слободи

ГРАЃАНСКИ ОБЈЕКТИВ

проект за граѓанско новинарство

CIVICA MOBILITAS

грант за институционален развој

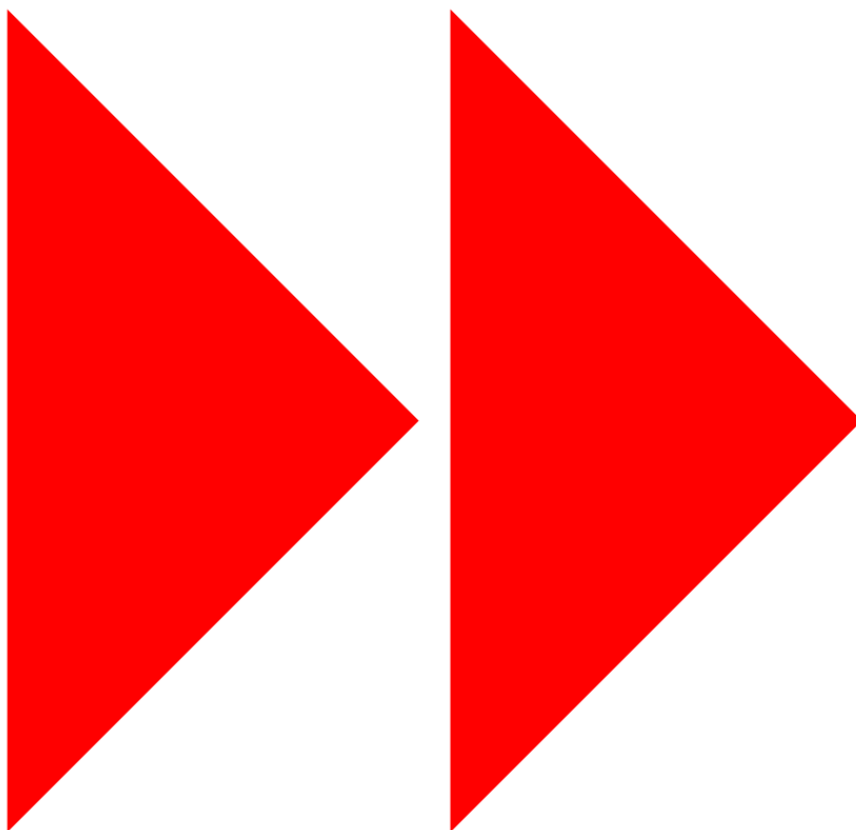

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

**National Endowment
for Democracy**
Supporting freedom around the world

Проект: НАПРЕД!

www.civil.org.mk